الإسلام - نبذة موجزة عن الإسلام مشتملة على الأدلة) (للجمعية( )
ISLAAMKA

ISLAAMKA

ODHAAH KOOBAN OO UGA HADLAYSA ISLAAMKA, SIDA QUR'AANKA KARIIMKA IYO SUNADDA NABIGU-SALLALLAAHU CALAYHI WASALAM-UGA WARAMEEN.

Waa kitaab muhiim ah si kooban u qeexaya: islaamka, wanaagiisa, iyo asalka uu ku dhisan yahay, ama u ah gundhiga, oo ah Quraanka kariimka iyo Sunadda Nabiga- sallallaahu calayhi wasallam-, kitaabkan wuxuu la hadlayaa dhamaan Muslimiinta iyo inta aan muslimka ahaynba, wuxuna kula hadlaya afkoodda(luqadoodda), meelkasta iyo millay kastaba, iyo xaalad walba oo ay ku jiraanba.

(waa nuqul aan ku ururiyay wixii daliil u ah qodobadaas hore ee kusoo arooray Quraanka kariimka iyo Sunadda Nabiga- sallallaahu calayhi wasalam-.

1- ISLAAMKU WAA RISAALADA(FARIIN) ILAAHAY, EE KU SOCOTAY AADAMAHA DHAMAANTOOD, WAA FARIIN ILAAHI AH EE WAARAYSA, LAGUNA

SOO GABOBABEEYAY RISAALADII KA HOREEYAY:

ISLAAMKU WAA FARIINTA U SOCOTA AADAMAHA DHAMAANTII, ilaahay-koreeye-wuxuu yidhi:

{ وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا كَآفَّةٗ لِّلنَّاسِ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗا وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ}

(Kuuma aanu soo dirin waxaan aheyn dadka oo dhan bishaareeye iyo dige ahaan, dadku se badankoodu ma ogsoona). suurada sab'a, aayadda: 20 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ قُلۡ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيۡكُمۡ جَمِيعًا}

(Dheh: Dadow! Hubaal anigu waxaan ahay Rasuul Ilaahay ee loo soo diray idinka oo dhan). Suuradda Al-acraaf, aayada 158 Allaha koreeye waxa uu yiri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدۡ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالۡحَقِّ مِن رَّبِّكُمۡ فَآمِنُوا خَيۡرًا لَّكُمۡ ۚ وَإِن تَكۡفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالۡأَرۡضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}

(Aadamow! Hubaal Rasuulku Wuxuu idiinla yimid xaq ka yimid Rabbigiin, ee rumeeya waa wax idiin roon idinka'e. Haddiise aad rumeyn diiddaan, haddaba hubaal Allaah baa iska leh waxa jira samooyinka iyo arlada. Oo Allaah waa wax kasta Ogsoone, Xakiim ah). Suuradda An-nisaa, aayada:170

2- ISLAAMKU WAA RISAALADDA(FARIIN) ILAAHAY EE WAARAYSAY, LAGUNA SOO GABBO GABEEYAY RISAALADIHII KA HOREEYAY, ILAAHAY WUXUU YIDHI:

{مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا}

(Muxammad ma aha aabbaha qof ka mid ah raggiina, laakiinse waa Rasuul Ilaahay iyo kan u dambeeyey Nabiyada31, oo Allaah wax walba wuu Ogsoon yahay). Suuradda Al-axsaab, aayda 40.

Islaamka ma ahan diin u gaar ah koox ama cid kaliya, hase yeeshee waa diintii Ilaahay, Aadamaha dhamaantiina loogu baaqayo.

Quraanka amarkii ugu horeeray ee ku yimaadaana wuxuu ahaa:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

(Aadamow! Caabuda Rabbigiin, idin abuuray idinka iyo kuwii idinka horeeyayba, waxaadna muddan tihiin inaad dhowrsataan. Suuradda Albaqarah, aayada 21 Waxa kale oo Allaha koreeya yiri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً }

Dadow sida aad udhan tihiin ka Dhawrsada Rabbigiina Idinka Abuuray Naf kaliya (Aadam) kana Abuuray naftaa xaggeeda xaaskiisa (Xaawo) kana tafiiray Xagooda Rag iyo Haween fara baddan, Suuradda An-nisaa, aayada 1 ibnu cumar -Allaha ka raali noqdee- waxa laga wariyay In Rasuulka ilaahay, -sallallaahu calayhi wasalam- u khud badeeyay dadka maalintii lafurtay makah, wuxuuna yiri:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمْ عُبِّيَّةَ الجَاهِلِيَّةِ وَتَعَاظُمَهَا بِآبَائِهَا فَالنَّاسُ رَجُلَانِ: بَرٌّ تَقِيٌّ كَرِيمٌ عَلَى اللَّهِ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ هَيِّنٌ عَلَى اللَّهِ وَالنَّاسُ بَنُو آدَمَ وَخَلَقَ اللَّهُ آدَمَ مِنْ تُرَابٍ قال الله:{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ} [الحجرات:13] »

Hooy aadamow ilaahay baa idinka kaxeeyay kibirtii jaahilliyadda iyo waynayntii aabayaashiin aad kufaani jireen,ee Dadku waa laba mid uun; mid baari ah oo ilaah ka cabsi badan oo deeqsi ah iyo mid faajir ah oo ilaah caasi badan, ilaah aktiisana wax qiimo ah ku lahayn. Dadku waxay ka wada tafiirmeen Nabi Aadam, Aadamna waxaa laga abuuray carro, ilaahay -koreeye- wuxuu yiri: (Dadow waxaan idinka abuuray lab iyo dhaddig, waxaana idinka yeellay shucuub iyo qabiilooyin si aad isu aqoonsataan, Ruuxase ugu sharaf badan Eebe agtiisa waa ka idiinku dhawrsasho badan, Eebana wax walba waa ogyahay). waxaa wariyay Tirmidi (3270). kana helimaysid Quraanka wayn iyo Sunadda Rasuulka -sallallaahu calayhi waslam- shareecad u gaar ah dad kaligood, ama cid gaar ah, ama kooxba, iyodoo loo eegaya isirka ay ka soo jeedaan iyo qowmiyadda ay yihiin.

3- iSLAAMKU WAA RISAALADDII(FARIINTII) ILAAHAY EE DHAMAYSTIRKA U AHAYD RISAALOOYINKII AMA FARIINTII,

RUSUSHII IYO NABIYADII HORE - CALAYHI SALAATU WASALAAM.

islaamku waa risaaladii ama fariintii lagu dhamaystirtay risaalooyinkii iyo fariimihii Rushusha iyo Nabiyadii hore, ee loo diray umaddii hore. Ilaahay-koreeye- wuxuu iri:

{ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِن بَعْدِهِ ۚ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا}

Annagaa kuu waxyoonnay sidaan ugu waxyoonay (Nabi) Nuux iyo Nabiyadii ka dambeeyey waxaana u waxyoonay Nabi Ibrahim, Ismaaeiil, Isxaaq, Yacquub, Al-Asbaad (waa Nabiyadii ahaa tafiirta Yacquub), Ciise, Ayuub, Yuunus, Haaruun, Sulaymaan, waxaana siinay Daawuudna Zabuur. Suuradda Al-nisaa, aayada: 163 Diintan loo waxyooday Nabi Muxammed -sallallaahu calayhi wasalam- waa diintii loo waxyoodday Nabiyaddii ka horeeyay, Ilaahay-koreeye- wuxuu yiri:

{شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ۖ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ ۚ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۚ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ}

(Wuxuuna idiin jideeyey xagga Diinta wuxuu u dardaarmay (Nabi) Nuux iyo kaan kuu Waxyoonay adiga iyo waxaan u dardaaranay (Nabi) Ibrahiim (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Ciise inay oogaan Diinta

aydaan kuna kala tagin dhexdiisa, waxaa ku waynaaday Gaalada waxaad ugu yeedhi, Eebaa u doorta xaggiisa Cidduu doono una hanuuniya xaggiisa cidduu hanuunin) Suuradda Ash-shuuraa aayada:13 Diintan loo waxyooday nabi Muxammed -calayhi salaatu wasalaam- waxay markhaati u tahay kutubtii ka horaysay sidii kitaabkii Towraat iyo Injiil, ka hor intaan labadalin/isdabamarin, Ilaahay na wuxuu yiri isaga oo arintaa caddaynaya:

{وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ }

(Oo kaan kuu waxyoonnay oo ka mid ah Kitaabka (Qur'aanka) waa Xaq dhab ah, xaqiijinaya wixii ka horreeyey (oo Kutub Ilaahay ah). Hubaal Allaah addoomahiisa wuu ka War Qabaa, Arkaa). Suuradda faadir aayada 31

4-NABIYADA -CALAYHIMU SALAAM- DIINTOODU WAA HAL MID, SHAREECADOODUSE WAA KALA GADISAN TAHAY.

Nabiyada diintooda waa mid kaliya, shariicadooduna way kala duwan yihiin, ilaahay wuxuu yiri:

{وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن

لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۖ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

(Oo Waxaan kugu soo dejinnay Kitaabka (Qur'aanka) oo Xaq ah isagoo xaqiijinaya wixii ka horreeyey oo Kitaab ah oo isla markaa markhaati iyo ilaaliye u ah. Ee ugu kala garsoor dhexdooda waxa uu Allaah soo dejiyey, oo ha raacin waxa (liita) ay nafahoodu rabaan adigoo ka leexanaya waxa kuu yimid oo Xaq ah. Mid walbaa oo idin ka mid ah, waxaan u yeellay sharci iyo waddo (cad ee diinta). Oo hadduu Allaah doono, wuxuu idin ka dhigi lahaa (dhammaantiin) ummad keliya, laakiinse waa si uu idiinku imtixaano waxa uu idin siiyey; ee u tartama samaha. Waa Xagga Allaah meel noqodkiinna dhammaantiin; markaasuu idiin sheegi waxaad isku khilaafteen). Suuradda Al-maa'ida, aayada 48 Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«أَنَا أَوْلَى النَّاسِ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْأَنْبِيَاءُ إِخْوَةٌ لِعَلَّاتٍ أُمَّهَاتُهُمْ شَتَّى وَدِينُهُمْ وَاحِدٌ»

(Aniga ayaa idiinka xigga, Nabi ciise ibnu maryan aduun iyo aakhiiraba, Nabiyaddu waa walaalo aabo, oo kal baho ah,(hooyooyin kala gaddisan) diintooduna waa mid kaliya). waxa wariyay Bukhaari 3443

5-U BAAQA DIINTA ISLAAMKA: WAA BAAQA AY NABIYADA DHAMAANTOOD SIDA: NUUX,

IBRAAHIM, MUUSE, SULEYMAAN, DAA'UUD, CIISE, UGU BAAQAYEEN: IN LA RUMEEYO IN RABBI YAHAY ALLAAH ,ABUURE, QUUDIYE, NOOLEEYE, OOFASDDE, LEH MULKIGA/MAAMULKA, MAAREEYA UMMUURAHA, WAA ALLE TURE AH, OO NAXARIIS LEH:

Islaamku wuxuu ugu baaqaa, sidii ay ku baaqeen Nabiyada dhamaanttood, sida Nuux, Ibraahiim, Muuse, Sulaymaan, Daa'uud, Ciise, -nabad galyo korkooda ha ahaatee- oo ah in la rummeeyo inuu Rabbi yahay Allaah, ee Abuuraha ah, Arsaaqe(quudiye) ah, Nooleeye, Oofsade, hantiya mulkiga iyo maamulka dhamaantii, waana Allaha maareeya umuuraha dhamaantood, isla markaana ah u tudhe naxariis badan. Ilaahay wuxuu yidhi:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ }

(Dadow! Xusuusta Nicamadda Ilaahay dushiinna; Ma waxaa jira abuure kale aan ahayn Allaah oo idinka arsaaqa cirka iyo dhulka? Ma jiro Ilaah (Xaq ah) aan Isaga ahayn. Ee xaggee baa la idiinka iilay?). Suuradda faadir, aayadda 3 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَن يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۚ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ ۚ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ }

(Dheh: Waa kuma kan idinka siiya risiq samada iyo arlada? ama waa kuma kan haya maqalka iyo aragyada? Oo waa kuma kan noole ka soo saara mayd, oo ka soo saara mayd noolaha? Oo waa kuma kan qorsheeya oo iskudubarida arrimaha (uunka oo idil)? Markaas waxay odhan doonaan: Allaah. Dheh: Miyeydaan haddaba ka joogeyn (xumaha)? Suuradda yuunis, aayada 31 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أَمَّن يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ أَإِلَٰهٌ مَّعَ اللَّهِ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ}

(Kan billaaba asal ahaan abuurka, markaas soo celin, oo ah Kan idinka irsaaqa samada iyo arlada? Ma waxaa jira ilaah la jirka Allaah? Dheh: Keena Xujadiinna, haddaad run sheegaysaan). Suuradda la-naml, aayada 64.

(Kan billaaba asal ahaan abuurka, markaas soo celin, oo ah Kan idinka irsaaqa samada iyo arlada? Ma waxaa jira ilaah la jirka Allaah? Dheh: Keena Xujadiinna, haddaad run sheegaysaan).

{ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى ٱللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ ٱلضَّلَٰلَةُ ۚ فَسِيرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُكَذِّبِينَ}

(Waxaan ka soo saarnay Umad kasta Rasuul inay caabudaan alle kana dheeraadaan Daaguutka waana (in

lacaabudo wax kasta kasoo haray allaah), Dadkaa waxa kamida Cid alle Hanuuniyay, waxa kale oo ka Mida ciday ku sugnaatay Baadinimo, Ee socda dhulka oo Eega siday Noqotay Ciribtii Beeniyayaasha). Suuradda Al-naxli, aayada 36 Allaha koreeye waxa uu yiri

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ
{

(Oo ma aanu soo dirin hortaa Rasuulna oo aan u waxyoon (Annagoo leh), "ma jiro Ilaah (Xaq ah oo) aan Aniga (Allaah) ahayn, ee i caabuda (Anigoo keliya). Suuradda Al-anbiyaa, aayada 25 Ilaahay ayaa kaga waramay kitaabkiisa Nabi Nuux -nabad galyo korkiisa ha ahaatee- inuu ku yiri tolkii:

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ}

(Xaqiiq Waxaan u soo dirnay Nuux dadkiisii markaasuu wuxuu yidhi: Dadkaygiyow! Caabuda Allaah Keliya! Ma lihidin ilaah (xaq ah) aan Isaga ahayn. Hubaal waxaan anigu idiinka cabsi qabaa Cadaab Maalin aad u murugo weyn). Suuradda Al-acraaf, aayada 59 Wuxuu Nabi ibraahiim na yiri -sida Alle kaga waramay kitiibkiisa:

{ وَإِبْرَٰهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱتَّقُوهُۖ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ}

(waxaan soo dirnay) Ibraahiim markuu ku lahaa tolkii: Caabuda, Allaah (Keliya) oo ka dhawrsada, saasaa idiin khayr badan, haddaad og tihiin). Suuradda

Al-cankabuut, aayadda 16 Nabi Saalax na wuxuu yiri -sida uu Allaah ka waramay-:

{قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً ۖ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ ۖ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ}

(Oo xagga Thamuud (waxaan u dirnay) walaalkood Saalix. Wuxuu yidhi: Dadkaygiyow! Caabuda Allaah Keliya, ma lihdin ilaah kale Isaga maahee. Xujo cad baa xaqiiq idiinka timid xagga Rabbigiin. tani waa Hal Ilaahay aad leedihiin, oo ah Calaamo; ee iska daaya ha daaqdo'e arlada Ilaahay, oo ha u geysannina wax waxyeello ah, haddii kale cadaab xanuun badan baa idin qaadi doonta). Suuradda Al-acraaf, aayada 73 Nabi Shucayb na wuxuu yirir -sida Alle ka waramay-:

{يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ}

(Oo xagga Madyan (waxaan u dirnay) walaalkood Shucayb. Wuxuu yidhi: Dadkaygiyow! Caabuda Allaah, ma lihidin ilaah kale Isaga maahee. Xujo cad xaqiiq waxay idiinka timid xagga Rabbigiin; ee dhammeystira beegga iyo miisaanka oo ha ka dhimina dadka waxyaalahooda, oo ha ku falina fasahaad arlada, inta la hagaajiyey kaddib, sidaas baa idiin khayr badan, haddaad tihiin mu'miniin). suurada al-acraaf 85

Wixii ugu horeeyay ee ilaahay kula hadlay nabi Muuse:

{ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ (13) إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) }

(Oo Aniga baa ku doortay ee dhegayso waxaa laguu waxyoodo). 13

(Anigu waxaan ahay Allaah. Ma jiro ilaah (xaq ah) aan aheyn Aniga, ee Anigoo Keliya i caabud, oo u oog salaadda Xuskayga). Suuradda Daahaa, aayaddaha 13, 14. Waxa uu yiri nabi Muuse Calayhi salaatu wasalaam -sida Alle ka waray, isagoo magan galaya-:

{إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ }

(Wuxuuna Muuse yidhi: Waxaan ka magan galay Rabbigay iyo Rabbigiinba mid kastoo islaweyn oo aan rumaysnayn Maalinta Xisaabta). Suuradda Qaafir, aayadda 27, Illaahay ayaa yiri-isaga oo ka warama Masiixi- calayhi salaatu wasalaam-:

{ إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۗ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ }

(Hubaal Allaah waa Rabbigay iyo Rabbigiinba, ee caabuda Isagoo Keliya, waa kane Jidka Toosan). Suuradda Aali-cimraan aayada 51 ilaahay wuxuu yiri-isagoo ka warama Masiix- calayhi salaatu wasalaam-mar kale:

{ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ }

(Xaqiiq waa gaalo kuwa yidhaahda: Allaah, waa Masiixa ina Maryam; Masiixuna wuxuu yidhi: Ilmahii Israa'iiloow! Caabuda Allaah Keliya, Rabbigay iyo Rabbigiin. Hubaal, qofkii wax la wadaajiya (cibaadada) Allaah, markaa wuxuu Allaah ka

xaaraantinimeeyey Jannada, oo hoygiisu waa Naarta. Oo halkaa ma lahaan doonaan gar diidka wax u soo gargaara). Suurada Almaa'ida aayada 72

sidaas uun maahee, kitaabka towraad iyo injiilba waxaa ku yimid (kuqoran) ku adkaynta: in alle kaligii loo cibaaddaysto, waxa kale oo kusoo arooray(sifri tatniya) oraahdii nabi Muuse yiri: maqal reer israa'iilow Rabbi waa ilaaheena waana Rabbi keliya Sidaas oo kale waxa Tawxiidka adkayntiis aiyo caddayntiisu ku timid kitaabkii Injiil ee Nabi Ciise wuxuu ku yiri: (Dardaaranka ugu horeeya waxaa weeye: maqal israa'iilow rabbi waa ilaaheena waana rabbi keliya0

ilaahay wuxuu cadeeyay in nabiyada dhamaantiid loo soo diray muhimadaan wayn waana: in dadka tawxiidka loogu yeero. Allaah-koreeye- wuxuu uu yiri:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ }

(Oo Waxaan ka soo bixinnay ummad walba Rasuul (leh): Caabuda Allaah Keliya, oo ka dheeraada Shaydaan. Markaa baa waxaa ka mid noqday qaar Allaah uu hanuuniyey, oo waxaa ka mid noqday qaar habowga ku waajibay. Ee mara dhulka markaa fiiriya sida ay aheyd cidhibta beeniyayaasha). Suuradda Al-naxal aayadda 36 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri: (Dheh: Bal fiirsha waxa aad caabuddaan Allaah

sokadi? I tusa maxay abuureen oo ka mid ah arlada, mise ma waxay ku leeyihiin qayb samooyinka? Ii keena Kitaab (Qur'aan) kan horti ah ama wax raad cilmi (hore) ah haddii aad run sheegeysaan). Suuradda Al axqaaf, aayada 4 wuxuu yiri Shiikh alsicdi; waxaa la ogaaday in murankii gaaladu ku dhisnayn xujo iyo daliil midnaba, ee uu ahaa kaliya malo-awaal been ah, iyo ra'yi qalooca oo ka soo burqanaya caqli aan toosnayn. Taasina waxaa tusaale u cad u ah sida uu ahaa xaalkooda, iyo noloshii ay ku dhamaysteen cibaado xumo iyo shirki leh, midaas oon waxba uga tarin illaahay xaggiisa if iyo aakhiraba. kitaabka taysiirul kariim al-mannaan. 779

Illaahay keliya ayaa ah abuurre, mutaystana in la caabuddo, oon cid kele lala caabuddin.

ilahay keliya ayaa mutaysta in la caabuddo, oon cid kele lala caabuddin sida Allaah -koreeye- uu yiri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (21) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ (22) }

(Dadow! Caabuda Rabbigiin, ee idin abuuray idinka iyo kuwii idinka horreeyayba, bal inaad dhowrtaan (amarrada Ilaahay oo iska jirtaan xumaha). (21)

(Dadow! Caabuda Rabbigiin, ee idin abuuray idinka iyo kuwii idinka horreeyayba, bal inaad dhowrtaan (amarrada Ilaahay oo iska jirtaan xumaha). (22) Suuradda Al baqarah, aayadaha 21-22 ilaaha na, abuuray anaga iyo kuwii naga horeeyay dhulkana ka yeelay Gogol, Samadana kasoo dajiyey biyo, kuna soo bixiyey Midho si aan u helno arsaaqad, midkaasu uunbaa ah midka cibaadadda mutaystay kaligii. Allaah wuxuu yiri:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ }

(Dadow! Caabuda Rabbigiin, ee idin abuuray idinka iyo kuwii idinka horreeyayba, bal inaad dhowrtaan (amarrada Ilaahay oo iska jirtaan xumaha). suuradda faadir, aayadda: 3 Allaha wax abuura oo arsaaqa ayuun baa xaq u leh cibaadadda kaligii, wuxuuna yiri ilaahay:

{ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ }

(Kaas waa Allaah, Rabbigiin, Ma jiro Ilaah (xaq lagu caabudo) aan Isaga ahayn. Abuuraha wax kasta, ee caabuda Keligii, oo Isaga baa wax kasta xilkood haya). suuradda al-ancaam, aayada102

wixii ilaahay kasoo haray oo lacaabudo ma mutaysto cibaado, waayo wax mulki ah kuma leh samadda iyo dhulkka, ilaahayna wax lama laha

kaalmana uma aha, ee sideebaa loola wadaajin cibaadadiisa cid kale, ilaahay wuxuu yiri:

{قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ }

(Kaas waa Allaah, Rabbigiin, Ma jiro Ilaah (xaq lagu caabudo) aan Isaga ahayn. Abuuraha wax kasta, ee caabuda Keligii, oo Isaga baa wax kasta xilkood haya). suurada saba'a aayada 22

ilaahay-nasahnaaye- isagaa unkay abuurka(makhluuqaadka) kana unkay wax aan hore ujirin, Taasi waxay tusinaysaa jiritaankiisa, Rabbinimo, iyo ilaahnimo ba, wuxuu yiri -Ilaahay-:

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنتُم بَشَرٌ تَنتَشِرُونَ (20) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِّتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ (21) وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالِمِينَ (22) وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُم مِّن فَضْلِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ (23) وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (24) وَمِنْ آيَاتِهِ أَن تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ۚ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنتُمْ تَخْرُجُونَ (25) وَلَهُ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ (26) وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ }

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinka (Ilaahay ee muujinaya Awooddiisa) inuu idinka abuuray carro, mise waxaadba tihiin dad ku faafa arlada).

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinkiisa inuu idiinka abuuray nafahiinna lammaan idinla nooc ah si aad ugu xasishaan, oo Wuxuu dhexdiinna dhigay kalgacalo iyo naxariis, hubaal arrinkani waxaa ugu sugan calaamooyin qolo fekereysa).

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinkiisa abuurista samooyinka iyo arlada iyo kala duwanaanta carrabyadiinna iyo midabya- diinna. Hubaal waxaa arrinkani ugu sugan Calaamooyin kuwa aqoonta leh).

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinkiisa hurdadiinna habeenka iyo maalinta iyo doonashadiinna Deeqdiisa. Hubaal waxaa arrinkani ugu sugan Calaamooyin qolo wax maqasha).

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinkiisa inuu idin tusiyo hillaaca oo baqdin iyo rajoba leh, oo Wuxuu ka soo dejiyaa biyo (roob) daruuraha oo ku nooleeyaa arlada dhimashadeeda kaddib. Hubaal waxaa arrinkani ugu sugan calaamooyin qolo garasho leh).

(Oo waxaa ka mid ah Calaamooyinkiisa inay samada iyo arlada ku sakhiran yihiin Amarkiisa, haddana marka uu idiinka yeedho yeermo keliya dhulka, aad kolkiiba soo baxeysaan).

(Oo Isaga baa iska leh waxa ku sugan samooyinka iyo arlada, kulligoodba Isaga (Allaah) bay u hoggaansan yihiin).

(Oo waa isaga (Alle) Kan billaaba uunka, haddana soo nooleyn dhimasho kaddib, oo aad bay ugu sahlan tahay. Oo Isaga baa iska leh sifooyinka sare samooyinka iyo arlada gudahooda, oo Waa Isaga

Adkaadaha Sare, Xakiimka ah). Suurada Ar- ruum, aayaddaha 20 - 27.

Namruud ayaa inkiray in Rabbi jiro markaasuu Nabi Ibraahiim-calayhi salaam- ku yiri:

{قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ }

(Ma waadan u fiirsan kaa (Namruud) ee kala dooday Ibraahiim arrinka Rabbigi, inuu Allaah siiyey boqortooyo darteed? markuu Ibraahiim yidhi: Rabbigay waa Kan bixiya nolol ee sabab dhimasho. wuxuu yidhi: Aniguba waxaan bixiyaa nolol oo sababaa dhimasho68. Ibraahiim wuxuu yidhi: Haddaba hubaal Allaah wuxuu qorraxda ka soo saaraa xagga bariga ee adigu ka soo saar xagga galbeedka. Markaasuu kaa isagu gaaloobay amakaag aamusay. Oo Allaah ma hanuuniyo dadka gar maqaatayaasha ah). suurada Al-baqara, aayada 258 Wuxuuna Nabi Ibraahiim daliil uga dhiggay tolkii: inuu ilaahay yahay kan hanuuniyay oo quudiyay, ee haya xanuunka iyo caafimaadkaba, nolosha iyo geeriddaba.

{الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ (78) وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ (79) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ (80) وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ (81) }

(Ee i abuuray, ee ah Kan i hanuunsha).

(‘Oo Waa Isaga Kan I quudiya oo i waraabsha).

(Markaan Bukoodana Isagaa I Caafiya).

(Waana kan I dili Ina Noolayn). Suuradda As-shucaraa aayadaha 78- 81 Ilaahay-koreeye- wuxuu yiri

-isaga oo ka warama nabi muuse-calayhi salaam, doodii dhex martay fircoon, inuu yiri Muuse Rabbigay:

{ الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ}

(waa kan Siiyay wax walba Abuurkiisa oo hadana habuuniya). Suuradda Daahaa, aayadda 50.

Ilaahay wuxuu u sakhiray aadamaha wax walba oo kusugan samada iyo dhulka, nimco badana wuu siiyay si ay isaga uun u caabudaan, oo ayna ku gaaloobin,

{أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ }

{Miyeydaan arkayn inuu Ilaahay idiin sakhiray waxa ku sugan samooyinka iyo arlada, oo idinku galladay korkiina Nicmooyinkiisa kuwo muuqda iyo kuwo qarsoonba? . Dadka waxaa ka mid ah kuwo ka dooda arrinka Ilaahay isagoon u lahayn cilmi iyo hanuun iyo kitaab wax iftiimiya midna}. Suurada luqmaan aayada 20 Sidaad uu Ilaahay dadka ugu sakhiray waxa ku sugan samada iyo dhulka, ayuu u sameeyay aadamaha maqal iyo arag si ay u bartaan wax kasta oo ay u baahan yihiin, iyo aqoon walba oo anfacaysa, taasi waxay ku tusinnaysaa gargaarkiisa wuxuu yiri ilaahay:

{ وَاللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۙ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ }

(Ilaahay wuxuu idinka soo bixiyay Caloosha Hooyooyinkiin Waxba idinkoon ogayn wuxuuna idiin

yeelay maqal iyo arag iyo quluub, si aad ugu mahadnaqdaan}. Suuradda An-naxl, aayadda: 78.

Ilaahay-koreeye- isagaa abuuray dhamaan Uunka, iyo Aadamaha ba, oo siiyay waxkasta oo ay u baahan yihiin, iyo awood uu ku guto Aadamahaasi Cibaadada ilaahay dhulkana u cammiro, markaasaa loo fududeeyay wax walba oo ku jira Samada iyo Arlada dhexdeeda.

Waxayna daliil iyo caddayn u yihiin Abuurista uu abuuray Uumankaas waawayn, Ilaahnimadiisa keensanaysa in la Caabudo, isagoo taasi caddaynaya wuxuu yiri:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ }

({waxaad dhahdaa yaa idinka Arsaaqa Samada iyo dhulka, yaana hanta maqalka, Aragyada, yaana ka soo bixiya wax nool wax dhintay, kana soo bixiya was dhintay wax nool, yaana qorsheeya umuurta, waxay ku odhan Eebe, waxaad dhahdaa miyeydaan Dhawrsanayn} Suuradda Yuunis, aayadda:31. ilaahay wuxuu yiri:

{قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ}

(Waxaad Dhahdaa nabiyoow bal ka warrama waxaad caabudaysaan ee Eebe ka soo hadhay ina tusiya waxay ku abuureen dhulka, ama shirkad ah oy ku leeyihiin Samaawaadka, ii keena (oo i tusiya) Kitaab Quraanka, ka horreyay, ama wax raad cilmi ah, haddaad run sheegeeysaan). suuradda al axqaaf, aayadda 4 Allaha sareeyay waxa uu yiri:

{ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ. هَٰذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ}

(isaga abuuray Samooyinka Tiir aad aragtaan la'aantiis, dhulkana wuxuu ku tuuray Buuro (suga) inayan dhaqdhaqaaqin, wuxuuna ku fidiyey dhexdiisa daabad kasta, Samadana waxaan ka soo dejinay Biyo, waxaana ku soo bixiney nooc kasta oo quruxsan(kaasi waa abuurkii Eebe, ee i tusiya waxay abuureen kuwa ka soo hadhay Eebe, saas ma aha, ee dulmi falayaashu waxay ku suganyihiin baadi Cad). suuradda al-naml, aayaddaha 10- 11. ilaahay -koreeye- wuxuu yiri:

{ أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ (35) أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ (36) أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ (37) }

(Mise waxaa la abuuray abuure la'aan, mise iyagaa abuuray (naftooda).

(Mise iyagaa Samaawaadka iyo Dhulka abuuray, saas ma aha ee wax ma ayan yaqiininin).

{Mise agtooddaa waxaa yaala rabbigaa kayd yaalkiisa, Mise iyagaa xisaabin dadka}. suuradda Ad-duur aayaddaha 35- 37 wuxuu yiri shiikh Sicdi: "Tani waa daliil dushooda ah daliilkaas oo ku qasbaya inay xaqa raacaan ama ay noqdaan kuwo ka hor imanaya wixii ay caqli iyo diin tusayaan. tafsiirka shiikh Sicdi: 816.

7- ilaahay waa kan abuuray waxa uunka ku sugan een inoo muuqda iyo kan aanan muuqanba, wixii isaga kasoo harayna waa wax la abuuray, oo ilaahay lix maalin ayuu ku abuurray samooyinka iyo dhulka.

7- ilaahay waa kan abuuray waxa uunka kusugan oon aragno iyo kan aan aragba, wixii isaga kasoo harayna waa wax la abuuray oo makh luuqiisa ka mid ah, ilaahay na wuxuu yiri:

{قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ ۚ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُم مِّن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ ۗ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ ۚ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ }

(waxaad dhahdaa yaa ah Eebaha Samooyinka iyo Dhulka, waxaadna dhahdaa waa Eebe, waxaadna dhahdaa ma yeelanaysaan Eebe ka sokow Awliyo (gargaarayaal) oon u hananayn naftooda Nacfi iyo dhib midna, dheh ma egyihiin Indhoole iyo wax Arke, mase ehyihiin Mugdiyo iyo Nuur mise waxay u yeeleen

Eebe Shuruko wax u Abuuray sida Abuurka Eebe oo waxaa isaga ekaaday Abuurkii, waxaad dhahdaa Eebaa wax kasta Abuuray waana kali awood badan). suurada al-racad 16 ilaahay wuxuu yiri:

{ وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ}

(Fardaha iyo Baqlaha iyo Dameeraha wuxuu (idiin ku abuuray Eebe) Inaad kortaan iyo Qurux, Wuxuuna abuuri Waxaydaan Ogayn). suurada al-naxli 8

Alle waa kan ku abuuray Samooyinka iyo Dhulka lix maalmood, isagoo taas ka hadlaya ilaahayna wuxuu yiri:

{هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۖ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ }

(Eebe waa kan ku abuuray Samaawaadka iyo Dhulka Lix Maalmood , markaasna Carshiga ka kor ahaaday(si isaga u qunta), wuxuuna ogyahay waxa Dhulka gali iyo waxa ka soo bixi, waxa Samada ka soo daga iyo waxa kori, Eebana waa idinla jiraa meelkastood ku sugantihiinba, waxaad camal falaysaanna Eebe waa arkaa). Suuradda Alxadiid, aayadda:4. Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ }

(Dhabahaan annagaa Samaawaadka iyo Dhulka iyo waxa u dhaxeeya ku abuura lix maalmood, wax daal ahna nama taabanin). Suuradda Qaaf, aayadda: 38.

6- ALLAAH AYAA -XUMAAN OO DHAN KA NASAHAN- MANA JIRTO CID LA WADAAGTA MAAMULKIISA, ABUURISTIISA, IYO HAGIDDA UMUURAHA:

6- Ilaahay waa boqorka boqorada, mana jirto cid lawadaagto mulkigiisa iyo abuuritaankiisa iyo maamulida kownka, isagoo tusaale bixinaya wuxuu yiri:

{قُلْ أَرَأَيْتُم مَّا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ۖ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِّن قَبْلِ هَٰذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِّنْ عِلْمٍ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ }

(Dhabahaan annagaa Samaawaadka iyo Dhulka iyo waxa u dhaxeeya ku abuura lix maalmood, wax daal ahna nama taabanin). suurada al axqaaf 4 wuxuu yiri shiikh alsicdi: Waxaad ku dhahdaa mushrikiinta caabbudaya sanamyo iyo wixii ay Alle la simayaan, kuwaa aad caabudaysaan waxba idiinka tari maayaan, dhib iyo dheef, ama nolol iyo geeri, ama isa soo saarka(qiyaame), oo ku dheh adoo u caddeynaya tabaryaridoodda waxaa ay caabudayaan (I tusa maxay abuureen oo ka mid ah arlada, mise samooyinka ayay qayb ku leeyihiin) oo wax ka abuureen,? buuraha se ma unkeen, geed ma abuureen oo ma soo bixiyeen? wabiyaal ma socdsiiyeen?!, intaasi iyo kuwo kaleba

waa daliilo caqli ku dhisan,(caqligal ah) in wixii kasoo harray ilaahay cibaadadiisu ay tahay baadi iyo hallow.

Daliiladaa macquulka ah ee caqliga ku dhisan markii loo hogo-tusaaleeyay kadib, ayaa loogu darray daliilo xaga xujadda ah(naqli), wuxuuna yidhi: (Ii keena Kitaab (Qur'aan) kan hortii) oo Shirki ku baaqaya, (ama wax raad cilmi (hore) ah) oo laga dhaxlay Rusushii , oo sidaas idin faraya. Shaki kuma jiro inay arintaasi keeni kari waayeen, waxa kale oo aan shaki ku jirin in Rushusha dhamaantood ku baaqayeen Tawxiidka Ilaahay, dadkoodana ka reebayeen wixii shirki ah. Tafsiirka shiikh sicdi: 779

ilaahay isagaa ah mulkiilaha maamula kawnka, cid la wadaagtana ma jirto, isagoo arintaa caddayna ilaahay wuxuu yiri:

{ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَن تَشَاءُ وَتَنزِعُ الْمُلْكَ مِمَّن تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَن تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَن تَشَاءُ ۖ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {

(Waxaad dhahdaa Eebow adaa hanta Xukunka waxaad siisaa Xukunka Ciddaad doonto waxaad ka siibtaa «Wareejisaa» Xukunka Ciddaad doonto, waxaadna cisaysaa Ciddaad doonto waxaadna Dulaysaa Ciddaad doonto, Gacantaaduu ku jiraa Khayrka(dhamaantii) adaana wax kasta kara). Suurada Aal-cimraan aayada 26 Ilaahay wuxuu caddeeyay in

mulkiga dhamaystiran maalinta qiyaamaha isagu leeyahay:

{ يَوْمَ هُم بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ }

(Maalinta ay usoo muuqan (usoo bixi) Eebe waxba kama qarsoona korkiisa, wuxuuna dhihi Eebe yaa xukunka iska leh maanta, markaasuu dhihi Eebaha kalida ah ee awooda badan). suuradda Qaafir, aayadda : 16

ilaahay cid lawaagto mulkigiisa iyo abuuritaankiisa iyo maamulida koonka iyo cibaadada majirto ilaahay wuxuu yiri:

{ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُ وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا }

{waxaadna dhahdaa mahad Eebaa iska leh een Yeelanin Ilmo, una signayn shariig xukunkiisu (lawadaage) una sugnayn gargaare dulli dartiis (uga gargaare) ee waynee waynayn}. ɯuradda israa, aayadda: 111 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا }

{Eebaha uu u Sugnaaday Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, Yeelaninna Ilmo una Sugnaanin Shariig (la Wadaage) Xukunka, Abuurayna wax kasta, oo u ahaysiiyey si Qiyaasan} suuradda al-furqaan, aayadda: ilaahay waa kan leh waxkasta wixii kasooharayna waa lahante waana abuuraha waxa kalena waa la

abuurayaal waana kan maamula waxkasta hadaba ruuxa arinkiisu sidaa yahay waxaa waajib ah in isaga lacaabudo wixii kale oo lacaabudo waa caqli yaraan iyo shirki kaa fasahaadinaya aduun iyo aakhiro ilaahay wuxuu yiri:

{ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تَهْتَدُوا ۗ قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ }

(waxay ku dhaheen Gaaladii Muslimiinta ama Yuhuud noqda ama Nasaara aad hanuunteene, waxad dhahdaa mayee milladda (Diinta Nabi) Ibraahim yaan raacaynaa ee Xaqa u iishay, kamana mid ahayn Gaalada). suurada albaqrah, aayadda: 135 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا}

(yaa ka diin fiican ruux u jeediyey wajigiisa Eebe isagoo sama fali oo raaca diinta (Nabi) Ibraahim, wuxuuna ka yeeshay Eebe Ibraahiim khaliil (mid u gaar ah). suurada al-nisaa 125 ilaahay wuxuu cadeeyey in qofkii raaca diin aan ahayn midii nabi ibraahiim uu yahay mid caqli gaaban alle wuxuu yiri:. (Yaa naca diinta Nabi Ibraahim ruux xumeeyey naftiisa mooyee, waana doorannay Nabi Ibraahim adduunyada(inuu nabi iyo rasuul noqdo), aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa saalixiinta. (130). suurada Al-baqrah, aayadda:

ilaahay wax ma dhalin, isna lama dhalin.Wax u dhigma ama la mid ahna ma jiro.

ilaahay ma dhalin(ilmo ma laha), lamana dhalin(ma laha waalid), mana laha cid u dhigma ama la mid ah, ilaahayna wuxuu yiri

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)}

(Waxaad dhahdaa (Nabiyow) Eebe waa Kali (wehelna ma leh).

(Waana Sayid (deeqtoon).

(Waana Sayid (deeqtoon).

(Wax la mid ahna ma jiro). suurada al-ikhlaas, aayaddaha: 1-4 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{رَّبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا}

(waa Eebaha samooyinka iyo dhulka iyo waxa u dhaxeeya ee caabud kuna samir cibaadadiisa, ma u ogtahay Eebe wax la mid ah, (oo la magaca). suurada Maryam, aayadda: ilaaha xaqa ah wuxuu yiri:

{فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۖ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ}

({Isagaa abuuray Samooyinka iyo dhulka idiinkana yeelay naftiinna noocyo (Lab iyo Dhaddig) xoolahana idiinka yeelay Noocyo, wuuna idiin abuuraa, wax la

mid ahna ma jiro, waana maqle arka}. Suurada Ash-shuuraa aayadda 11

ilaahay -nasahnaaye- meelna ma dhex dago jasad(jir) kale oo inta uu abuuray ka mid ah, cidna iskuma eekaysiiyo.

laahay -nasahnaaye- meelna ma dhex dago, jasad(jir) kale oo inta uu abuuray ka mid ahna iskuma eekaysiiyo, wax uu la midoobaana ma jirto, maxaa yeelay ilaahay isaga uunbaa khaaliq(uume) ah wixii ka soo harayna waa la'uume(makhluuq), wax kasta isagaa mulkiya oo leh, ee sidee ku suurto gali inuu cid kale u baahdo, isagaa ka wayn wax walba. isagoo ilaahay haddaladaas ku daadafaynaya(fogaynaya) kuwii sheegtay inuu ilaahay ku dhex jiro nabi Ciise:

{لَّقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ قُلْ فَمَن يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَن يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}

(dhab ahaan way gaaloobay kuwa yidhi Eebe waa uun Masiixi Ibnu maryama, yaa uga Hanan Eebe wax haddii uu doono inuu Hallaago Masiixi Ibnu Maryama iyo Hooyadiis iyo waxa Dhulka ku sugaan Dhammaan, Eeba iska leh Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, iyo waxa u Dhaxeeya, wuxuuna abuuraa wuxu Doono, Eebana wax kasta wuu karaa). Suurada Almaa'idah, aayadda: 17 Allaha -koreeye- waxa uu yiri:

{وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (115) وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبْحَانَهُ ۖ بَل لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ كُلٌّ لَّهُ قَانِتُونَ (116) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ (117) }

(Qorax ka soo baxa iyo qorax u dhacba Eebaa iska leh, meel kastood u jeedsataanna waxa ah wajiga ilaahay, (markaad Qiblada ka habowdaan) ilaahayna waa deeq-balaarne, ogaal badan}. (115).

(waxay dhaheen Gaaladii wuxuu yeeshay ilaahay ilmo, nasahnaaye, saas maaha, oo waxaa u sugnaaday wixii samooyinka ku jira iyo arlada(dhulka) dhamaanna ilaahay bay u hogaansamaan} (116).

{Waa unkaha Samooyinka iyo Dhulka, markuu xukumo arrinna, wuxuu dhahaa uun ahaw wuuna ahaadaa)arinkii. (117) Suurada albaqara, aayaddaha:115- 116 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا (88) لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا (89) تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا (90) أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا (91) وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا (92) إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا (93) لَّقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (94) وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا (95) }

(waxay dheheen (gaaladu) wuxuu yeeshay Eebaha Raxmaana ilmo).

(waxay dheheen (gaaladu) wuxuu yeeshay Eebaha Raxmaana ilmo).

(oy u dhawdahay samooyinku inay la dillaacaan lana jeexmo dhulku oy la hoobato buuruhu burbur).

(inay u sheegeen Eebaha Raxmaana ilmo).

(kuma habboona Eebaha Raxmaana inuu yeesho ilmo).

(wax kastoo Samada iyo Dhulka ku sugan uxuu u imaan Eebe isagoo Addoona).

(wuu koobay Eebe wuuna Tiriyey Tiro).

(wuu koobay Eebe wuuna Tiriyey Tiro). suurada Maryam, aayaddaha: 88-95. Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُۚ لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيۡءٖ مِّنۡ عِلۡمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَۚ وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفۡظُهُمَاۚ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ}

(Eebe Ilaahaan isaga ahayn ma jiro, waana Eebaha Nool, Khalqigana maamula. Ma qabato Lulmo iyo hurdo (midna) wuxuuna iska leeyahay waxa Samooyinka ka sugan iyo Dhulka, waa kuma kan ka shafeeci agtiisa (Eebe) idankiisa mooyee, wuxuu ogyahay (Eebe) waxa Dadka hortooda ah iyo waxa ka dambeeya mana koobaan wax Cilmigiisa ah, wuxuu Eebe doono mooyee, wuuna u waasacay kursigiisu Samaawaadka iyo Dhulka, mana Cusleeyo ilaalintoodu, Eebana waa sareeye wayn. (255) suurada Albaqrah, aayadda 255. allaha sidaa uu u kala duwan yahay xaaladiisa iyo xaalada uunkiisa uu abuuray yahay arinkiisu, siduu udhex dagaa odoomadiisa mid kamid ah ama uu uyeeshaa ilmo, ama ilaah kale u samaystaa?!

ilaahay waa mid uturid badan unaxariista adoomadiisa wuxuuna usoodiray adoomadiisa Rusul kutubna waa usoo dejiyay

ilaahay waa u ture u naxariiste adoomadiisa, Naxariistiisana waxaa kamid ah: inuu usoo diray adoomadiisa Rusul, una soo dajiyay kutub, si uu uga saaro mugddiyada gaalnimada iyo shirkiga oo gaadhsiiyo Nuurka towxiidka iyo hanuunka, isagoo midaas ka hadlaya wuxuu yidhi ilaahay:

{هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ }

(Eebe waa ka soo dajiyay Aayaad cadcad si uu idiinka bixiyo mugdiga, Nuurna idiinku bixiyo, Eebana waa idiin naxariis badanyahay). suuradda Alxadiid, aayaddaha:

Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ }

(Eebe waa ka soo dajiyay Aayaad cadcad si uu idiinka bixiyo mugdiga, Nuurna idiinku bixiyo, Eebana waa idiin naxariis badanyahay). Suuradda Al-anbiyaa aayadda 107. ilaahay wuxuu usheegay nabigiisa muxamed inuu ilaahay yahay dambidhaafe naxariiste ilaahay wuxuu yiri:

{ نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ}

(U warran addomadayda inaan anugu Dambi dhaafe Naxariista ahay). suuradda alxijri aayadda : naxariistiisa waxaa kamida inuu feedo dhibka khayrkana soo dejiyo ilaahay wuxuu yiri:

{ وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ ۚ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ}

{Hadduu Alle ku taabsiiyo dhibaato, ma jirto cid kaa feydi kartaa aan Isaga ahayn; hadduu kula doono khayrna ma jirto cid celin karta Fadlgiisa uu siiyo midkuu doono oo ka mid ah addoomahiisa, waana Denbi Dhaaf Badanaha, Naxariista Badan}. suurada Yoonis, aayadda: 107.

Ilaahay isaga ayaa ah Rabbiga Naxariista leh, kellidii ayaa ah xisaabiyaha uunkiisa(inta uu abuuray) maalinta qiyaame, aminta laga soo saaro qabuurahooda, ruux walba waxaa laga abaalmarin wuxuu fallay khayr ama shar, ruuxa camal wanaagsan fallay isagoo Mu'min ah, wuxuu leeyahay nimcooyin joogta ah, ruuxiise gaalooba, oo camal xun sameeya, wuxuu leeyahay cadaab daran aakhiro.

ilaahay isaga ayaa ah xisaabiyaha adoomadiisa qiyaame qof walba waxaa laga abaalmarin wuxuu

sameeyay khayr ama shar, muminka wuxuu gali jano gaalkana xumaanta sameeyay cadaab wayn qiyaamaha ilaahay xikmadiisa waxaa kamida inuu aduunka kadhigay meel lugu camal falo aakhirana meel lasku abaalmariyo, dadka qaarkood waxay latahay wax fog laakin adila badan ayaa sheegtay inuu yahay soocelinta dadka xaq aan shaki lahayn ilaahay wuxuu yiri:

{ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ ۚ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۚ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}

(Aayaadka Eebe waxaa ka mid ah inaad aragtidDhulkoo dulleysan (abaar ah) markaan ku soo dajinno Biyaha uu gilgisho soona kor noqdo, midka nooleeyey wuxuu nooleyn wixii dhintay wax walbana wuu karaa). suurada fusilat aayada 39 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ}

(Dadow haddaad Tihiin kuwo Shakisan oo Bixinta Annagaa idinka Abuurray Carro, Hadaana Dhibic Haddana Calaqo, Hadaana Goosin la Abuuray iyo Midaan la Abuurin si aan idiinku Caddayno (Qudrada Eebe) waxaana ku sugnaa Makaanka waxaan Doono Tan iyo Muddo Magacaaban, markaasaan idin soo

Bixinaynaa Idinkoo Yar, markaas inaad Gaadhaan Xooggiinna: waxaa idinka mid ah Cid la oofsan (Dhiman) waxaana idinka mid ah kuwo loo celin Cimri Liita (Gabow) si ayna u Garanin intay wax Yaqiineen ka dib waxba, waxaad Arkaysaa Dhuloo Abaar (Dhimaad) ah markaan ku soo Dejinno Korkeeda Biyana way Gilgilataa wayna Kortaa, waxayna soo Bixisaa Nooc kastoo Quruxsan). suuradda alxaj, aayadda ilaahay wuxuu kusheegay aayadaa sadex Dalliil/caddaymood oo caqli ahaan tusinaysana soo celinta qiyaamo waxayna kala yihiin:

1- Aadamaha oo aan jirrin ayuu ilaahay wuxuu ka abuuray markii ugu horeesay dhoobo, wuuna awoodaa inuu nolol kusoo celiyo markuu ciidda dib u galo.

2- dheecaan acndhuuf ah buu ka abuuray bashar wuuna awoodaa inuu sooceliyo geeridiisa kadib.

3- allaha ku nooleeyay dhulka roobka dhimashadeeda kadib wuu awoodaa dadka inuu nooleeyo dhimashada ka dib, aayadana waxaa kusugan daliil wayn oo tusinaya icjaaska qur,aanka waxaa yaab ah siday u koobtay aayadaani ayadoon dheerayn sadexdaa arin oo ah adila caqli ah oo cad?.

Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

(waana Maalintaan u Duubayno Samada Sida loo Duubo Warqadaha Kitaabka, Sidaan ku Billownay Abuuriddii hore Yaana ku soo Celinaynaa, waa Yabooh korkanaga ah, annagaana Falna saas). suurada al-anbiyaa 104 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَن يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ (78) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ }

(Wuxuuna noo yeelay tusaale wuuna halmaamay abuurkiisa wuxuuna yidhi yaa noolayn lafo baaliyoobay).

(Waxaad dhahdaa waxaa noolayn Eebihii ahaysiiyay markii horaba, abuur walbana waa ogyahay). suurada yaasiin 78 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ أَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ ۚ بَنَاهَا (27) رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا (28) وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا (29) وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا (30) أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا (31) وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا (32) }

(Waxaad dhahdaa waxaa noolayn Eebihii ahaysiiyay markii horaba, abuur walbana waa ogyahay).

(Korna yeelay jurmigeeda ekeeyayna).

(Habeenkeedana madoobeeyay Maalinteedana soo bixiyay (Ifiyay).

(Habeenkeedana madoobeeyay Maalinteedana soo bixiyay (Ifiyay).

(Biyahiisa iyo Daaqiisana soo bixiyay).

(Buurahana sugay). suurada al-naazicaat 27-32 ilaahay wuxuu cadeeyay inuu abuurida insaanku uusan

ka adkeyn abuurida samada iyo dhuka iyo waxa udhaxeeya allaha awooda inuu abuuro samada iyo dhulka kuma adka soocelinta dadka markale.

13- ilaahay wuxuu aadam ka abuuray ciid caruurtiisana wuxuu kayeelay inay bataan kadaashii dadku dhamaan asal ahaan waysimanyihiin cidna cid kama fadlibadna ilaah kacabsi mooyaane.

ilaahay wuxuu aadam ka abuuray ciid caruurtiisana wuxuu kayeelay inay bataan kadaashii dadku dhamaan asal ahaan waysimanyihiin cidna cid kamafadlibadnaqolana qola kale kama fadli badna ilaah kacabsi mooyaane. ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ }

(Dadow waxaan idinka abuuray lab iyo dhaddig, waxaana idinka yeellay shucuub iyo qabiilooyin si aad isu aqoonsataan, Ruuxase ugu sharaf badan Eebe agtiisa waa ka idiinku dhawrsasho badan, Eebana wax walba waa ogyahay). suurada alxujuraat 13 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{وَاللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ }

(Eebe waa kan idinka abuuray Carro, hadana dhibic, markaas Lab iyo dhadig, haweenayna wax

uurka kuma qaado mana dajiso ogaansho Eebe mooyee, ruuxii cimri dhe iyo ruuxii cimri gaabanba waxay ku sugan yihiin kitaabka Eebe, waana u fudud yahay). suurada faadir 11 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبْلُ ۖ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ }

(Eebaha nool, Eebe aan isaga ahaynna ma jiro ee barya (caabudana) idinkoo u kaliyeeli Diinta, mahadna waxaa iska leh Eebaha Caalamka). suurada gaafir 67 ilaahay isagoo cadaynaya inuu Nabi Ciise ku abuuray amarkiisa kowniga ah, sida uu uga abuurayba Nabi Aadam ba ciida, wuxuu yiri:

{ إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ ۖ خَلَقَهُ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُن فَيَكُونُ }

(Tusaalaha Ciise Eebe agtiisa waa sida (Nabi) aadam, Eebaa ka Abuuray Carro markaasuu u yidhi ahow wuuna ahaan. (59) Suurada aali-cimraan aayada 59 waxaa hormaray faqradii 2aad inuu nabiga scw uu cadeeyay inay dadka simanyihiin cid cidkafadlibadan aynan jirin cabsida alle mooyee

Ruux walba wuxuu kudhashaa fitradda wanaagsan.

qof walba wuxuu kudhashaa diinta ilaahay wuxuu yiri:

{ فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

(ee Wajigaaga u jeedi Diinta adoo toosan (Diintu) waa abuuridda Eebe ee Dadka uu ku abuuray, wax badali kara abuurka Eebana ma jiro, saasina waa Diinta toosan laakiin dadka babidiis ma oga). suurada al-ruum 30 diinta xanafiyada ah waa diintii nabi ibraahiim ilaahay wuxuuu yiri:

{ ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ }

(markaas waxaan kuu wax yoonay Nabiyow raac Diinta (Nabi) Ibraahim ee Toosan, kamana mid ahayn(ibraahim- Mushriikiinta). Suuradda An-naxal, aayada:123 Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxuu yiri:

«مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ البَهِيمَةُ بَهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ»

qof walba wuxuu ku dhashaa fitrada toosan(diinta islaamka) labadiisa waalid uun baa kadhiga yuhuudi ama nasraani ama majuusi, sida ay xawaankuba u dhalaan mid kale oo dhamaystiran, Abuu hurayra -Allaha ka raali noqdo- markuu xadiiska akhriyay kadib ayuu yidhi:

{فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَالَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ }

(ee Wajigaaga u jeedi Diinta adoo toosan (Diintu) waa abuuridda Eebe ee Dadka uu ku abuuray, wax badali kara abuurka Eebana ma jiro, saasina waa Diinta toosan laakiin dadka babidiis ma oga). suurada Ar-ruum, aayada:30 Saxiixu Bukhaari. Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«أَلَا إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مَا جَهِلْتُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا كُلُّ مَالٍ نَحَلْتُهُ عَبْدًا حَلَالٌ وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمُ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ وَحَرَّمَتْ عَلَيْهِمْ مَا أَحْلَلْتُ لَهُمْ وَأَمَرَتْهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أُنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا »

(Rabbigay wuxuu ifaray inaan idin baro waxaad jaahil ka tihiin. Wuxuu i baray maalintaydan tan ah: Xoolo/maal kasta oo aan siiyay adoon waa u xalaal, Dhab ahaan waxaan abuuray adoomahayga iyagoo ah kuwa toosan dhamaantood, waxaase u timid shayaadiin kana duufsatay diintoodii, oo xaaraantimaysay wixii aan u xalaaleeyay, waxayna fareen inay la yimaadaan shirki oo cibaaddada ila wadaajiyaan waxaanan ku soodejin xujo). Waxaa wariyay Muslim 2865

Mana jiro ruux aadamiga kamid ah oo gef lagu dhalo (isagoo danbiila ah) ama kadhaxlay danbiga cid kalle.

Ruux Aadame ahi ma dhasho isagoo danbiile ah ama kadhaxlay danbiga cidkale, Ilaahay wuxuu inooga waramay in Nabi Aadam markii uu amarki Ilaahay khilaafay, ee isaga iyo ooridiisii xaawaa ay cuneen geedkii loo diiday cunistiisa, inuu ka shaleeyay kana toobad keenay, Ilaahayna ku toosiyay erayo wanaagsan, oo ay ku dhawaaqeen. Allahana-koreeye-labbadooddiba wuu ka towbbad aqbalay wuxuuna yiri -isagoo ka waramaya qisadaas-:

{ وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (35) فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ (36) فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِن رَّبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ (37) قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ {(38)

{waxaana niri Aadamow deg adiga iyo Haweenaydaaduba janada, kana cuna xageeda (cunno) shifo oo waasac ah meeshaad doontaan hana u dhawaanina geedkan oo markaas aad kamid noqotaan kuwa dulmi falayaasha ah}. (35)

(Waxaana ka fogeeyey xagooda Jannada shaydaan wuxuuna ka bixiyey waxay ku sugnaayeen, waxaana ku nidhi ka hoobta Jannada, qaarkiinna kuwa kale cadaw ayay ku yihiin, dhulkana waxa idiinku sugnaaday meel aad ku nagaataan iyo raaxo tan iyo waqti). (36)

{Wuu kala kulmay Aadam Rabbigiis ereyo, wuuna ka toobad aqbalay. dhab ahaan (Alle) waa Toobad Aqbalaha, Naxariista Badan} 37.

{Waxaanu nidhi: Ka dega xaggeeda (Jannada) dhammaantiin, markuu Xaggayga idiinka yimaado hanuun, cidii raaca Hanuunkayga, cabsi ma ahaaneyso korkooda, mana murugoonayaan} 38. Suuradda Albaqrah, aayadaha:35, 38. markii uu katawbad keenay danbigii Nabi Aadam -Calayhi salaam- wax dambi ah ma xambaarin, tafiirtiisuna wax denbi ah kama dhaxlin Aadam, Waxaana Asal ah inaan ruuxna

xambaarin dambi cid kale leedahay, ilaahay wuxuu yiri:

{وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

(Waxaad Dhahdaa ma wax ilaah ka soo hadhay yaan Eebe ka dooni (Dhigan) Isagoo ILaahay wax walba Eebe u ah, naf kastana waxay kasbato waa uun Korkkeda, Nafna Dambi naf kale ma Qaaddo, Xagga Eebihiin umbaana laydiin Celin, wuxuuna idiinka warrami waxaad isku Diidanaydeen). suurada al-ancaam 164

Allah koreeyae waxa uu yiri:

{مَّنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا }

(Ruuxii Hanuuna wuxuu uun u Hanuunay Naftiisa kii Dhumana wuxuu uun u Dhumay Naftiisa, mana xambaarto Nafi Dambi Naf kale, mana Cadaabno intaan uga soo Dirro Rasuul). Suurada al-israa, aayadda:15 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ }

(Nafna naf kale dambigeed ma qaado, haddii loogu yeedho Naf culusoo dambaabday inay xambaarto (danbi naf kale) lagama xambaaro waxba haba noqoto qaraabanee, waxaad uun digi kuwa ka yaabi Eebe iyagoo maqan, oo ooga salaadda, ruuxii isdaahiriyana

wuxuu uun isudaahiriyay naftiisa, xaga Eebe unbaana loo ahaan (geeri dabadeed). suurada faadir 18

ujeedka dadka loo abuuray waa caabuditaanka ilaah keliya:

ujeedka dadka loo abuuray waa cibaadada ilaah keliya ilaahay wuxuu yiri:

{ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ }

{Ummaanu abuurin Jinni iyo Insi waxaan ahayn inay Caabuddaan). suuratu ad-daariyaat , aayada: 56

Islaamku wuu sharfay bini Aadamka dhidig iyo labba, xaqooda oo dhamaystirana wuu siiyay, wuxuuna ka yeelay inuu mas' uul ka yahay, oo ay gacantiisa ku jirto waxa u falayo iyo waxa uu samaynayaba, ama ha ku dhibaateeyo naftiisa ama cid kalee.

Ilaahay-koreeyre- wuu sharfay Binii Aadamka rag iyo dumar , oo wuxuu u abuuray aadamaha siyuu u noqdo mid dhulka u cammira oo ku nool. ilaahay wuxuu yiri:

{وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً }

(xus markuu ku yidhi Eebahaa Malaa'igta waxaan yeeli Dhulka cid u hadha

, waxa ay yidhaahdeen, ma waxaad yeelaysaa dhexdeeda cid fasahaadisa oo dhiiggana ku daadisa, annagoo xumaan kaa reebayna mahadnaqaaqana ku dheehan, -kaa-hufayna xumaan. Markaasaa(Alle) yidhi waxa aan ogahay wax aydaan ogayn). (30) suurada Albaqara aayada 30

sharaftaa waxay usugnaatay bashar kaste ilaahay wuxuu yiri:

{ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا }

(dhabbaanu u sharrifnay Binii Aadamka waxaana ku xambaarray Barriga iyo Baddaba waxaana ku arsaaqnay wanaag, waxaana ka fadilnay wax badan oo ka mida waxaan Abuurray fadilaad). suurada al-israa 70 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ }

(Ee waxaana ku abuurray Dadka Muuqal toosan). Suuradda At-tiin

Ilaahay wuxuu ka reebay dadka inay raacaan oo ay isku dulleeyaan wax la caabudo ilaahay sokadii, wuxuu na yiri:

{وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ ۗ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ. إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ}

(Dadka waxa ka mid ah kuwa samaysanaaya Alle sokadii Ilaahyo ay u jecel yihiin sida Alle loo jeclaado

oo kale, kuwiise Alle rumeeyay ayaa daran jacaylka ilaahay u qabaan, hadday arki lahaayen kuwa dulmiga falay, goorta ay cadaabta arkayaan,(waxay ogaan lahaayen) in awood oo dhami Alle u sugnaatay, Allana ciqaabkiisu daran yahay). (165) suurada albaqara 165-166 ilaahay wuxuu yidhi: isagoo cadaynaya xaaladda ay noqon doono maalinka Qiyaame kuwii baadilka raacay, iyo kuwii ku raacayba:

{ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُم ۖ بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ (32) وَقَالَ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَن نَّكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَندَادًا ۚ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (33) }

(Kuwii iskibriyey (Madaxdii) waxay ku dhaheen kuwii tabarta yaraa (Raaciyaddii) ma anagaa idinka celinay hanuunka markuu idiinyimid saas ma ah ee idinkaa danbiilayaal ahaa)

(\Kuwii tabarta yaraa (raaciyaddii) waxay ku dhaheen kuwii iskibriyay (Madaxdii) saas ma aha ee waxaa hanuunka naga celiyay dhagartii Habeen iyo Maalinba markaad nafarayseen inaan Eebe ka gaalowno una yeelo shariigyo, Waxay qarsadeen qoomarno markay arkeen cadaabka, Waxaana yeelay kuwii gaaloobay luquntooda Biro Naar ah. Miyaa laga abaalmarinin gaaladu waxay camal faleen mooyee) suurada saba 32-33

Cadliga ilaahay waxaa kamida ee maalinta qiyaamaha: inuu dusha u saaro hogaamiyayaasha iyo

wadaadadda ba dambigoodda iyo waliba dambiga intii ay lumeeyeen aqoon dari darteed, ilaahayna wuxuu yiri:

{لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۙ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ}

(inay xambaaraan culayskooda «dambigooda» oo dhan Maalinta Qiyaame, iyo culayska «dambiga» kuway dhumiyeen cilmi la'aan waxaana xun waxay xambaaranayaan) suuraada al-naxli 25

islaamku wuxuu siiyay dadka xaqooda oo dhamaystiran aduun iyo aakhiro, xuquuda ugu wayn ee islaamku damaanad qaaday una caddeeyay dadka waa xaqa Ilaahay ku leeyahay dadka iyo xaqa ay dadku ku leeyihiin Ilaahooda wayn.

فعَنْ مُعَاذٍ رضي الله عنه قَالَ: أَنَا رَدِيفُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ ثُمَّ قَالَ مِثْلَهُ ثَلاَثًا: «هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ اللَّهِ عَلَى العِبَادِ» قُلْتُ: لاَ قَالَ: «حَقُّ اللَّهِ عَلَى العِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلاَ يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا» ثُمَّ سَارَ سَاعَةً فَقَالَ: «يَا مُعَاذُ» قُلْتُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ قَالَ: "هَلْ تَدْرِي مَا حَقُّ العِبَادِ عَلَى اللَّهِ إِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ: أَنْ لاَ يُعَذِّبَهُمْ »

mucaad alaha karaali noqdee wuxuu yiri waxaan ahaa mid nabiga lasaaran raaxilada wuxuuna igu yiri: mucaadow sadexmar magaranaysaa xaqa ilaahay uu kuleeyahay dadka waxaan iri: maya wuxuu yiri; waa inay caabudaan allaah aysana u gu shariig yeelin waxba ka dibna waxaa soconay saacad wuxuu igu yri: mucaadow waxaan iri kumaqlay kuna ajiibay magaranaysaa xaqa ay dadka kuleeyihiin rabigooda

waa inuusan cadaabin (hadaysan shariig yeelin) saxiixulbukhaari 6840

wuxuu u kafaalaqaaday islaamku dadka diintiisa iyo caruurtiisa iyo maalkiisa iyo sharaftiisa Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا»

ilaahay wuu idinka xarimay dhiigiina iyo maalkiina iyo sharaftiina sida ay xurmad uleedahay maalintiina iyo bishiinan iyo baladkiinan ee maka ah. saxiixulbukhaari 6501 balantaa wayn wuxuuna nabiga sheegay xajkii ay xaadireen saxaaba kabadan boqol kun wuuna kuceliyay maalinta tobanaad ee gooraca

islaamku wuxuu kadhigay qofka inuu masuul kayahy wuxuu dooranayo iyo acmaashiisa ilaahay wuxuu yiri:

{ وَكُلَّ إِنسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنشُورًا اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا }

(Ooy Cidhiidhyanto Laabtaydu Siina Daysmin Carrabkaygu ee Dir la Jirkayga Haaruun). suurada al-israa 13 wuxuu qofka shaqaysta qayr iyo sharba isaga ayay qusaysaa cidkale uma gudbayso mana loo xisaabinayo camalka uu sameeyay qof aan asaga ahayn ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ}

(Dadow waxaad u dhibboon ood u camalfali xagga Eebe, waadna la kulmi). suurada al-inshiqaaq 6 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ مَّنْ عَمِلَ صَٰلِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ}

(Ruuxi camalfiican fala wuxuu u falay Naftiisa, Ruuxii xumaan fala wuxuu dhibay Naftiisa, Eebaheena ma aha dulmiyaha Addoomada) suurada fusilat 46

islaamku wuxuu saaray dadka masuuliyada camalkasta uu ku dhibaayo naftiisa ama dadkale ilaahay wuxuu yiri:

{وَمَن يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَىٰ نَفْسِهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا}

(Ruuxii kasbada danbi wuxuu uun u kasbaday Naftiisa (Dhibkeeda) Eebana waa oge Falsan). Suurada al-nisaa 111 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا }

(Saas Darteed yaan ugu Jidaynay Banii-Israa'iil Cidii Disha Naf aan (Dilin) Naf ama Fasaadin Dhulka waxay la mid tahay inuu Dilay Dadka Dhammaan, Ciddii Noolaysa Nafna (Korisa) Waxay la mid Tahay Isagoo Nooleeyey Dadkoo Dhan, Waxay ula Timid Rasuuladanadii Xujooyin Markaas in Badan oo ka mida Intaas ka dib Dhulkay ku Xadgudbeen). suurada al-maaidah 32 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا لِأَنَّهُ كَانَ أَوَّلَ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ»

naftii ladilo waxaa ka soogaarayo qaabiil danbi waayo waa kii ugu horeeyay ee jideeyay dilka saxiixu muslim 5150

18- islaamku wuxuu kadhigay raga iyo dumarka kuwa usiman xaga camalka iyo masuuliyada iyo abaalmarinta acmaashooda

islaamku wuxuu kadhigay raga iyo dumarka kuwa usiman xaga camalka iyo masuuliyada iyo abaalmarinta acmaashooda, ilaahay wuxuu yiri:

{وَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا}

(ruuxii fala wanaag lab ah ama dhadig isagoo rumeysan (xaqa) kuwaasu waxay gali Janada lagamana dulmiyo duleel (laftimireed). Suuradda An-nisaa, aayadda 124. Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ }

(Ciddii camal fasha wanaag oo Raga ama haweena isagoo mu'mina waxaan noolaynaynaa Nolol wanaagsan, waxaana ku abaal marinaynaa Ajirkooda waxa ugu Wanaagsan ee ay falayeen). [suurada al-naxli: aayda 97] Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ }

(Ruuxii camal xun sameeya laguma abaalmariyo wax lamid ah mooyee, Ruuxiise camal fiican fala Lab iyo Dhaddiigba isagoo rumaysan kuwaasi waxay gali Jannada, waana lagu arzuqi dhexdeeda xisaab la'aan). suurada gaafir 40 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا}

(Raga Muslimiinta ah iyo Haweenka Muslimaadka ah, Ragga Mu'miniinta ah iyo Haweenka Mu'minaadka ah, Ragga Eebe adeeca iyo Haweenka adeeca, Ragga Runlowga ah iyo Haweenka Runlowga ah, Ragga Samra iyo Haweenka Samra, Ragga u khushuuca Eebe iyo Haweenka u kushuuca, Ragga Sadaqaysta iyo Haweenka Sadaqaysta, Ragga Sooma iyo Haweenka Sooma, Ragga isdhawra iyo Haweenka isdhawra, iyo Ragga imbadan Eebe xusa iyo Haweenka inbadan xusa, wuxuu Eebe u darbay Dambi dhaaf iyo ajir weyn). suurada al-axzaab 35

19- islaamku wuu sharfay dumarka wuxuuna dumarka kadhigay inay yihiin kuwa ladhashay ragga nafaqadoodana ragaa lugu waajibay sida aabaha waa inuu

nafaqeeyaa gabadhiisa wiilkuna hooyadiisa haduu yahay qaangaar awoodna uleh ninkana waa inuu nafaqeeyaa xaaskiisa

wuxuuna kadhigay dumarkii kuwa ladhashay ragii oo laga abuuray feertii nabi aadam Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«إن النساء شقائق الرجال»

dumarku waa qeeb raga lagasoojeexay. waxaa wariyay Tirmidi 113

waxaa kamida karaameenta uu karaameeyay islaamku dumarka wiilku waa inuu nafaqeeyaa hooyadiisa haduu yahay qaangaar awoodna uleeyahay Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«يَدُ الْمُعْطِي الْعُلْيَا أُمَّكَ وَأَبَاكَ وَأُخْتَكَ وَأَخَاكَ ثُمَّ أَدْنَاكَ أَدْنَاكَ»

gacanta sare ee wax siisa hooyada iyo aabaha iyo walaasha iyo walaalkaa ka dibna siday ukala sokeeyaan. waxa wariyay Imam Axmed Maqaamka labadda waalid ay leeyihiin waxay inoogu iman qeybta 29

islaamku sharafta uusiiyay haweenka waxaa kamida inuu aabaha qoyska ku waajibiyay inuu nafaqeeyo xaaskiisa, haduu awoodo, ilaahay wuxuu yiri:

{ لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ ۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا ۚ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا }

(Haka nafaqeeyo (masruufo) midka awood xoola leh awooddiisa, kan wax yarna haka nafaqeeyo waxa Eebe siiyey (ee uu karo), Eebana kuma mashaqeeyo naf wuxuusan siinin, Eebana wuxuu yeeli cidhiidhi dabadiis fudayd (faraj). suurada al-dalaaq, aayada 7 aad.

وسَأَلَ النبيَ صلى الله عليه وسلم رَجُلٌ: مَا حَقُّ الْمَرْأَةِ عَلَى الزَّوْجِ؟ قَالَ: «تُطْعِمُهَا إِذَا طَعِمْتَ وَتَكْسُوهَا إِذَا اكْتَسَيْتَ وَلَا تَضْرِبِ الْوَجْهَ وَلَا تُقَبِّحْ»

ninbaa waydiinayay nabiga calayhi sallaatu wasalaam, (muxuu yahay xaqa haweenku ku leeyihiin ragoodda? wuxuuna ku yiri nabigu: (cuna sii markaa cunaysid, hu' sii markaad soo gadato, wajigana haka garaacin oo ha xumayn). waxa wariyay Imam Axmed Waxa uu yiri Rasuulku -sallallaahu calayhi wasalam- isagoo caddaynaya qayb kamida xuquuqda haweenku ay ku leeyihiin ragooda:

«وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ»

waxay idinku leeyihiin rizqigooda iyo dharkooda si macruuf ah oo waafaqsan shareecada. Saxiix Muslim Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi;

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ»

qofka waxaa danbi ugu filan inuu dayaco qofka uu quudiyo waxa wariyay Imam Axmed imaamu khadhaabi wuxuu yiri: wuxuu nabiga ulajeedaa cida ay laazim kugu tahay inaad quudiso waxaad mooda in

lugu yiri kii wax sadaqeesanayay: sadaqadaada uun ha ahaato wixii adiga kaabadan ajarkaaga wuu dayacmi hadaad ahalkaaga dayacdid.

islaamku sharafta uusiiyay dumarka waxaa kamida inuu aabbaha ku waajibiyay inuu nafaqeeyo gabadhiisa ilaahay wuxuu yiri:

{وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ۚ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ}

(waalidaadka (Hooyooyinku) waxay nuujin Caruurtooda Labo Sano oo dhamaystiran, Cidii doonta inay dhamaystirato nuugidda, kan wax loo dhalayna waxaa saaran Cunadooda iyo arrad baxooda sida ugu haboon, lagumo kalifo naf waxayna awoodin, laguma dhibo Hooyo Ilmaheeda dartiis (lamana dhibo) aabona ilmihiisa dartiis, kan wax dhaxlaya waxaa saaran taasoo kale, haddayse doonaan ka gudhin(naaska) iyagoo raali iskaga ah(labadoodu) iyo wada tashi, dhib ma saarra korkooda, haddaad doontaan inaad ka nuujisaan Caruurtiina (Haweenay Kale) dhib korkiinna ma saarra haddaad u dhiibtaan waxaad bixinaysaan sida ugu haboon, ka dhawrsada Eebe, ogaadana in waxaad camal falaysaan Eebe arko). (233) suurada albaqara 233 ilaahay wuxuu cadeeyay in aabaha loodhalay ilmaha inay ku leeyihiin rizqigooda iyo dharkooda si macruuf ah.

{ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ }

(dejiya Haweenkaas (cidada ku jira) meelahaad dagan tihiin eed heli kartaan, hana dhibina si aad u

ciriiridaan, hadday uur leeyihiinna nafaqeeya (masruufa) intay ka umuulaan (kadhalaan), hadday ilmaha nuujiyaanna siiya ujuuro, wanaagna is fara, haddii laysku qabto nuujintana mid kale ayaa nuujin). suurada al-dhalaaq 6 ilaahay wuxuu waajibiyay ujrada hooyada ilmaha nuujisa wiil iyo gabrba xadiiska labaad wuxuu tusin in aabaha lagarabo nafaqada xaaska iyo caruurteeda. caaisha waxaa laga wariyay inay hinda ku tiri nabiga scw ninka abuu sufyaan waa bakhiil waxaan ubaahanahay maalkiisa inaan wax kaqaato wuxuu ku yiri;

«خُذِي مَا يَكْفِيكِ وَوَلَدَكِ بِالْمَعْرُوفِ»

kaqaado waxkugu filan adiga iyo ciyaalkaaga si macruuf ah. Waxaa Wariyay Bukhaari nabiga scw wuxuu cadeeyay fadliga lanafaqeynta gabdhaha uu dhalay iyo gabdhaha walaalihiisa ah wuxuu yiri:

«مَنْ عَالَ ابْنَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ بَنَاتٍ أَوْ أُخْتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَ أَخَوَاتٍ حَتَّى يَبِنَّ أَوْ يَمُوتَ عَنْهُنَّ كُنْتُ أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ. وَأَشَارَ بِأُصْبُعَيْهِ السَّبَّابَةِ وَالْوُسْطَى»

ninkii masruufa laba gabdhood ama sadex ama sadex gabdhaha walaaladis ah intay kadheeraan agtiisa ama uu kadhiman waxaan ahaan aniga iyo isaga kuwa sidaan ookale isku ah wuxuuna tilmaamay farta murugsatada(sabaaba-ama musabixa) iyo tan dhexe silsila assaxiixah 296

20- dhimashada ma ahan dhimasha waligeed ah, laakiin waxaa weeye in laga tago daarta camalka loona gudbo meesha

abaalmarinta, dhimashadu waxay ahaan jirka iyo ruuxda, ruuxdana haday baxdo way soolaaban soosaarista ka dib mana aado qof kale marka uu dhinto jirkalena lama midooawdo.

dhimashada ma ahan mid waligeed ah. ilaahay wuxuu yiri:

{قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ}

(Halkaasaa lagu imtixaamay Mu'miniinta Gilgilid daranna lagu gil gilay). suurada al-sajdah 11 dhimashadu waxay keenaysaa jirka iyo ruuxda, ruuxda haday dimato waxay kabaxdaa jirka waxayna usoolaabataa soosaarida ka dib. ilaahay wuxuu yiri:

{ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ}

(Eebaa oofsada nafta markay dhiman iyo tii aan dhimanin ee hurudday, wuxuna hayn tuu geerida ku xukumay wuxuuna siideyn tii kale tan iyo muddo magacaaban, arrigtaasna aayaad (Calaamooyin) yaa ugu sugan ciddii fikireysa). suuradaSuuradda alzumarAs-zumar, aayada: Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصَرُ»

Ruuxda hadii la oofsado waxaa raaca araga. Waxaa wariyay Muslim 920 dhimashada ka dib wuxuu

insaankau katagi daartaan aduunka wuxuuna u wareegi daarta abaalmarinta ilaahay wuxuu yiri:

{ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا ۚ إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ }

(Xaggiisaa laydiin Celin Dhammaan Yabooha Eebena waa Xaq, Eebaa Billaaba Abuurka Haddana soo Celin inuu ku Abaal mariyo kuwa Rumeeyey (Xaqa) oo falay Camal Fiican, si Caddaalada, kuwa Gaaloobayna waxaa u Sugnaaday Cabbid kulul iyo Cadaab Daran Gaalnimadoodai Darteed). suuradda yuunis, aayadda 4

ruuxdu uma gudubto qofkale sheegashdaasna wax kamajiraan caqliga iyo xisiga matsinayo anbiyada lagamahayo.

21- islaamku wuxuu ugu yeeri dadka rumaynta usuusha iimaanka ee waa wayn waana umeeynta ilaahay, malaaigtiisa iyo rumayta kutubtiisa sida towreet, injiil, zabuur intaan labadalin, rumeenta anbiyada oo dhan iyo nabi muxamed scw iyo rumaynta maalita danbe iyo inaan ogaano nolasha aduunyo haday ahaan laheyd mida dhamaadka ah waxuu arinka

ahaan lahaa ciyaar, iyo rumeenta xukunka qadarta alle.

islaamku wuxuu ugu yeeri dadka iimaanka usuusha iimaanka ee waa wayn oo anbiyada iyo rususha dadka ugu yeerayeen waana sidan:

mida koobaad:rumeenta ilaahay inuu yahay rabigeena iyo khaaliqeena iyo raaziqeena cibaadana isaga kaliya ayaa iskaleh kuwa kale cibaadadoodu waa baadil, waana soo hormatay faqrada 8

ilaahay usuushaa waa wayn ee iimanaka ayuu kusheegay aayada badan meela kaladuwan soona aroortayqur,aanka waxaa kamida ilaahay hadalkiisa:

{آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

(wuu rumeeyey Rasuulku wixii looga soo dajiyey Xaga Eebihiis, Mu'miniintuna (way rumeeyeen) dhamaana waxay rumeeyeen Eebe, Malaa'igtiisa iyo kulubtiisa iyo Rasuuladiisa, mana kala geynayno mid ka mid ah Rasuuladiisa dhexdooda, waxayna dhaheen waan maqalnay oon adeecnay, dhaafidaada. Eebahanow xaggaagaana loo ahaan). (285) suurada albaqara 285 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ

الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا ۖ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا ۖ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ }

(Samo falku ma aha inaad wajiga u jeedisaan Qorax ka soo bax iyo Qorax u dhaca laakin sama fale waa ruuxii rumeeya Eebe, Qiyaame, Malaa'igta, Kitaabka (kutubta Alle), Nabiyada, ee siiya Xoolaha isagoo jecel Qaraabada, Agoonta, Masaakiinta, Masaafirka, kuwa baryootama, Fakin qoor(xoraynta iyo furashada), oogana Salaadda, bixiyana Zakada, oofiyana ballankooda markay ballamaan, Samra (adkaystana) Waqtiga saboolnimada iyo dhibka iyo wakhtiga Dagaalka, kuwaasina waa kuwa ka run sheegay Iimaankooda waana kuwa dhawrsada). (177) suurada albaqara 177 ilaahay wuxuu ugu yeeray in la rummeeyo usuushaa waa wayn qofkii iskadiidana waa gaaloobay gaalnima fog ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

(kuwa (Xaqa) rumeeyow rumeeya Eebe (si dhabah) iyo Rasuulkiisa iyo Kitaabka uu ku dejiyey Rasuulkiisa iyo Kitaabkuu u dejiyey horay, ruuxiise ka gaalooba Eebe, malaa'igtiisa, kutubtiisa, rasuuladiisa iyo maalinta dambe (Qiyaamada) wuu dhumay dhumid fog). suurada al-nisaa 136 xadiiskii cumar laga wariayay wuxuu yiri:

(بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنِ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ» قَالَ: صَدَقْتَ قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ قَالَ: «أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

(Maalin maalmaha ka mid ah annaga oo la fadhinna Nebiga (scw), ayuu nagu soo baxay nin aad u dhar cad aadna u timo madow oo aanay ka muuqan astaan safar nin aqoon u lihina nagu jirin, ilaa uu Nebiga ag-fariistay, markaasuu jilbaha jilbaha u saaray, baabacooyin kiisnaa kor saaray bowdada Nebiga (scw) markaasuu ku yiri: Muxammadow ii sheeg lslaamka.
Markaasuu Rasuulkii Alla (scw) yiri: lslaamku waa inaad qirto inaan ilaah jirin xaq lagu caabudo Alla ma ahee, Nebi Muxammadna Rasuulkii Allah yahay, inaad oogtid salaadda, bixisid sakada, soontid bisha Ramadaan, u xajidid Baydka Allah haddii aad awooddid. Markaasuu yiri: Run baad sheegtay, markaasaan la yaabnay ninka wax warsanaya ee haddana leh run baad sheegtay. saxiixu muslim 8 jibriil wuxuu nabiga waydiiyay maraatibta islaamka, iimaanka, ixsaanka wuuna u jawaabay ka dibna ku yiri kaasi waa jibriil wuxuu uyimid suu idiin baro, diintiina islaamka waa risaalad uu soogudbiyay malaku jibriil

waxaan ina soogaarsiiyay nabi muxamed scw asxaabtuna way xafideen dadkeyna gaarsiiyeen.

mida labaad: waa rumeenta malaaigata waana caalam nagaqarsoon ilaahay baa abuuray hab gaar ah wuxuuna udhiibay acmaal waa wayn sida gaarsiinta waxyiga anbiyada waxaanu ugu wayn malaaigta jibriil waxaana tusinaya in jibriil waxyiga kusoodejin jiray rusushiisa n.n, d ilaahay wuxuu yiri:

{ يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ }

(wuxuu ku soo dejiyaa Malaa'igta waxyi oo amarkiisa ka mida cidduu doono oo addoomadiisa ka mida oo ah ugu diga inaan Ilaahay mooyee Eebe kale jirin ee ani uun iga dhawrsada). suurada al-naxli 2 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ (195) وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ (196) }

(Quraankuna waa soo Dejin Ebaha Caalamka).
(Waxaa kula soo degan Ruux Aamin ah (Jibriil).
(Qalbigaaga inaad ahaato kuwa ku Diga).
(Af Carabi ahoo Cad).
(Quraankuna wuxuu ku Sugnaa Kutubtii hore). suurada al-shucaraa 192-196

sadexaat: rumeenta kutubtii uu ilaahay soodajiyay sida towreet,injiil, zabuur intaan labedelin.quraanka. ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

(kuwa (Xaqa) rumeeyow rumeeya Eebe (si dhabah) iyo Rasuulkiisa iyo Kitaabka uu ku dejiyey Rasuulkiisa iyo Kitaabkuu u dejiyey horay, ruuxiise ka gaalooba Eebe, malaa'igtiisa, kutubtiisa, rasuuladiisa iyo maalinta dambe (Qiyaamada) wuu dhumay dhumid fog). suurada al-nisaa 136 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ (3) مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۗ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ (4) }

(Wuxuu kugu Dejiyey (Nabiyow) Kitaabka (Quraanka) si Xaq ah, isagoo u Rumayn wixii ka Horeeyey, wuxuuna soo Dejiyey Eebe Tawreed iyo Injiil (waqti). (3)

(Hore iyagoo Hanuun u ah Dadka, wuxuuna soo Dejiyey (Eebe) Furqaan (Quraanka) kuwa ka Gaaloobay Aayaadka Eebe waxay Mudan Cadaab Daran, Eebana waa Adkaade Aarsada. (4) suurada Aali-cimraan 3-4 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ وَقَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ }

(wuu rumeeyey Rasuulku wixii looga soo dajiyey Xaga Eebihiis, Mu'miniintuna (way rumeeyeen) dhamaana waxay rumeeyeen Eebe, Malaa'igtiisa iyo

kulubtiisa iyo Rasuuladiisa, mana kala geynayno mid ka mid ah Rasuuladiisa dhexdooda, waxayna dhaheen waan maqalnay oon adeecnay, dhaafidaada. Eebahanow xaggaagaana loo ahaan. (285) suurada albaqara 285 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ قُلۡ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ عَلَيۡنَا وَمَآ أُنزِلَ عَلَىٰٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَٱلۡأَسۡبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمۡ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ}

(Waxaad dhahdaa waxaan rumaynay Eebe iyo waxa nalagu soo dajiyey iyo waxa lagu soo dajiyey (Nabi) Ibraahim, Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub, Faracyadii, wixii la siiyey Muuse, Ciise iyo Nabiyadii Xagga Eebahood kala bixin mayno dhexdooda Anaguna Eebaan u hogaansameynaa. (84) Suurada Al-cimraan aayada 84

mida afraad: iimaanka rususha oo dhan waa waajib iyo in la ictiqaadiyo inay kuligood yihiin rusul xaga ilaahlooga aqoonsanyahay umadahoodana gaarsiinaya diinata iyo sharciga ilaahay wuxuu yiri:

{ قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

(waxaad dhahdaan waxaan rumaynay Eebe iyo waxa naloo soo dajiyey iyo waxa lagu soo dajiyay Ibraahim, Ismaeiil, Isxaaq, Yacquub. iyo Caruurtoodii iyo wixii la siiyay (Nabi) Muuse iyo (Nabi) Ciise iyo wixi laga siiyey Nabiyadii (Kale) xagga Eebohood

kala gaynamayno dhexdooda, waxaan u hogaansamaynaa Eebe. (136) suurada albaqara 136 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ }

(wuu rumeeyey Rasuulku wixii looga soo dajiyey Xaga Eebihiis, Mu'miniintuna (way rumeeyeen) dhamaana waxay rumeeyeen Eebe, Malaa'igtiisa iyo kulubtiisa iyo Rasuuladiisa, mana kala geynayno mid ka mid ah Rasuuladiisa dhexdooda, waxayna dhaheen waan maqalnay oon adeecnay, dhaafidaada. Eebahanow xaggaagaana loo ahaan. (285) suurada albaqara 285 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ }

(Waxaad dhahdaa waxaan rumaynay Eebe iyo waxa nalagu soo dajiyey iyo waxa lagu soo dajiyey (Nabi) Ibraahim, Ismaaciil, Isxaaq, Yacquub, Faracyadii, wixii la siiyey Muuse, Ciise iyo Nabiyadii Xagga Eebahood kala bixin mayno dhexdooda Anaguna Eebaan u hogaansameynaa. (84) Suurada Al-cimraan aayada 84

waa inuu rumeeyo kii ugu danbeeyay anbiyada waa muxamed (s.c.w) ilaahay wuxuu yiri:

{ إِذۡ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ لَمَآ ءَاتَيۡتُكُم مِّن كِتَٰبٖ وَحِكۡمَةٖ ثُمَّ جَآءَكُمۡ رَسُولٞ مُّصَدِّقٞ لِّمَا مَعَكُمۡ لَتُؤۡمِنُنَّ بِهِۦ وَلَتَنصُرُنَّهُۥۚ قَالَ ءَأَقۡرَرۡتُمۡ وَأَخَذۡتُمۡ عَلَىٰ ذَٰلِكُمۡ إِصۡرِيۖ قَالُوٓاْ أَقۡرَرۡنَاۚ قَالَ فَٱشۡهَدُواْ وَأَنَا۠ مَعَكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ}

(Xusuuso) markuu ka qaaday Eebe Ballan adag Nabiyada waxaan idinsiiyo oo Kitaab iyo Xigmo ah markaas idiin yimaado Rasuul rumeyn waxaad haysatan waa inaad rumeysaan una gargaartaan, kuna yidhi (Eebe) Ma qirteen oo ma qaadeen Arrintaas Ballankeyga ah oo dheheen waan qirnay (ogolaanay) markaas ku yidhi Marag ka noqda Anna la jirkiina yaan ka mid noqon kuwa marag kici. (81) Suurada Al-cimraan aayada 81

islaamku wuxuu waajibiyay rumeenta anbiyada oo dhanguu ahaan, khaas ahaana wuxuu waa jibiyay rumaynta nabi muxamed(s.c.w) ilaahay wuxuu yiri:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ }

(Waxaad Dhahdaa Ehelu Kitaabkow waxba ma Tihidiin intaad ka Oogtaan Tawreed, Injiil iyo waxa Laydiinka soo Dejiyye Xagga Eebihiin (Quraanka) wuxuuna u Kordhin wax badan oo ka mid ah waxa Xagga Eebahaa lagaaga soo Dejiyey Xad Gudub iyo Gaalnimo ee haw murugoon qoomka gaalada ah). suurada al-maaidah 68 Allah koreeyae waxa uu yiri:

{ قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ }

{Waxaad dhahdaa Nabiyow Ehelu Kitaabow(kuwa kitaabka la siiyaw) u kaalaya kalimo (odhaah) aan u simanahay aniga iyo adinkaba oo ah inaynaan caabudin ilaahay mooyee, (wax kale) oynaan lana wadaajin waxba kana yeelan qaarkeen qaar ilaahyaal, Hadday jeedsadaanna waxaad dhahdaa marag noqda inaan Muslimiin nahay}. Suurada Al-cimraan aayada 64

qofkii ku kufriya hal nabi wuxuu ku kufriyay anbiyada oo dhan ilahay baa yiri markii uu kasheekeenayay xukunka uu ku xumay qomkii nabi nuux:

{ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ }

(Waxay Beeniyeen Qoomkii (Nabi) Nuux Rasuulladii). suurada al-shucaraa, aayada 105 Sida lawada ogsoonyahay Nuux-calayhi salaam- kama horayn Rasuul, markii ay qoomkiisii beeniyeen, waxa ay taa macnaheedu yahay inay beeniyeen Nabiyadii iyo Rusushii ka dambaysay oo dhan, maxaa yeelay dacwada ay xambaarsanaayeen waa mid kaliya oo leh ujeedo kaliya.

shanaad: in la rumeeyo maalinta qiyaame maalinta aduunka ugu danbeesa wuxuu ilaahay amrayaa malaga israafiil inuu afuufo buunka waxaa suuxaya ama dhimanay ciduu ilaahay doono ilaahay wuxuu yiri:

{ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَن شَاءَ اللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ }

(Waxaa la afuufi suurka (Buunka qiyaame) waxaana suuxi (Dhiman) waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, cidduu Eebe doona mooyee, markaasaa la afuufi mid kale waxaana soo bixi dadkii iyagoo taagan oo sugi (xukunka Eebe). suuradaal-zumar 68 marka ay wadadhintaan waxa kusugan samada iyo dhulka ayuu ilaahay duubaya samada iyo dhulka siduu ilaahay uyiri:

{يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَا ۚ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ }

(waana Maalintaan u Duubayno Samada Sida loo Duubo Warqadaha Kitaabka, Sidaan ku Billownay Abuuriddii hore Yaana ku soo Celinaynaa, waa Yabooh korkanaga ah, annagaana Falna saas). suurada al-anbiyaa 104 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ }

(Mayna waynaynin gaaladii Eebe waynaantiisa dhabta ah, isagoo dhulka dhamaantiis kujiro xukunkiisa Maalinta qiyaame Samooyinkuna ku duuban yihiin Yamiintiisa Eebaa ka nasahan kana sarreeya waxay la wadaajiyeen). suurada al-zumar 67 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«يَطْوِي اللهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَاوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ. ثُمَّ يَطْوِي الْأَرَضِينَ بِشِمَالِهِ ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟»

ilaahay ayaa duubaya samooyinka maalinta qiyaame ka dib midigta ayuu kuqaban wuxuuna oran anaa ah boqorka adag aaway kuwii kibirka badnaa ka dib dulka ayuu ku duubayaa bidixda wuxuuna oran anaa ah boqorka adag aaway kuwii kibirka badnaa Waxa wariyay Muslim

ka dibna ilaahay ayaa amraya malaga wuu afuufi markale markaasay kacayaan iyagoo fiirinaya ilaahay wuxuu yiri:

{ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ}

(Waxaa la afuufi suurka (Buunka qiyaame) waxaana suuxi (Dhiman) waxa samooyinka iyo dhulka ku sugan, cidduu Eebe doona mooyee, markaasaa la afuufi mid kale waxaana soo bixi dadkii iyagoo taagan oo sugi (xukunka Eebe). suuradaal-zumar 68 alle marka dadka soosaaro xisaabta ayaa ukaxeeyaa. ilaahay wuxuu yiri:

{يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ}

(Maalinta Dhulka ka dillaaci iyagoo dagdagi, taasina waa soo kulmin noo fudud). Suuradda Qaaf, aayadda: 44 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{يَوْمَ هُم بَارِزُونَ ۖ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ ۚ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ۖ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ }

(Maalintay usoo muuqan (usoo bixi) Eebe waxba kama qarsoona korkiisa, wuxuuna dhihi Eebe yaa xukunka iska leh maanta, markaasuu dhihi Eebaha kalida ah ee awooda badan). suurada gaafir 16

maalintaa waa laxisaabin dadkoo dhan qofkastoo ladulmiyay kii dulmiyay waalooga qisaasaa camalkasta waa laga abaalmarin qofka ilaahay wuxuu yiri:

{ الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ ۚ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

(Maanta (Qiyaamada) waxaa laga abaalmarin nafkastaa waxay kasbatay, dulmina majiro Maanta, Eebana wey dag dag badantahay xisaabtiisu). suurada gaafir 17 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۖ وَإِن تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِن لَّدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا}

(Eebe ma Dulmiyo wax la eg Darro (waxyar) hadday Wanaagtahayna wuu laab laabaa wuuna ka siin Agtiisa Ajir Weyn). suurada al-nisaa 40 (Ruuxiise wax yaroo khayra fala wuu arki).

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ (8)}

(Kiise wax yar oo shar fala wuu arki). suurad al-zumar, aayadaha 7-8 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا ۖ وَإِن كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ}

(Waxaannu u Dejinaynaa Miisaanka Cadilka ah Maalinta Qiyaame lagamana Dulmiyo Naf waxba, haba ahaado wax la eg Xabbad Khardal ah (wax yar) ee waan siinaynaa, annagaana ugu Filan Xisaabiye). suurada al-anbiyaa 47

soo bixinta iyo xisaabinta ka dib waa abaalmarinti ruuxii khar samaya wuxuu leeyahay naciima joogta ah oon dhamaanayn, ruuxii sameeya shar iyo gaalnima wuxuu leeyahay cadaab ilaahay wuxuu yiri:

{ الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ (56) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (57) {

(kuwa Gaaloobay oo beeniyey Aayaadkanagana kuwaas waxaa u Sugnaaday Cadaab wax Dulleeya).

(kuwa ku Hijrooday Jidka Eebe Haddana la Dilo ama dhinta wuxuu ku Arzaaqi kuwaas Eebe Rizqi Wanaagsan, Eebana waa ku Khayrroon yahay Rizqigiisu). suurada al-xaj 56-57 waxaan ognahay in noloshaani aduunka aysan ahayn tii ugu danbeysay insaanka waayo haday sidaas tahay waxay iska ahaan laheen ciyaar khaalis ah ilaahay wuxuu yiri:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ }

(ma Waxaad u Malayseen inaan Idiin Abuuray Ciyaar oon idinka Xagganaga loo soo Celinayn). suurada al-muuminuun 115

kan lixaad: in larumeeyo qadaha iyo qadarka oo ah inay waajib tahay in ilaahay ogyahay wixii ahaa iyo waxa ahaandoona iyo waxa koonka kadhacaya wuuna qoray arinkaa intaan la abuurin samada iyo dhulka ilaahay wuxuu yiri:

{ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ }

(Eebe Agtiisa waxaa ah Furaha waxa maqan wax og oon isaga ahayna ma jiro, wuxuuna Ogyahay waxa Barriga iyo Badda ku Sugan, wixii Caleena oo Dhacdana wuu Ogyahay, Xabbad Masaga ah oo Mugdiga Dhulka ku Sugan iyo wixii Qoyan ama Ingagan waxay ku Suganyihiin Kitaab Cad). suurada al-ancaam 59 ilaahay wax walba wuxuu ku koobay ogaalilaahay wuxuu yiri:.

{اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا}

(Eebe waa kan abuuray Todobo Samo Dhulkana kala mid dhigay, amarka Eebena wuxuu ku soo degaa dhexdooda, si aad u ogaataan in Eebe wax walba karo wax walbana koobay). suurada al-dhalaaq 12 wixii aduunkan kadhaca Allaah ayaa gooyay(qadaray), oo doonay, oo abuurayna, sahlana asbaabtiisa, ilaahay wuxuu yiri:

{الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا }

(Eebaha uu u Sugnaaday Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, Yeelaninna Ilmo una Sugnaanin Shariig (la Wadaage) Xukunka, Abuurayna wax kasta, oo u ahaysiiyey si Qiyaasan). suurada al-furqaana ayada 2 xikmad wayn baa ugu jirta dadka aysan koobi karin. ilaahay wuxuu yiri:

{حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ ۖ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ}

(Waana Xigmad xeel dheer, maxaysa tari u digiddi). suurada al-qamar aayada 5 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

(Eebe waa kan billaabay abuurka Khalqiga, hadana soo celin wayna u fududahay arrintaasu, Eebaana sifo sare ku muta Samooyinka iyo Dhulka, waana adkaade falsan). suurada al-ruum aayada 27 ilaahay naftiisa wuxuu tilmaamay inuu xakiim yahay ilaahay wuxuu yiri:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

(Eebe wuxuu Qirayaa inaan Eebe mooyee Ilaah kale jirin(oo xaq lagu caabudo), Malaa'igtuna (way qiri) iyo kuwa Cilmiga leh, U qumana Cadaalad, Eebe kale ma jiro(oo xaq lagu caabudo) isaga mooyee waana adkaade Falsan). suurada al-cimraan 18 ilaahay wuxuu kasheekeeyay nabi ciise inuu alle lahadlayo maalinta qiyaame asagoo ku oranaya:

{إِن تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۖ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

(Haddaad Cadaabto waa uun addoomaadii, Haddaad u Dhaaftana adi umbaa Adkaade falsan ah). suurada al-maaidah 118 ilaahay wuxuu ku yiri nabi muuse marka uu joogay buurta dhuur dhinaceeda:

{يَا مُوسَىٰ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ}

(Muusow Anigaa Allaah ah, Ilaaha Adkaada ee Falka San). suurada al-namli aayada 9

quraanka ilaahay wuxuu tilmaayay inuu yahay mid xikmad badan ilaahay wuxuu yiri:

{الر ۚ كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ}

(Erayga hore wuxuu ku Tusin Mucjisada Quraanka, Kitaabka Quraanka alma waa mid la sugay Aayadihiisa, markaas lagana Caddeeyey Eebaha Falka san ee wax walba og Xaggiisa). suurada huud aayada 1 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ ذَٰلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ ۗ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا}

(Arrintaasu waa waxa Eebahaa kuu waxyooday oo xigmada, hana yeelin Eebe la jirkiisa Ilaah kale oo lagugu tuuro Jahannamo adoo lagu dagaalay oo lagu fogeeyey). suurada al-israa aayada 39

Nabiyaddana waa laga ilaaliyay xumaanta iyo wax kasta oo caqliga ka hor imanaya ama dabeecada wanaagsan, oo waxaa loo diray inay gaadhsiinayaan amarka ilaahay adoomaddiisa, mana laha tilmaamaha ilaahay ee abuur iyo ilaahnimo ah midna,

waana Aadame, la mida aadamaha kale, kaliya ilaahay baa u waxyooda risaaladiisa.

Nabiyada waa laga ilaaliyay gafka, wixii fariinta ay kawadaan xaga rabigooda, waayo ilaahay baa kadoortay inta uu abuuray kuwooda ugu ikhyaarsan, si fariintiisa usoo gudbiyaan, ilaahayna isagoo taa ka waramaya wuxuu yiri:

{اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ}

(Eebe wuxuu ka Doortaa Malaa'igta Rasuullo Dadkana (Rasuullo) Eebana waa Maqle Arka) suurada al-xaj aayada 75 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ إِنَّ ٱللَّهَ ٱصْطَفَىٰٓ ءَادَمَ وَنُوحًا وَءَالَ إِبْرَٰهِيمَ وَءَالَ عِمْرَٰنَ عَلَى ٱلْعَٰلَمِينَ}

(Eebe wuxuu ka doortay Aadan, Nuux, Ehelkii Ibraahim iyo Ehelkii Cimraan Calaamka. (33) Suurada Al-cimraan aayada 33 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ قَالَ يَٰمُوسَىٰٓ إِنِّي ٱصْطَفَيْتُكَ عَلَى ٱلنَّاسِ بِرِسَٰلَٰتِي وَبِكَلَٰمِي فَخُذْ مَآ ءَاتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ}

(Wiixuu Yidhi Eebe Muusow waxaan kaa doortay Dadka (Sabankan) Diriddayda iyo lahadalkayga Dartiis ee qaado waxaan ku siiyey ahowoa kuwa Mahdiya). suurada Al-acraaf aayada144 Rusudhu waxay ogyihiiin in uu yahay waxa lugu soodajiyay waxyi wayna arkayaan malaaigta marka ay lasoodagayso waxyiga ilaahay wuxuu yiri:

{ عالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا (26) إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا (27) لِّيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا (28)}

(Eebaa og waxa Maqan, umana muujiyo waxaa maqan Ruuxna).

(Marka laga Reebo ciduu ka raalli Noqday oo Rasuulah, Isagoo hor iyo gadaalba ka ilaalin).

(Si Eebe u muujiyo inay Gaadhsiiyeen Farriimihii Eebohood, oo Eebana waa koobay waxa Agtooda ah wayna u tirakoobanyihiin wax walba). suurada Al-jin aayadaha 26-28 ilaahay wuxuu anbiyada amray inay risaalada gaarsiiyaan dadka ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ}

(Si Eebe u muujiyo inay Gaadhsiiyeen Farriimihii Eebohood, Eebana waa koobay waxa Agtooda ah wayna u tirakoobanyihiin wax walba). suurada al-maaidah aayadaha 67 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{رُّسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى ٱللَّهِ حُجَّةٌۢ بَعْدَ ٱلرُّسُلِ ۚ وَكَانَ ٱللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا}

(Waa Rasuullo Bishaarayn oo Digi si ayan Dadka Xujo ugu yeelan Eebe ka dib Rasuullada, Eebana waa Adkaade Falsan). suurada al-nisaa aayada165

Rusushu waxay kacabsadaan ilaahooda waxyigana wax kuma daraan mana kunuqsaaniyaan ilaahay wuxuu yiri:

{ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (44) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (45) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (46) فَمَا مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (47)}

(Hadduu nagu been abuurto (Nabi Muxamed).

(Waxaanu ku qaban gacan adag).

(Waxaannu gooynaynaa Xididka Wadnaha).

(Ruux idinka mid ah oo naga eelinnna ma jiro). suurada Al-xaaqah, aayadaha 44-47 wuxuu yiri ibnu kathiir: ((Xusuuso) Markuu Yidhi Eebe, Ciise Binu Maryamow Ma adaa ku Yidhi Dadka ka Yeesha ani iyo Hooyaday Ilaahyo Eebe ka sokow, uuna Yidhi waad Nasahantahay Iguma Haboona inaan Dhaho Waxaanan Xaq u lahayn, Haddaan idhina waad ogtahay, waxaadna Ogtahay waxa Naftayda ku sugan Anuguse kuma Ogi Adiga unbaa ah kan waxa Maqan Og. Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ .
مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَآ أَمَرْتَنِي بِهِۦٓ أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ ٱلرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ}

(Xusuuso) Markuu Yidhi Eebe, Ciise Binu Maryamow Ma adaa ku Yidhi Dadka ka Yeesha ani iyo Hooyaday Ilaahyo Eebe ka sokow, uuna Yidhi waad Nasahantahay Iguma Haboona inaan Dhaho Waxaanan Xaq u lahayn, Haddaan idhina waad ogtahay, waxaadna Ogtahay waxa Naftayda ku sugan

Anuguse kuma Ogi Adiga unbaa ah kan waxa Maqan Og). suurada Al-maaidah, aayadaha 116-117

fadliga ilaahay anbiyada uusiiyay waxaa kamida inuu sugay markay gaarsiinayaan risaalada ilaahay ilaahay wuxuu yiri:

{قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ (54) مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ (55) إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ}

wuxuu yidhi waxaan Eebe marag galin ee idinkuna marag nogda inaan bari ka ahay waxaad la wadaajinaysaan, (Cibaadada). (54) oo Eebe ka soo hadhay ee i dhagra dhammaan hana i sugina.

(anugu waxaan tala saartay llaahay ee ah Eebahay iyo Eebihiin wax socda oosan foodda qabanayn ma jiro (Awoodayn) Eebahayna wuxuu ku sugan yahay jid toosan). suurada huud aayadaha 54-56 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَإِن كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ۖ وَإِذًا لَّاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا (73) وَلَوْلَا أَن ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا (74) إِذًا لَّأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا (75)}

(Waxay u dhawaadeen Gaaladii inay kaa Fidmeeyaan waxaan kuu waxyoonay inaad Nagu been abuuratid wax kale, Markaas ay kaa Yeeshaan Saaxiib).

(Hadaanan ku sugin waxaad u dhawaan lahayd inaad u iilato xagooda wax yar)

(Markaasaan ku dhadhansiin lahayn (Cadaab) Labanlaaban nolosha Adduun iyo Mid labanlaaban Geerida manahesheen gargaare). suurada Al-israa, aayadaha 73-75 aayaadka waxay kutusayaan inuu quraanka yahay xaga rabi haduu ahaanlahaa xaga nabi muxamed hadalkaasi kumadhaceen.

ilaahay wuu kaxafidaa anbiyadiisa dadka ilaahay wuxuu yiri:

{ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ }

(Rasuulow Gaadhsii waxa lagaaga soo Dejiyey Eebahaa (Dadka) Haddaadan Falin Maadan Gaadhsiin Risaaladiisa «Fariintiisa», Eebaana kaa Haalin Dadka, Eebana ma hanuuniyo qoom Gaala ah). suurada Al-maaidah, aayadaha 67 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُم مَّقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ }

(ku akhri korkooda warkii Nabi Nuux markuu ku yidhi qoomkiisii qoomkayow hadday idin la waynaatay Nagaadigayga iyo ku waanintayada aayaadka Eebe waxaan tala saartay Eebe ee kulmiya amarkiinna iyo shurakadinnaa yuuna ahaan amarkiinna wax qarsoon (oo dhiba) markaas i xukuma hana i sugina). suurada yuunis aayada 71 Nabi muuse wuxuu yiri: (waxay dheheen Eebow waxaannu ka Cabsan inuu nagu degdego ama nagu xadgudbo). suurada daahaa, aayadaha 45-46 ilaahay wuxuu

cadeeyay inuu ka xafidayo rusushiisa cadawgooda wax xuna magaarsiinayaan sidoo klana waxyigiisa ayuu xafidayaa lumana ziyaadinayo mana laga nuqsaaminayo waxna ilaahay wuxuu yiri:

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ}

(Annagaa soo dejinnay Quraanka annagaana Dhawri). suurada Al-xijir, aayada 9

anbiyada waxaa lagailaaliyay wax walba oo khilaafiya caqli ama akhlaaqda ilaahay wuxuu yiri asoo amaanaya nabi muxamed scw:

{ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ}

(Waxaana kuu sugnaaday dabeeco (fiican) oo weyn). suurada Al-qalam, aayada 4 wuxuu yiri sidoo kale:

{وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجْنُونٍ}

(Saaxiibkiinna (Nabiguna) ma aha ku waalan). suurada al-takwiir, aayada 22 si ay gutaan dhab risaadadii loosoodhiibay waxaana dusheeda lasaaray inay gaarsiiyaan adoomada amarka ilaahay wixii ilaahay rabinamadiisana wax kumalaha bal waa sida basharka oo kale ilaahay baa uwaxyooda risaaladiisa.

{ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِن نَّحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَن نَّأْتِيَكُم بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ}

(Rasuulladii waxay dheheen annagu ma nihin waxaan dad idin la mida ahayn, Eebaase ku mannaysta (khayr) cidduu doono oo addoomadiisa ka mida,

xujana idiinma keeni karro idinka Eebe mooyee, Eebe uunna ha tala saarteen Mu'miniintu). suurada Ibraahim, aayada 11 ilaahay wuxuu amaray nabi muxamed scw inuu ku yiraahdo qoomkiisa:

{قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا}

(waxaad dhadha waxaan uun ahay anigu bashar (dad) idinkoo kale ah, waxaa laywaxyooday in uun yahay ilaahiin ilaah kaliya, ruuxiise dooni la kulanka Eebihiis ha falo camal fiican, yuuna la wadaajinna cibaadada Eebihiis cidna). suurada Al-kahaf, aayada 110

23- islaamku wuxuu ugu yeeri cibaadada ilaahay kaliya usuusha waa wayn waana salaada oo leh istaagid,rukuuc, sujuud, dikri, amaan, duco, maalintii shan mar ayuu tukan umadana wax farqi umadhaxeeyo, saf kaliya ayay kuwajiraan qanigii, daqiirki, madaxdii, kuwii madaxda loo ahaa. zakadu waa miqdaar oo yar oomaalka kamida oo lagaqaado qaniga lana siiyo faqiirka hal mar sanadkii. soonkuna waa in laga istaago cunida maalinkii ilaa qorax dhaca oo baraya qofka sabarka. xajkuna waa in maka looqasdo

sanadkiiba halmar qofii awooda. xajku waa simayaa dadkoo dhan rabigoodana way ujeean wax farqi ah umadhaxeeyo.

islaamku wuxuu ugu yeeri dadka cibaadada ilaahay kuwa ugu waa wayn iyo kuwa kaleba anbiyadana wuu kuwaajibay waxaana ugu wayn:

koowaad:salaadu waa kufarad muslimiinta siduuba ugu faradyeelay anbiyada nabi ibraahiim waxaa lafaray inuu dahiro beetka ilaahay kuwa kudawaafaya,kutukkanhaya ee rukuucsan ee sujuudsan ilaahay wuxuu yiri:

{وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ}

(xusuuso markaan ka yeeley baydka (Kacbada) meel Dadku ku kulmo, iyo Nabadgalyo kana yeesha Maqaamka Ibrahim meel lagu tukado, waxaan u waxyoonay Nabi Ibrahim iyo Ismaaciil inay u daahiriyaan baydkayaga kuwa dhawaafi, kuwa ku nagi, iyo kuwa Rukuuci ee sujuudi. (125) Albaqarah Aayada, aayada 125 salaadan waa wixii uguhoreeyay oo loowaxyooday nabi muuse markii loo dhawaaqay ilaahay wuxuu yiri:

{ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى (12) وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ (13) إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (14) }

(anigu waxan ahay Eebahaa ee Siib Kabahaaga Adigu waxaad ku sugantahay Toggii Daahirnaa ee Dhuwa).

(anaana ku doortay ee maqal waxa laguu waxyoon).

(Anigu waxaan ahay Alle Ilaah (kalana) ma jiro Ani mooyee ina Caabuda, Oogna Salaadda Xuskayga). suurada dhaaha, aayadaha 12-14 ilaahay wuxuu faray salaada iyo zakada nabi ciise siduu ilaahaba u yiri:

{ وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا }

(wuxuuna iga yeelay mid la barakeeyey meel kastoon ahay, wuxuuna ii dardaarmay salaadda iyo zakada intaan noolahay). suurada Maryam, aayada 31 Salaada oo leh istaagid,rukuuc, sujuud, dikri, amaan, duco, maalintii shan mar ayaa lootukan ilaahay siduu u yiri:

{ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَىٰ وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ }

(xifdiya (ilaaliya) Salaadaha iyo Salaadda dhexe (sharafta badan) (Carsaka) una istaaga dar Eebe idinkoo adeeci, (khushuuci). (238) suurada albaqara aayada 238 Allaha koreeya waxa uu yiri: (Oog salaadda markay Qorraxdu suusho Ilaa madawga Habeenka iyo Quraanka (Salaada) waabariga (subaxa) Quraanka waabariguna waa mid la Joogee (Malaa'igta). suurada al-israa 78 Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi;

(فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظِّمُوا فِيهِ الرَّبَّ عَزَّ وَجَلَّ وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ فَقَمِنٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ)

Rucuucda weeneeya ilaahay sujuudana kudadaala sujuuda oo badiya waxaa dhacda in laydinka aqbalo. Saxiix Muslim

LABAAD: Sakada wuxuu ilaahay waajib kaga dhigay muslimiinta sida loogu waajib yeelay nabiyadii iyo rusushii hore, waana qaddar yar oo maalka laga bixinaya, marka la hello shuruudaheedda, waxaa laga qaadayaa inta laddan oo la siinayaa inta baahan, sanadkii hal mar, ilaahay wuxuu yiri:

{ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۗ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ }

(Ka qaad (Nabi Muxammadow) maalkooda Sadaqo(sako) aad ku nadiifinayso oo ku daahirineyso, una ducee. ducadaadu waa waxay ku xasilaan, Alle waa wax kasta Maqle, wax kasta Ogsoon) suurada al-tawbah 103 markuu Nabigu -sallallaau calayhi wasalam u diray Mucaad-Allaha ka raali noqdee- xaga Yamen wuxuu u yiri:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَادْعُهُم الَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوكَ لِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ حِجَابٌ»

waxaad u tagi qoom(shacab) Ehlu kitaab ah, ugu yeer inay qiraan inuusan ilaah jirin ilaaha kaliye ee xaq lagu caabuddo mooyee, hadday kaa qaataana taas, u sheeg shanta salaadood ee waajibka ku ah maalinkii iyo habeenki, haday kaa ogolaadan taas, usheeg zakada ku

waajibatay maalkooda lagana qaadayo kuwooda laddan oo la la siiynayo kuwoodda baahan, haday qaataan arinkaa ka dhawrso maalkooda inta u fiican, oo iska jir habaarka midka la dulmiyo, waayo waxba uma dhaxeeyo ilaahay iyo ducadiisaa. waxaa wariyay Tirmidi 625

SADEXAAD: soonku waa farad muslimiinta ku ah sida anbiyada ookale ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ}

(kuwa iimanka laga helayow waxaa Laydinku wajibiyay Soonka sidii loogu waajibiyey kuwii idinka horreeyey si aad u dhawrsataan.(183) suurada albaqara 183 soonkuna waa in laga istaago cunida maalintii, bisha ramadaan ilaa qorax dhaca, soonkuna wuxuuna ku tarbiyeeyaa nafta doonid iyo sabar. Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi;

«يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: الصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَأَكْلَهُ وَشُرْبَهُ مِنْ أَجْلِي وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ وَلِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ حِينَ يُفْطِرُ وَفَرْحَةٌ حِينَ يَلْقَى رَبَّهُ»

(Ogaysiina Dadka Xajka ha kuu Yimaaddeen iyagoo Lugayn iyo mid Bog Dheer Dhammaanteed oo ka iman Jaha kasta oo Dheer). saxiixulbukhaari 7492

kan afraad: xajka wuxuu farad kuyahay muslimiinta sida ugufarad yeelay anbiyada ilaahay wuxuu amray nabi ibraahiim inuu xajka ugu yeero dadka ilaahay wuxuu yiri:

{وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ }

(Ogaysiina Dadka Xajka ha kuu Yimaaddeen iyagoo Lugayn iyo mid Bog Dheer Dhammaanteed oo ka iman Jaha kasta oo Dheer). suurada al-xaj 27 wuxuuna amray nabi Ibraahim inuu beytka(kacbada) u dahiro(wanaajiyo) dadka usoo xaji naya, ilaahay isagoo taa ka hadlaya wuxuu yiri:

{وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ }

((Xusuuso) markaan u Muujinay Nabi Ibraahim Meeja Baytja (Kacbada) Annagoo ku Dhihi Ha la Wadaajin Eebe (Cibaadada) waxba, u Daahirina Gurigayga kuwa Dhawaafi iyo kuwa Taagan iyo kuwa ku Rukuucsan ee Sujuudsan). suurada al-xaj, aayadda: 26

xajku waa uqasdida beytka ilaahay gudasho acmaal la ogyahay sanadkii halmar qofkii awooda ayuu kuwaajib yahay ilaahay wuxuu yiri:

{وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ }

(Waxaa ku sugan Aayaad Cad Cad Maqaamu Ibraahiimna (waa ku yaal) Ruuxii galana wuxuu ahaan Aamin, Eebana wuxuu ku leeyahay Dadka Xajka Baydka Ruuxii kara Wadada, Ruuxii Gaaloobana Eebe waa ka kaaftoonyahay Caalamka. (97). Suurada Al-cimraan aayada 97 Dadka xujaajta ah wakhtiga Xajka

waxay ku kulmaan hal meel kaliya, iyaga oo u badhaxtiraya(ikhlaasa) cibaadadda illaahay-koreeye-kaligii, dhamaan xujaajtaasina waxay u gudanayaan waajibaadka xajka si isku mid ah, haba kala duwanaadaan dhaqamadoodada , meeqaamkooda iyo heer nololeedkoodubee.

24- Cibaadaadka Islaamku waxay gaar la tahay: in habka loo samaynayo iyo waqti yadeeda iyo shuruudeeda tahay mid ilaahay sharciyeeyay, rasuulkana uu soo gaarsiiyay, aadamuhuna kuma laha wax talo ah, oo uu wax ku kordhinayo ama kaga dhimayo, Nabiyaduna waxay ka sinaayeen ku baaqida cibaadaadka waawayn.

24- cibaadaatka waxaan khaas latahay habkeedaiyo waqtiyadeedaiyo shuruudeeda waa wax ilaahay sharciyeeyay rasuulkan uu soogaarsiiyay baharna uu shuqul kulaheen ilaahay wuxuu yiri:

{ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ}

(Waxaa laydinka Xarrimay Bakhtiga iyo dhiigga iyo Hilibka Doofaarka iyo wixii lagu Xuso (Lagu Gawraco) waxaan magaca Eebe ahayn, iyo tii In Ceejiyo, iyo la Ganac gooyo, iyo lan meel ku dhacda, iyo Tii la Hardiyo, iyo Midduu Cunay bahal, wuxaud

Gawracdaan mooyee (waxaa kaloo reeban) wixii lagu gawraco Sanam, iyo inaad ku Nasiib doontaan Faal, kaasi waa Fisqi, maantayna ka quusteen kuwii Gaaloobay Diintiinna, Ee ha ka Cabsanina ee iga Cabsada, Maantaan idiin kaamilay (Dhameeyey) Diintiinna waxaana idiin Taamyeelay Korkiinna Nicmadayda waxaana idiinka Raalli noqday Islaamka Diin ahaan, Ciddii loo Dhibaateeyo Baahi inay cunaan wixii laga xaaraameeyey oon Falayn Dambi Eebc waa dambi dhaafe Naxariista). (Suurada Al-maaidah , aayada 3). Allaha koreeya waxa uu yiri:

{فَٱسۡتَمۡسِكۡ بِٱلَّذِيٓ أُوحِيَ إِلَيۡكَۖ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ}

(Ee qabso waxa laguu waxyooday Nabiyow waxaad ku sugantahay Jid toosan). suurada al-zukhruf 43 ilaahay salaada wuxuu kayiri:

{فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ ۚ فَإِذَا اطْمَأْنَنتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا}

(Markaad Gudataan Salaadda Xusa Eebe Taagni. Fadhi iyo Dhinieiinaba (Jiif) markaad xasishaanna (Aamin noqotaan) Ooga Salaadda (Dhameeya) Salaaddu waxay ku tahay Mu'miniinta Xukun Waqtiyeysan (Mudaysan). suurada al-nisaa 103 ilaahay wuxuu kayiri dadka lasiinayo zakada:

{ إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ}

(sadaqada (Zakada) waxaa uun muta fuqarada, masaakiinta, kuwa ka shaqeeya, kuwa la soo dhawayn

quluubtooda, kuwa la xorayn, kuwa (xaqa) ku daynoobay, jidka Eebe iyo soedaalka, waana wax Eebe Faral yeelay, ilaahayna waa oge falsan). suurada al-towbah 60 ilaahay wuxuu ku yiri soonka:

{ شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْهُدَىٰ وَٱلْفُرْقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُواْ ٱلْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ}

(waa bisha Soon ee la soo dajiyey dhexdiisa Quraanka, isagoo hanuun Dadka u ah, iyo caddayn hanuun iyo kala bixin (xaqa iyo baadhilka) ee ruuxii jooga (nagi) ha Soomo, ruuxiise buka ama Safar ah waxaa saaran maalmo kale, wuxuu idinla dooni Eebe fudayd ee idin lama doonayo culaysm waana inaad dhamaystirtaan tirada wayneysaanna Eebe wuxuu idinku hanuuniyey, waxaadna u dhawdihin, mudantihiin, inaad mahadisaan Eebe. (185) suurada albaqara 185 ilaahay xajka wuxuu kayiri:

{ ٱلْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَٰتٌۚ فَمَن فَرَضَ فِيهِنَّ ٱلْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي ٱلْحَجِّۗ وَمَا تَفْعَلُواْ مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ ٱللَّهُۗ وَتَزَوَّدُواْ فَإِنَّ خَيْرَ ٱلزَّادِ ٱلتَّقْوَىٰۚ وَٱتَّقُونِ يَٰٓأُوْلِي ٱلْأَلْبَٰبِ}

(Xajka waa Bilo la yaqaan, ee ruuxii gudagala bilahaas Xajka, isutagid, fisqu iyo muran ma jiro Xajka dhexdiisa, waxaad fashaan oo khayr ah wuu ogaan Eebe, ee sahay qaara, sahay tan u khayrbadanna waa dhawrsashada, ee iga dhawrsada kuwa caqliga lahow. (197) suurada albaqara 197 cibaadaadkaas oo dhan anbiyada ayaa dadka ugu yeeray.

25- rasuulka islaamka waa muxamed bini cabdilaahi wuxuuna kasoojeeda nabi ismaaciil wuxuu kudhashay makah sanadka miilaadi 571 waana lagasoosaaray ka dibna wuxuu uhijrooday madiinah sanamna wiligii macaabudin akhlaaqdiisana aad bay uwanaagsaneed amiin bay kumagacaabeen afartan markuu gaaray ayuu nabi noqday mucjizaat waa wayna waa luguxoojiyay quraankaana ugu wayn waana baaqi ilaa maanta markuu gaarsiiyay diinta ayaa la oofsaday cumrigiisana 63 buu ahaa madiina ayaa lugu aasay waana nabigii lugu khatimay anbiyada iyo rususha hanuun baa lalasoodiray dadka siduu uga saaro mugdiyada una saaro nuurka iyo towxiidka ilaahayna wuu kamarqaati yahay inuu soo diray.

rasuulka islaamka waa muxamed bini cabdilaahi wuxuuna kasoojeeda nabi ismaaciil wuxuu kudhashay makah sanadka miilaadi 571 waana lagasoosaaray ka dibna wuxuu uhijrooday madiinah sanamna wiligii

macaabudin akhlaaqdiisana aad bay uwanaagsaneed ilaahay wuxuu yiri:

{وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ}

(Waxaana kuu sugnaaday dabeeco (fiican) oo weyn). suurada al-qalam 4 ilaahay wuxuu soodiray isagoo afartan sano jir ah wuxuuna kuxoojiyay mucjizaat waa wayn uuna ugu horeeyo quraanka kariimka ah Nabiga Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«مَا مِنَ الأَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ إِلَّا أُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ آمَنَ عَلَيْهِ البَشَرُ وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيتُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيَّ فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ القِيَامَةِ»

nabi kasta waxaa lasiiyay mucjiza ay dad ku rumeeyaan anigase waxaa laysiiyay waxyi laywaxyooday waxaana rajeynayaa inaan noqdo kan ugu dad badan qiyaamaha saxiixul bukhaari quraanku waa waxyi uu u waxyooday nabigiisa ilaahay wuxuu kayiri quraanka:

{ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ۛ فِيهِ ۛ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ }

(Kitaabkaas (Quraanka) shaki kuma jiro Hanuunbaana ugu sugan kuwa dhawrsada. (2) suurada albaqara 2 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا}

(Miyeyna Fiirfiirinayn Quraanka, hadduu ka yimid Eebe Agtiisa Meelaan ahayn waxay ka heli lahaayeen dhexdiisa is khilaaf badan). suurada al-nisaa 82 jini iyo

insi waxaa lugu yiri carla imaada quraanka oo kale ilaahay wuxuu yiri:

{قُل لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَن يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا}

(Waxaad dhahdaa hadday u kulmaan Insi iyo Jinni inay la yimaadaan Quraankan oo Kale lama imaan karaan wax lamida Qaarkood qaar haba caawiyee). suurada al-israa 88 waxaa alle kadalbay inay keenaan toban suurad oo qura oo isagoo kale ah ilaahay wuxuu yiri:

{ أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ }

(mise waxay odhan wuu been abuurtay, waxaad dhahdaa karaa Toban Suuradood oo la mida oo la been abuurtay una yeedha ciddaad kartaan oo Eebe ka soo hadhay haddaad run sheegaysaan). suurada huud 13 waxaa kale uu alle kadalbay inay keenaan hal suurad oo qura oo isagookale ah ilaahay wuxuu yiri: (haddaad ka shakisantihiin waxaan ku kor dejinay addoonkanaga (Nabiga),la yimaada suurad la mid ah, una yeedha markhaatiyadin (kaalmeeyayaashiinna), ee Eebe kasoo hadhay haddaad runlow tihiin. (23) suurada albaqara 23

quraankaan wayn waa aayada kaliya ee kaharsan aayadihii nabiyada ilaa maantadaan markii alle ukaamilay rasuulka diinta uuna gaarsiiyay dadka

rasuulka waa la oofsaday cumrigiisuna 63 buu ahaa madiina ayaa lugu aasay

rasuulkuna waa khaatimkii lugu khatimay anbiyada ilaahay wuxuu yiri:

{ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا }

(ma aha (Nabiga) Muxamad ah aabaha Ruux ragiina ka mid ah, laakiin waa Rasuulkii Eebe iyo Khatimidii Nabiyada, Eebana wax walba waa ogyahay). suurada al-axzaab 40 Waxaa laga weriyay abiihurayra (Allaha ka raalli noqde) inuu yiri Nebigu (scw):

«إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبِنَةٍ مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَعْجَبُونَ لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هَذِهِ اللَّبِنَةُ؟ قَالَ: فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتِمُ النَّبِيِّينَ»

sifadayda iyo anbiyadii igahoreysay sifadoodii waxaa weeye nin oo kale dhisay guri oo aad u qurxiyay in yar mooye uu katagay dadkii waxay noqdeen ku wa dhax soconaya layaaban oo yiraahdeen meeshan maxaa loo saari waayay labinada kadhiman nabiga ayaa yiri meeshaa banaan waa aniga waana khatimay anbiyadii. Saxiix Albukhaari kitaabka injiil waxaa kuqornaa inuu ciise yiri asagoo ku bisaahrreynaya nabi muxamed: dhagaxii ay katageen kuwii dhisayay isaga ayaa noqday zaawiyadii midaxeeda miyaadan aqrin hor kutubta inuu ciise yiri sidaa ayuu ahaa waana arin cajiib ku ah indheheena, towreet ee jirta ood haysataan hada waxaa kusugan in uu ilaahay uu kuyiri nabi

muuse: waxaan siinayaa nabi adoo kala ah hadalkeega afkiisa yaan kayeeli wuuna usheegi wax walba oo aan udardaarmayo.

rasuulka s.c.w alle hanuun buu lasoodiray iyo diin xaq ah ilaahayna wuxuu uga marag kacay inuu xaq yahay ina soo saaray inuu dadka ugu yeero ilaahay idankiisa. ilaahay wuxuu yiri:

{لَّٰكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ ۖ أَنزَلَهُ بِعِلْمِهِ ۖ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا}

(Laakiin Eebaa Marag Furi wuxuu kugu Dejiyey wuxuuna ku Dejiyey Cilmigiisa, Malaa'igtuna way Marag furi, Eebana ku Filan Marag). suurada al-nisaa 166 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا}

(Eebe waa kan la diray Rasuulkiisa hanuun iyo diin xaq ah, si uu uga sare mariyo Diimaha oo dhan, Eebaana marag ku filan). suurada al-fatxi 28 Ilaahay baa hanuun lasoodiray Nabiga -sallallaahu calayhi wasalam- si uu uga saaro dadka, gaalnimada, mugdigeeda, iyo jahliga una saaro Nuurka towxiidka iyo iimaanka, ilaahay wuxuu yiri:

{يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ}

(Uuna ku Hanuuniyo Eebe Ruuxii Raaca Raalli ahaanshihiisa Jidka Nahadgalyada kana bixin Mudiyada Xagga Nuurka Idinkiisa kuna hanuunin

jidka Toosan). suurada al-maaidah 16 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{الر ۚ كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ }

(xarfaha hore oo kale waa la soo sheegay macnahooda, kanna waa Kitaab aannu kugu soo dejinnay inaad kaga bixisid dadka mugdiyada xagga Nuur idamka Eebehood iyo jidka Eebaha adkaada ee la Mahadiyo). suurada ibraahiim 1

26-shariicada uu nabi muxamed layimid waa midii ugu danbeesay kutubta waana kaamil waxaana kusugan wanaajinta diinta dadka, aduunkooda, waxayna ilaalisaan sigaar ah dadka diimohoodam, dhiigooda, maalkooda, caqligooda, caruurtooda, wayna nasakhday dhamaan diimihii hore.

shariicada uu nabi muxamed layimid waa midii ugu danbeesay kutubta xaga alle lagasoodejiyay waxuuna alle ku kaamil yeelay risaaladaan diinta waana kaamil waxaana kusugan wanaajinta diinta islaamka nicmada dadka uu unicmeeyana wuxuu ku dhamaystiray soo saarida rasuulka s.c.w ilaahayna wuxuu yiri:

{الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا}

(Waxaa laydinka Xarrimay Bakhtiga iyo dhiigga iyo Hilibka Doofaarka iyo wixii lagu Xuso (Lagu

Gawraco) waxaan magaca Eebe ahayn, iyo tii In Ceejiyo, iyo la Ganac gooyo, iyo lan meel ku dhacda, iyo Tii la Hardiyo, iyo Midduu Cunay bahal, wuxaud Gawracdaan mooyee (waxaa kaloo reeban) wixii lagu gawraco Sanam, iyo inaad ku Nasiib doontaan Faal, kaasi waa Fisqi, maantayna ka quusteen kuwii Gaaloobay Diintiinna, Ee ha ka Cabsanina ee iga Cabsada, Maantaan idiin kaamilay (Dhameeyey) Diintiinna waxaana idiin Taamyeelay Korkiinna Nicmadayda waxaana idiinka Raalli noqday Islaamka Diin ahaan, Ciddii loo Dhibaateeyo Baahi inay cunaan wixii laga xaaraameeyey oon Falayn Dambi Eebc waa dambi dhaafe Naxariista). (Suurada Al-maaidah aayada 3).

shariicada waa kaamil waxaana kusugan hanaajinta diinta dadka iyo aduunkooda maxaa yeelaywaxay kulan satay wixii kusugnaa shareecooyinkii tegay wayna dhamastirtay ilaaahay wuxuu yiri:

{ إِنَّ هَٰذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا }

(Quraankanna wuxuu ku Hanuunin Dadka Arrinta u Toosan ugana Bishaarayn kuwa fala Wanaag inay Mudan Ajir wayn). suurada al-israa 9 waxayna kadajisay shareecada islaamka dadka culaysyadii kutubtii hore ee ku sugnaayeen ilaahay wuxuu yiri:

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي

كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

(ee ah kuwa Raaca Rasuulka Nabiga ah ec Umiga ah ee ah kay ka heleyeen Isagoo ku qoran agtooda Tawreed iyo Injiil Farana wanaagga kana reeba Xumaanta una Baneeya Wanaagga (Xalaasha) kana Xarrima Xumaanta (Xaaraanta) kana dejiya Culayskii iyo Xadhkihii korkooda ahaa, kuwa Rumeeyey Nabigaas oo Qaddariyey oo u Gargaaray oo Raacay Nuurka lagu soo Dejiyey kuwaasu waa uun kuwa Liibaanay). suurada al-acraaf 157

shariicadani waxay nasakhday shariicadihii hore ilaahay wuxuu yiri:

{ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ ۚ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۖ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ۚ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ }

(Waxaana kugu Soo Dejiyey Kitaabka Xaqa Isagoo Rumayn wixii ka Horeeyey oo Kitaab ah. Isagoo Marag iyo ILaaliye u ah, ee ku kala Xukun Dhexdooda wuxuu soo Dejiyey Eebe hana ka Raacin Hawadooda waxa kuu Yimid oo Xaq ah, Dhammaan waxaan u Yeellay Shareeco iyo Waddo hadduu Doono Eebana wuxuu idinka Yeeli Umad kaliya, Laakiin wuu idinku Imtixaami wuxuu idin Siiyey ee u Tartama Khayrka, Xagga Eebe yey Noqoshadiinu tahay Dhammaan wuxuuna idiinka Warrami waxaad isku

Diidanaydeen). Suurada Al-maa'ida 48 Quraanka Kariimka ee xambaarsan shariicadii, wuxuu yimidday isagoo rummaynaya wixii ka horeeyay oo kutub ah, isla markaana nasakhaya, shareecadahaas hore.

ilaahay ma aqbalahayo diin aan ahayn mida islaamka uu nabi muxamed layimid mooyee ruxii doona Diin aan Islaamka ahayn laga aqbali maayo

ilaahay ma aqbalahayo markii lasoobixiyay nabi muxamed ka dib diin aan ahayn mida islaamka uu nabi muxamed layimid mooyee ruuxii doona Diin aan Islaamka ahayn laga aqbali maayo Allaha koreeya waxa uu yidhi:

{وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}

(Ruxii doona Diin aan Islaamka ahayn laga aqbali maayo, Aakhirana wuxuu noqon kuwa khasaaray. (85) Suurada Al-cimraan aayada 85 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۗ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۗ وَمَن يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ}

(Diintuna (Xaqa ah) Eebe agtiisa waa Islaamka, ismana khilaafin kuwii la siiyey Kitaabka intuu u yimid Cilmi mooyee, Xasad (Dulmi) dhexdooda ah dartiis, ruuxii ka Gaalooba Aayaadka Eebe Ilaahay waa deg deg badan tahay Xisaabitiisu (wuu Ciqaabi).

(19) Suurada Al-cimraan aayada 19 islaamku waa diinta xanafiyada ah waana diintii nabi ibraahiim ilaahay wuxuuu yiri:

{وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُ ۚ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا ۖ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ}

(Yaa naca diinta Nabi Ibraahim ruux xumeeyey naftiisa mooyee, waana doorannay Nabi Ibraahim adduunyada(inuu nabi iyo rasuul noqdo), aakhirana wuxuu ka mid noqon kuwa saalixiinta. (130) Suuradda Albaqarah, aayada:130 aad. Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا}

{Yaa ka diin fiican mid isu wada dhiiba Alle isagoo sama fale ah oo raaca diintii Ibraahiim, toosnihii. Wuxuuna Alle ka yeeshay Ibraahiim Khaliil u gaar ah(mid uu jecel yahay)}. Suurada Al-nisaa 125 ilaahay wuxuu amaray nabi muxamed inuuu yiraahdo:

{قُلْ إِنَّنِي هَدَانِي رَبِّي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ}

(Waxaad Dhahdaa wuxuu Igu Hanuuniyey Eebahay Jid Toosan Diin Sugan oo Diinti (Nabi) Ibraahim isagoo toosan oon gaalada ka mid ahayn). Suuradda Al-ancaam, aayadda: 161.

Quraanku waa kitaabkii loo waxyooday Nabi Muxamed waana hadalkii Rabbi jini iyo insina makeeni karaan mid la mida

waligood, waana xujo taagan, quraanku wuxuu kajawaabayaa suaalo badan oo muhiim ah ay ku wareereen dad fara badan wuxuuna ku qoran yahay afka carabiga, Ilaahay ayaa ilaaliyay inta maalinta qiyaame laga gaadhayo, oo lagama dhimmin waxba, waana kitaab mucjiz ah oo ay mudan tahay in la aqriyo, macnihiisa la barto. Sidaas oo kale Sunada Nabi Maxammed-sallallaahu calayi wasalm- ayaa loo xafiday looguna soo guuriyay silsilad(ruwaat) war-guuriyayaal lugu kal soon yahay, oo ku qoran afka Carabiga ee Rasuulka Maxammed -sallallaahu calayhi wasalam- ku hadlayay. sidoo kale waxaa lagu turjumay Quraanka iyo Sunadda ba afaf kale. Waxaan shaki ku jirin in Quraanka iyo Sunaddu yihiin Labada Ilood ee laga qaadanayo Axkaamta shareecadda islaamka. Islaamku na sharci uma noqdo dhaqanka dadku ay sammaynayaan, ee waxaa sharci u ah wixii

ku yimidday waxyiga, Quraan ama Sunada ah.

Qur'aanka kariimku waa kitaabkii ilaahay uu u waxyooday Rasuulka-sallallaahu calayhi wasalm-kadhashay Carab, kuna soo dagay afka carabiga , waana hadalka(qowlka) Rabbiga Uumanka, Ilaahayna wuxuu yiri:

{ وَإِنَّهُ لَتَنزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (192) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (193) عَلَىٰ قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ (194) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُّبِينٍ (195)}

(Qur'aankuna waa waxyi kasoo daggay xagga Rabbiga uunka}.

(oo lasoo dagay Ruux Aamin ah(malak Jibriil}

lagu buuxiyay {Qalbigaaga, si aad ugu mid noqoto digayaasha}.

{isagoo ku soo dagay af Carabi Cad(fasiix ah) Suurada Ash-shucaraa, aayadda 192-195 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِن لَّدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ }

(Adiguna Nabiyow waxaad kala Kulmi Quraanka alle Fal San oo Cilmi badan Agtiisa). suurada al-namli 6 quraanka waxaa soo dajiyay ilaahay wuxuuna rumaynayaa kutubtii alle ee kahoreesay ilaahay wuxuu yiri:

{وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَن يُفْتَرَىٰ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ}

(ma aha Quraankanu mid laga been abuurtay Eebe ka sokow, waase u rumeeyaha wixii ka horreeyey iyo caddaynta Kitaabka (Xukunka) shakina kuma jiro wuxuuna ka ahaaday Eebaha Caalamka). suurada yuunis 37 quraanku wuxuu kala saaraa masaaish badankood oo ay isku khilaafeen yahuuda iyo nasaarada, ilaahay wuxu yiri:

{إِنَّ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَقُصُّ عَلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَكْثَرَ ٱلَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ }

(Quraankanna wuxuu ka Qisoon (Warrami) Banii Israa'iil wixii Badnaa ay isku Khilaafeen). suurada al-namli 76 quraanku wuxuu kulmiyay daliilo iyo xujooyin xagooda wax dadka dhamaantood xujo ugu noqonaya garashada xaqiiqooyinka kutacaluqa ilaahay iyo diintiisa iyo abaalmarintiisa, ilaahay wuxuu yiri:

{وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ}

(Dhabbaan ugu caddayney dadka Quraanka tusaale kasta inay waantoobaan). suurada al-zumar 27 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ}

(Xusuusi) Maalintaan ka soo bixinayno Umad kasta marag Naftooda ah oon ku Keenayno (Nabiyow) Adoo marag ku ah kuwan (Umadaada) Waxaana kugu dajinnay Kitaab oo ah Caddaynta wax kasta iyo hanuun iyo Naxariis iyo bishaarada dadka muslimiinta ah). (Suurada Al-naxli aayada 89)

quraanaku wuxuu kajawaabi suaalooyin badan oo ay kuwareereen dad fara badan wuxuuna cadeynayaa

sida ilaah u abuuray samooyinka iyo dhulka, ilaahay wuxuu yiri:

{أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ }

(PMiyeyna arkayn kuwii Gaaloobay in samooyinka iyo dhulku ahaayeen kuwo isku dhaggan oon kala Bixinay, kana abuurnay Biyaha wax kasta oo Nool ee miyeyna Rumaynayn}. suuradda Al-anbiyaa, aayadda: 30 waxa kale oo uu quraanku caddeeyay heerarka uu maro abuurka Aamadahu, wuxuu yiri:

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِن مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ ۚ وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِن بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا ۚ وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنبَتَتْ مِن كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ }

{Dadow! Haddaad shaki ka qabtaan soo bixinta (iilka layska soo saari), Waxaanu idinka abuurnay carro/ciid, haddana dhibic biyo ah, haddana xinjir, haddana waslam/rudmo, in ka mid ahi la abuuray inna aan la abuurin (qaadis xumo darteed), si aanu idiinku caddayno(awooda ilaahay). Waxaana ku sugnaa ilmo galeennada waxaan doonno ilaa muddo magacaaban. Markaasaan idin soo bixinnaa idinkoo ilmo yar ah, si aad u gaartaan xooggiina. Waxaa idin ka mid ah mid la oofsado (isagoo yar), waxaana idinka mid ah mid loo celiyo cimriga u liita(asaasaq), si uusan waxba u ogaan ogaalkii kaddib. Waxaadna aragtaa dhulkoo abaar ah,

markase aan ku soo dejinno biyo korkeeda, la gilgilata oo korta, soona saarta nooc walba oo dhir quruxsan ah}. Suuradda Alxaj, aayadda 5. Taasi waxay ku tusinaysaa halka uu ku dambayn doono Aadamuhu iyo abaalmarinta qofka fiican iyo midka xun kala helayaan. Tanina waa mid hore aan ugaga soo hadalnay faqradda (20) aad. Su'aasha meesha taalaana waa: Joogista Aadamuhu ma waxay ku timidday si lama filaan ah oo kadis ah mise waxaa loo keenay dunidan ujeedo iyo xigmad wanaagsan oo qota dheer?. Allaha koreeya waxa uu yidhi:

{ أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

(Miyeyna Dayin Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, iyo waxa Eebe abuuray oo wax ah, iyo inay Mudantahay inay Dhawdahay Ajashoodu, Hadalkayse Quraanka ka dib Rumayn) Suurada Al-acraaf, aayada: 185 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ}

{Ma waxaad u malaysaan inaan idiin abuurnay ciyaar, oo aan Xaggayaga la idiin soo celineyn?. Suuradda Almu'minuun, aayadda: 115.

quraanka waa laxafiday ilaa maanta luqadii uu gusoodagay, ilaahay wuxuu yiri:

{إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ }

(Annagaa soo dejinnay Quraanka annagaana Dhawri). suurada al-xijir 9 lagama naaqisin xaraf

kaliya mana dhicikarto inuu dhoco isburin ama badeled, ilaahay wuxuu yiri:

{أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِندِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا}

(Miyeyna Fiirfiirinayn Quraanka, hadduu ka yimid Eebe Agtiisa Meelaan ahayn waxay ka heli lahaayeen dhexdiisa is khilaaf badan). suurada al-nisaa 82 qur,aanku waa mid qoran ahna kitaab wayn, mucjiz ah oo ay wacantahay in la aqriyo ama ladhegaysto, ama macnihiisa la aqriyo sida sunada nabiga iyo tacaaliimteeda, siiradeeda loo xafiday loona sooguuriyay qaab wariyayaal isdabajooga ah oo lugu kalsoonyahay waxayna ku qorantahay lugada carabiga oo nabigu ku sheekeeyay loona tarjumay luqada faradan, quraanka iyo sunadu waa masdarka kaliya ee laga qaato iyo sharciyada islaamka lagamaqaato dadka hab dhaqankooda oo islaam unisba sheegta ee waxaa laga qaataa waxyiga alle ee ilaashan waana qur,aanka iyo sunada nabiga, ilaahay wuxuu ka yiri arinka quraanka:

{ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِٱلذِّكۡرِ لَمَّا جَآءَهُمۡۖ وَإِنَّهُۥ لَكِتَٰبٌ عَزِيزٞ - لَّا يَأۡتِيهِ ٱلۡبَٰطِلُ مِنۢ بَيۡنِ يَدَيۡهِ وَلَا مِنۡ خَلۡفِهِۦۖ تَنزِيلٞ مِّنۡ حَكِيمٍ حَمِيدٖ}

(Kuwa ka gaaloobay Quraanka markuu u yimid (waa la abaal marin) waana Kitaab qaali ah). suurada fusilat 41-42 ilaahay arinka sunada nabiga inay waxyi ilaahay tahay wuxuu ka yiri:

{وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمۡ عَنۡهُ فَٱنتَهُواْۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ}

(Wixii Xoola aha ee Ilaahay ku soo celiyo ee uga yimaadda Degmooyinka Yuhuudda Rasuulkiisa; waxaa leh Ilaahay, Rasuulka, Qaraabada, Agoonta, Masaakiinta iyo Musaafiriinta «socdaalka» si ayan u noqon wax ku wareegaysta kuwa Hodanka ah dhexdooda wuxuu Rasuulku dadka siiyo ama faro waa inay qaataan, wuxuu ka reebana waa inay ka reebmaan, Eebana waa in laga dhawrsado, maxaa yeelay Ciqaabtiisu waa darantahay). (suurada al xashar aayada 7).

29- islaamku wuxuu amrayaa in labada waalid loo ixsaan sameeyo haba ahaadeen kuwaan muslim ahayn waxaana lafaray waalidiinta inay udardaarmaan caruurtooda.

islaamku wuxuu amrayaa in loo ixsaan sameeyo labada waalid ilaahayna wuxuu yiri:

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا }

(Wuxuu Faray Eebahaa inaydaan Caabudin isaga mooyee iyo inaad u samo fashaan Labadii Waalid Samo falid, hadduu ku gaadho Agtaada wayni midkood ama Labaduba ha ku Dhihin uf, hana Canaanan una dheh hadal Fiican). suurada al-israa 23 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ }

(waxaan u dardaaranay dadka labadiisii Waalid, way sidday Hooyadis iyadoo tabaryar tabar yari kalana ku sugan, Gudhidiisuna waa Labo sano ee ku mahadi ani iyo Labadaadii Waalid, xagaygaana loo ahaan). suurada luqmaan 14 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ۖ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ۖ وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا ۚ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۖ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ }

(Dadka waxaan u dardaarannay labadiisii Waalid inuu u wanaag falo, Hooyadiis uurkay ku sidday iyadoo dhibban wayna dhashay iyadoo dhibban, uurkiisa iyo gudhintiisuna waa Soddon bilood, markuu ilmihii tabar yeesho oo Afartan gaadho yuu (kan fiican) dhahaa eebow igu toosi inaan kugu mahadiyo nicmadaada aad iigu nicmaysay Aniga iyo waaliddiintay, iguna toosi inaan camal fiican ood ka raalli tahay falo, iina wanaaji faracayga, waaba kuu toobadkeenaye, waxaana ka mid ahay muslimiinta). suurada al-axqaaf 15

وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ» قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أَبُوكَ»

abii hurayra waxaa laga wariyey inuu yiri: nin baa uyimid rasuulka scw kuna yiri: rasuulka alaw yaa ugu

haboon inaan lasaaxiibo? wuxuu ku yiri hooyadaa, dibadeedna? hooyadaa dibadeedna? waa hooyadaa dibadeedna aabahaa ayaakuxiga waa markii afaraad. Saxiix Muslim

Dardaaran waalidka la isku dardaaray waa mid ay u siman yihiin waalidku muslimiin ama gaalo ha ahaadaane.

فعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ: (قَدِمَتْ أُمِّي وَهِيَ مُشْرِكَةٌ فِي عَهْدِ قُرَيْشٍ وَمُدَّتِهِمْ إِذْ عَاهَدُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَ ابْنِهَا فَاسْتَفْتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ: إِنَّ أُمِّي قَدِمَتْ وَهِيَ رَاغِبَةٌ، أَفَأَصِلُهَا؟ قَالَ: «نَعَمْ صِلِي أُمَّكِ»

asmaa waxaa laga wariyey inay tiri:waxaa isoo booqday hooyaday oo gaala ahoo wadata wiilkeeda waqtigii ay balanta kala galeen nabiga scw iyo quraysh nabiga ayaan waydiiyay inay hooyadey ii timid ayadoo idoonaysa ee ma xiriiriyaa? wuxuu yiri nabigi haa xiriiri hooyadaa. Saxiix Albukhaari haday labada waalid isku dayaan oo ay kudadaalaan inay wiilka gaalaysiiyaan wuxuu islaamka farayaa wiilka inuu u ixsaan sameeyo mana kuadeecayo gaalnimadaa wuxuuna iska ahaan mu,min macruufkoodana wuu daaimi ilaahay wuxuu yiri:

{ وَإِن جَٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشۡرِكَ بِي مَا لَيۡسَ لَكَ بِهِۦ عِلۡمٞ فَلَا تُطِعۡهُمَاۖ وَصَاحِبۡهُمَا فِي ٱلدُّنۡيَا مَعۡرُوفٗاۖ وَٱتَّبِعۡ سَبِيلَ مَنۡ أَنَابَ إِلَيَّۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرۡجِعُكُمۡ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ}

(hadday kugula dadaalaan (Labada waalid) inaad ii shariig yeesho (ila wadaajiso) waxaadan aqoon u lahayn ha ku adeecin kulana noolow adduunka si fiican, raacna Jidka kuwa ii noqda, xagayga yaa laydiin

soo celin waxaana idiinka warami waxaad camalfali jirteen). suurada luqmaan 15

islaamku ma udiidayo qofka muslimka ah inuu u ixsaan sameeyo qaraabadiisa gaalada ah hadaysan ahayn kuwa la dagaalamaya ilaahay wuxuu yiri:

{ لَّا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ }

(Eebe kama reebayo kuwa xaqa rumeeyey inay u samo iyo Caddaalad falaan kuwa aan Diinta kula dagaallamin Guryahoodana ka bixinin, maxaa yeelay Eebe waa jecel yahay kuwa Caadiliinta ah (Garsoor). suurada al-mumtaxanah 8

islaamku wuxuu amrayaa waalidka inay u dardaarmaan Ubadkooda, waxaana ugu wayn inuu barro xuquuqda ilaahay uu ku leeyahay korkooda, sida uu Nabiga -calayhi salaatu wasalaam- uu ku yiri ina adeerkiis cabdilaahi ibnu cabaas- Allaha ka raali noqdo isaga iyo aabihiibee:

«يَا غُلَامُ أَوْ يَا غُلَيِّمُ أَلَا أُعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللهُ بِهِنَّ؟ فَقُلْتُ: بَلَى. فَقَالَ: "احْفَظِ اللهَ يَحْفَظْكَ احْفَظِ اللهَ تَجِدْهُ أَمَامَكَ تَعَرَّفْ إِلَيْهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفْكَ فِي الشِّدَّةِ وَإِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللهَ وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللهِ»

(Wiilow miyaanan kubareen oraahyo uu ilaahay kugu anfaco?, waxaan ku idhi buu yidh: haa, wuxuu yiri: "waa inaad xafidaa ilaahay isna wuu ku xafidi hortaadana waad ka heli, oo garo oo xasuusnaw ilaahay waqtiga bawaaqada isna wuxuu kuu gargaari waqtiga dhibkaaga, oo hadii aad cid wax

waydiisanayso ilaahay waydiiso kalligii, hadii aad kaalmo waydiisanayso ilaahay kaliya waydiiso". waxaa wariyay axmed 4/ 287

labada waalid waxaa lafaray inay caruurtooda baraan waxa u anfacaya xaga diintooda iyo aduunyadooda ba, ilaahayna wuxuu yiri- isagoo midaas ka waramaya:

{ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ عَلَيۡهَا مَلَـٰٓئِكَةٌ غِلَاظٞ شِدَادٞ لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ}

(Kuwa xaqa rumeeyow ka dhawra Naftiina iyo ehelkiinna naar lagu shido dad iyo dhagax ay kana (shaqeeyaan) malaa'ig adag oo daran oon Eebe ku caasiyeyn wuxuu faro, falana wixii la amru). suurada al-taxriim, aayada 6 waxaa laga wariyey Cali binu abii Daalib -Allaha ka raali noqdee: markuu sharxayay hadalka ilaahay:

{قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا }

(ka badbaadiya Naftiina iyo ehelkiinna Naar) inuu yiri: edbiya waxna bara. lNabigu -sallallaahu calayhi wasalam- wuu amray labadda waalid: inay ilmihooga baraan salaadda inta ay yaryihiin, si uu ulla qabsaddo oo uu ku barbaaro, wuxuuna yidhi:

(مُرُوا أولاكمِ بالصلاةِ وهم أبناءُ سبعِ سِنينَ)

(Fara ubadkiina Salaada iyagoo Toddobo jir ah) waxa wariyay Abuu daa'uud Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi;

«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْؤولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْؤولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْؤولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْؤولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا والخادمُ راعٍ في مالِ سيِّدِه ومسؤولٌ عن رعيَّته وكلُّكم راعٍ ومسؤولٌ عن رعيَّتِه»

(Dhamaantiin waxaad tihiin kuwa masuul ah imaamka waa masuul waana lawaydiin arinkaa ninku wuxuu masuul kayahay ehelkiisa waana lawaydiin, hawaynayda masuul bay katahay guriga ninkeeda waana laga waydiin, khaadimku wuxuu masuul kayahay xoolaha sayidkiisa waana lawaydiin, dhamaan dadku waa ilaaliye waana laga su,aaliwaxa ay ilaaliye kayihiin. saxiixu ibnu xibbaan 4490

islaamku wuxuu amrayaa waalidka(aabaha) inuu nafaqeeyo(quudiyo) ubadkisa iyo ehelka gurigiisa Hore ayaan arimahaas ugu soo xusnay kitaabakan faqradiisa (18)aad, halkaas oo uu Nabigu -sallallaahu calayhi wasalam- oo caddaynaya fadliga ay leedahay quudinta ubadku wuxuuna yiri:

«أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ: دِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى عِيَالِهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ وَدِينَارٌ يُنْفِقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللهِ». قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: " وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ ثُمَّ قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: وَأَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ صِغَارٍ يُعِفُّهُمْ أَوْ يَنْفَعُهُمُ اللهُ بِهِ وَيُغْنِيهِمْ"

Diinaarka ugu fadliga badan inuu ninku bixiyo: waa diinaar uu kubixiyo ciyaalkiisa iyo diinaar uu kubixiyo daabadiisa ee jihaadka kujirta iyo diinaar uu kubixiyo asxaabtiisa ee jihaadka. saxiixu muslim 994

islaamku wuxuu amrayaa in cadaalad loosameeyo hadalka iyo camalka xataa kuwa colka la, ah

ilaahay wuxuu kusifeesanyahay caadilnimo iyo garsoor afcaashiisa iyo maamulkiisa adoomadiisa dhaxdooda ilaahay wixii uu amray ama uu reebay iyo wuxuu abuuray ama uu qadaray wuxuu ku wadaa dariiq toosan ilaahay wuxuu yiri:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ }

(Eebe wuxuu Qirayaa inaan Eebe mooyee Ilaah kale jirin(oo xaq lagu caabudo), Malaa'igtuna (way qiri) iyo kuwa Cilmiga leh, U qumana Cadaalad, Eebe kale ma jiro(oo xaq lagu caabudo) isaga mooyee waana adkaade Falsan. (18) suurada al-cimraan 18 ilaahay wuxuu amray cadaalad in lasameeyo ilaahay wuxuu yiri:

{قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ}

(Waxaad Dhahdaa wuxuu faraa Eebe Cadaaladda iyo inaad u Jeedisaan Wajigiinna (Xagiisa) Masaajidkasta Agtiisa, baryana idinkoo u kaliyeeli Diinta siduu idinku Billaabay Yaad ku soo Noqonaysaan). suurada al-acraaf 29 rususha iyo anbiyada dhamaan waxay layimaadeen garsoor ilaahay wuxuu yiri:

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ}

(Dhab ahaan baan ula dirray Rasuulladannadii xujooyin, waxaana u soo dajinnay Kutub iyo Caddaalad, si dadku ugu tooso Caddaalad, waxaana soo dajinnay birta iyadoo Shiddo ku dheehantahay iyo nacfi dadka iyo in Eebe muujiyo Cidda u gargaari isaga (Diinta) iyo Rasuulladiisa iyagoon arkaynin, Eebana waa Xoog badane Adkaade ah). suurada al-xadiid 25 miisaanku waa in cadaalad lugu sameeyo hadalada iyo afcficilad.

islaamku wuxuu amrayaa in cadaalad loosameeyo hadalka iyo camalka xataakuwa colka la, ah muslimiinta ilaah wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِن يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا ۖ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَن تَعْدِلُوا ۚ وَإِن تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا}

(kuwa (Xaqa) rumeeyow noqda kuwo u istaaaga Caddaalad oo ah marag Eebe, naftiinnaba ha ahaato ama Waalidkiin ama qaraabo, hadday hodan yihiin ama faqiir Eebaa u mudnaansho badan ee ha ka raacina hawada inaad Caddaalo fashaan, haddaadse iilataan ama jeedsataan Eebe waxaad camal falaysaan waa ogyahay). suurada al-nisaa 135 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا ۘ وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ}

(Kuwa (xaqa) Rumeeyow ha Banaysanina Calaamooyinka Eebe (waxa reeban) iyo Bisha Xurmaysan iyu Hadyada iyo Midda loo Luqun Xidhay (Hadyada Baydka) iyo kuwa u Qasdi Baydka Xurmaysan, iyagoo Dooni Fadliga Eebahood iyo Raali ahaanshihiisa, Markaad Xalaalowdaanna (Dhamaysaan Xajka iyo Cumrada) Ugaadhsada (hadaad Doontaan) yeyna Idin ku Xambaarin Cadhada Qoom idinka Celiyey Masaajidka Xurmaysan inaad Xad gudubtaan, Isugu kaalmeeya Samaha iyo Dhawrsiga hana Isugu Kaalmaynina Dambi iyo Colnimo, kana Dhawrsada Eebe, Ilaahay way darantahay Ciqaabtiisu). suurada al-maaidah 2 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۖ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا ۚ اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ}

(Kuwa (xaqa) Rumeeyow Noqda kuwa Istaaga (u Darban) dar Eebe oo ku marag kaca Caddaalad yeyna idinku Xambaarin Cadhada qoom inaydaan Caddaalad falin, Caddaalad fala iyadaa u dhaw Dhawrsashada (Eebe) kana Dhawrsada ILaahay, Eebe waa Ogyahay waxaad falaysaane). suurada al-maaidah 8 makahelaysaa qawaaniinta umadaha maanta ay dagsadeen arinkaan oo kale in lasheego marqaati xaq ah iyo run layiraahdo nafsadaada dusheeda iyo

labadaada waalid iyo qaraabadaada iyo in cadaalad loo sameeyo xataa cadawgaaga iyo saaxiibkaada

Nabiga scw wuxuu amray in cadaalad loo sameeyo caruurtadhaxdooda.

فعَنْ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ عَلَى المِنْبَرِ يَقُولُ: أَعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ: لاَ أَرْضَى حَتَّى تُشْهِدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي أَعْطَيْتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتِ رَوَاحَةَ عَطِيَّةً فَأَمَرَتْنِي أَنْ أُشْهِدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «أَعْطَيْتَ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا؟» قَالَ: لاَ قَالَ: «فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلاَدِكُمْ» قَالَ: فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّتَهُ)

caamir waxaa laga wariyayay inuu kamaqlay nucmaan bin bashiir isagoo minbarka saaran inuu yiri: aabahay baa isiiyay hadiyad waxay tiri camrah bintu rawaaxah: raali kama ihi ilaa aad ulatagto rasuulka ilaahay marqaatina uga dhigto, rasuulka ayuu u yimid wuxuuna ku yiri: wiilkayga ay dhashay camrah bintu rawaaxa ayaan siiyay hadiyad waxayna ifartay inaan kugu marqaatiyeeyo wuxuuna yiri: caruurtaada kale wax masiisay maya ayuu yiri markaasuu nabiga yiri: ilaahay kacabsada ee u cadaalad fala caruurtiina kadibna wuu noqday wuxuuna celiyay hadiyadiisii. saxiixulbukhaari 2587

kaasi wuxuu yahay arinka dadku inuusan hagaagayn dowladuhuna ay san hagaagayn ilaa cadaalad lahelo aamina manaqonayaan diintooda iyo dhiigooda iyo caruurtooda iyo sharaftooda iyo maalkooda iyo wadankooda ilaa calaad laga helo, sidaa waatuu nabiga scw markii ladhibay muslimiinta uu

amray in ay u hijroodaan xabashida wuxuuna sababta kadhigay inuu joogo boqor caadil ah aan agtiisa cidna lagu dulmin.

31- islaamku wuxuu amrayaa in ixsaan loo sameeyo dadkoo dhan dhan wuuna uguyeerayaa akhlaaqda iyo acmaasha wanaagsan

islaamku wuxuu amrayaa in loo ixsaan sameeyo khalqiga oo dhan ilaahayna wuxuu yiri:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ }

(Eebe wuxuu Fari Caddaalad iyo Samafal iyo Wax siinta qaraabada Wuxuuna reebi Xumaan iyo Munkar iyo Gardarro, Wuuna idin Waanin inaad wax Xasuusataan). suurada al-naxli 90 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{الَّذِينَ يُنفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ}

(Ee ah kuwa wax bixiya Waqtiga Ladnaanta iyo Dhibkaba, ee Damiya Cadhada ee iska Cafiya Dadka, Eebana waa Jecel yahay Samafalayaasha. (134) suurada al-cimraan 134 Rasuulka Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yiri:

« إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الإِحْسَانَ علَى كُلِّ شيءٍ، فَإِذَا قَتَلْتُمْ فأَحْسِنُوا القِتْلَةَ، وإِذَا ذَبَحْتُمْ فأَحْسِنُوا الذِّبْحَ، وَلْيُحِدَّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ، فَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ »

Ilaahay wuxuu ku qoray samafalka wax walba, hadii aad wax dilaysaan si wanaagsan u dila, hadii aad wax

gawracaysaana si wanaagsan u gawraca (yaan lagu silcin nafta), qofka wax gawracayana waa in uu middidiisa soofaysto una raaxeeyo xoolaha uu gawracaayo. saxiixu muslim 1955

islaamku wuxuu ugu yeerayaa dadka akhlaaqda iyo acmaasha wanaagsan, ilaahay wuxuu ku yiri sifada nabiga s.c.w. ee kutubihii hore:

{الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

(ee ah kuwa Raaca Rasuulka Nabiga ah ec Umiga ah ee ah kay ka heleyeen Isagoo ku qoran agtooda Tawreed iyo Injiil Farana wanaagga kana reeba Xumaanta una Baneeya Wanaagga (Xalaasha) kana Xarrima Xumaanta (Xaaraanta) kana dejiya Culayskii iyo Xadhkihii korkooda ahaa, kuwa Rumeeyey Nabigaas oo Qaddariyey oo u Gargaaray oo Raacay Nuurka lagu soo Dejiyey kuwaasu waa uun kuwa Liibaanay). suurada al-acraaf 157 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرِّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرِّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ»

caaishay ilaahay waa dhimriye turis badan wuuna jecelyahay turista wuxuuna kusiiyaa turista wuxuusan kusiin wixii kasoo haray, saxiixu muslim 2593

Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yiri:

«إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ: عُقُوقَ الأُمَّهَاتِ وَوَأْدَ البَنَاتِ وَمَنَعَ وَهَاتِ وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ المَالِ»

ilaahay wuxuu ka xarimay dushiina ku caasinta hooyada, aasitaanka gabdhaha iyagoo nool, diidmo iyo isii, wuxuuna idiin nacay waxaasaa layiri, ama wuu yiri suaasha oo labadiyo, iyo maalka oo la dayaco. saxiixulbukhaari 2408 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَوَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

janada gali maysaan ilaa aad rumaysaan, mana rumaynaysaan ilaad aad isjeclaataan, ma idiin sheegaa wax hadaad samaysaan aad isjeclaanaysiin? ku faafiya salaanta dhexdiina. saxiixu muslim 54

32- islaamku wuxuu farayaa dabeecada la mahdiyo sida runta, amaanada oo laguto, dhowrsanaan,xishood, geesinimo, deeqsinimo. qofka ubaahan kaalmo oo lakaalmeeyo, qof gaajo hayso oo laquudiyo, daris wanaagnimo, qaraabada oo lixiiriyo, xawayaanka oo loo naxariisto.

islaamku wuxuu farayaa dabeecada la mahdiyo rasuulku scw wuxuu yiri:

(إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ صَالِحَ الْأَخْلَاقِ)

waxaa la iisoodiray saan u dhamaystiro dabeecadaha wanaagsan saxiix al adab almufrad 207 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

(إنَّ من أحبِّكم إليَّ ، وأقربِكم مني مجلسًا يومَ القيامةِ أحاسِنُكم أخلاقًا ، وإنَّ أبغضَكم إليَّ وأبعدَكم مني مجلسًا يومَ القيامةِ الثَّرثارونَ ، والمُتشدِّقونَ ، والمُتفيهقونَ ، قالوا : قد علِمْنا الثرثارونَ و المتشدِّقونَ ، فما المتفيهقونَ ؟ قال : المُتكبِّرونَ)

kaan ugu jeclahay dadka iina dhaw maalinta qiyaame waa kan idinku dabecada wanaagsan, kan aan ugu necebahay dadka igana fog fadhi ahaan maalinta qiyaame waa kan hadalka badan, aftahan iska doon doon, iyo iskibriye. alsilsilah alsaxiixah 791

وعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: " لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاحِشًا وَلاَ مُتَفَحِّشًا" وَكَانَ يَقُولُ: (إِنَّ مِنْ خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلاَقًا)

waxaa laga wariyay cabdilaahi bin camri inuu yiri: nabiga scw ma ahayn mid af xun oo akhlaaq daran, wuxuuna nabigu oran jiran: kiina ugu akhyaarsan waa kan idinku dabeecad wacan. saxiixulbukhaari 3559 iyo intaa waxaan ahayn oo ah aayaadkii iyo axaadiistii tusinaysay in islaamku ku boorinhaya akhlaaqda wanaagsan iyo acmaasha wanaagsan si guud.

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida runta rasuulkuna scw wuxuu yiri:

(عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ صِدِّيقًا)

runta laazima waayo waxay ku hanuunin samafal samafalkuna janada ninku kama suulayo inuu run

sheegayo uu ku dadaalayo runta ilaa looga qoro ilaahay agtiisa runloow. saxiixu muslim 2607

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida Amaana oo laguto ilaahayna wuxuu yiri:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا}

(Eebe wuxuu idin Fari inaad u Gudaan (siisaan) Amaanada Ehelkeeda, (Ciddeeda) haddaad kala Xukumaysaan Dadkana inaad ku kala Xukuntaan Caddaalad, Eebe waxaa Wanaagsan wuu idinku waanin Eebana waa Maqle Arka). Suuradda An-nisaa 58

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida dhawrsanaan iyo xaaraan kadhowrsi rasuulku scw wuxuu yiri:

«ثلاثة حق على الله عونهم: وذكر منهم: والناكح الذي يريد العفاف»

sadex ruux ilaahay bay kuleeyihiin inuu ukaalmeeyo waxaa kamida mid doonaya guur si uu dhowrsado. sunan At-tirmidi 1655 ducooyinkii nabiga scw waxaa kamida inuu oranjiray:

«اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى»

ilaahayow waxaan kuwaydiisanayaa hanuun, alle kacabsi, dhowrsanaan hodantimo. saxiixu muslim 2721

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida xishoodka rasuulku scw wuxuu yiri:

«الْحَيَاءُ لَا يَأْتِي إِلَّا بِخَيْرٍ»

xishoodku waxaan khayr ahayn makeeno. saxiixu Albukhaari Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«لِكُلِّ دِينٍ خُلُقٌ وَخُلُقُ الْإِسْلَامِ الْحَيَاءُ»

diinkaste waxuu leeyahay akhlaaq,islaamka akhlaaqdiisuna waa xishood. waxaa soo saaray albayhaqi kitaabkiisi shucabul iimaan 6/ 2619

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida geesinimada anas wuxuu rasuulk kawariyay scw inuu yiri:

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحْسَنَ النَّاسِ وَأَشْجَعَ النَّاسِ وَأَجْوَدَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَزِعَ أَهْلُ المَدِينَةِ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبَقَهُمْ عَلَى فَرَسٍ»

nabigu waxaa ahaa midka dadka ugu wanaagsan dadkana ugu geesisan uguna deeqsi badan, ehlu madiina ayaa argagaxay maalin waxaana ugu horeeyay oo faras fuulay nabiga. saxiixu Albukhaari. rasuulku wuxuu ahaa mid magangala ilaahay fulanimada wuxuuna oranjiray:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الجُبْنِ»

Ilaahow waxan kaa magan galay fulinimada. saxiix Albukhaari 6374.

islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida wax bixinta iyo deeqsinimada ilaahay wuxuu yiri:

{مَّثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ ۗ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ }

{kiiwa ku bixiya Xoolahooda Jidka alleEebe waxay la midyihiin Xabbad (Masago ah) oo bixisay

Todobo Sabuul, Sabuul kastanawalbana bixiyey Boqol xabbo, alleEebe waa u Laab laabaa (AjarkaAjirka) Cidduu doono allenaEebana waa Deeq badane og. (261)} Suuradda Albaqara, aayada: dabeecada nabiga scw wuxuu ahaa deeqsinimo, ibnu cabaas waxaa laga wariyay inuu yiri:

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالخَيْرِ وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَعْرِضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ القُرْآنَ فَإِذَا لَقِيَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ كَانَ أَجْوَدَ بِالخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ المُرْسَلَةِ»

nabigu wuxuu ahaa midka ugudeeqsiga badan qeyrka waxuuna ahaa marka uu ugu deeqsi badan yahay ramadaanka markuu lakulmi jiray jibriil waana habeen kaste ilaa uu dhamaado ramaan nabiguna wuxuu ubandhgi jiray quraanka jibriil markuu lakulmana wuxuu ahaa mid kadeeqsinama badan dabeesha lasoodiray saxiixu Albukhaari

Islaamku waxyaabaha uu farayo waxaa kamida ruuxa u baahan kaalmo oo la kaalmeeyo, midka gaajo hayso oo laquudiyo, dariska oo loo wanaag sameeyo, qaraabada oo laxariiryo, xawayaanka oo loo naxariisto.

فعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّ الإِسْلاَمِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلاَمَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ»

Cabdilahi bin camri- Allaha ka raali noqdo isaga iyo aabihiiba- waxaa laga wariyay: inuu nin waydiiyay Rasuulka -sallallaahu calayhi wasalam- Maxaa islaamka ugu khayr badan? wuxuu yiri:

(Quudinta(midka baahan), in aad salaantid cida aad garanayso iyo cid aadan garanayninba). Saxii Albukhaari Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ العَطَشُ فَوَجَدَ بِئْرًا فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ العَطَشِ فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الكَلْبُ مِنَ العَطَشِ مِثْلُ الَّذِي كَانَ بَلَغَ بِي فَنَزَلَ البِئْرَ فَمَلَأَ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ بِفِيهِ فَسَقَى الكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَإِنَّ لَنَا فِي البَهَائِمِ أَجْرًا؟ فَقَالَ: «نَعَمْ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٍ أَجْرٌ»

waqti uu nin soconayay wadada waxaa qabsaday haraad wuxuu helay ceel wuuna kudagay waana uu soocebey biyihii wuuna soobaxay, waqtigaas wuxuu arkay ey carabka soosaaray isagoo cunaya carada oon dartii wuxuuna yiri ninkii aygaan waxaa gaaray haraadkii ihayay waxyar kahor, ceelkii buu galay wuuna soobuuxiyay khufkiisii afkuuna kusooqabtay wuxuuna waraabiyay aygii ilaahayna wuu kushukriyay wuuna udanbidhaafay, waxay saxaabadii yiraahdeen rasuulka allow ajer miyaan kuleenahay xawayaanka? wuxuuku yiri: haa waxwalba oo beer qoyan leh ajar bay leedahay. saxiixu ibnu Xibbaan 544 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«السَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوِ القَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمِ النَّهَارَ»

qofkii usocda dumarka garoobaha ah (ragla,aanta ah) iyo masaakiinta wuxuu lamid yahay mujaahid wadada ilaahay, kuwa habeenka u istaaga salaatu layl soomana maalintii. saxiix Allbukhaari 5353

islaamku wuxuu adkeen xuquuqda raximka wuuna waajibinayaa xariirinta raximka ilaahay wuxuu yiri:

{النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ۖ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ۗ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَن تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُم مَّعْرُوفًا ۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا}

(Nabigaa uga Roon (Turid badan) Mu'miniinta Naftooda, haweenkiisuna waa Hooyooyinkood, Qaraabaduna iyagaa qarkood qaarka kale kaga Mudan Kitaabka Eebe, Mu'miniinta (kale) iyo Muhaajiriinta, inaad wanaag u fashaan gargaarayaashiina mooyee, Xukunkaasna wuxuu ku Qoran yahay Kitaabka). suurada al-axzaab 6 wuxuu kadigay in lagooyo qaraabada wuxuu la xiriiriyay fasaadka dhulka ilaahay wuxuu yiri:

{فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِن تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ (22) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ (23) }

{Ma laga yaabaa haddaad jeedsataan, inaad fasahaadisaan arlada, oo goysaan qaraabadiinna}.

{Kuwaasi weeye kuwa uu Ilaahay nacladay, oo dhago tiray oo indho tiray) Suuradda Muxammed, aayadaha 22, 23. Raasuulku wuxuu yiri-sallalalahu calayhi wasalam- Janadu ma gallo Qarraabo goysku) saxiixu muslim 2556 Qaraabada ay tahay waajib in laxariiriyo waa: labadda waalid, walaalaha(rag iyo haweenba), adeeradda, eddooyinka, abtiyaasha, habaryaraha.

Islaamku wuxuu adkyenayaa xuquuqda dariska, haba ahaado mid aan muslim ahayne, Ilaahay wuxuu yiri:

{وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا}

(Caabuda Eebe hana la Wadaajinina waxba, Labada Waalidna u Wanaag fala, iyo Qaraabada, Agoonta, Masaakiinta, Dariska dhaw, Dariska Durugsan, Saaxiibka Dhinaca, Socotada iyo waxay hanatay Gacmihiinnu, Eebana ma Jecla Cidda Kibirka badan ee Faanka badan). Suuradda An-nisaa, aayada:36 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yiri

(مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ)

(Kama taggin Mallaku Jibriil inuu ii dardarmayo xaqa dariska, jeeroo aan u maleeyey inuu is dhaxalsiinayo). Saxiix Abii daawuud 5152.

33- Islaamku wuxuu xalaaleeyay waxyaabaha wanaagsan oo ah wax lacuno ama lacabo, wuxuna amray in ladaahiriyo qalbiga, jirka, guriga sidaas darteedna wuxuu baneeyay guurka sida uu ufaray

anbiyada arinkaas waxayna ayana dadka farayaan wax walba oo wanaagsan.

slaamku wuxuu xalaaleeyay waxyaabaha wanaagsan oo ah wax lacuno ama lacabo rasuulku scw wuxuu yiri:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلاَّ الطَّيِّبَ وإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ قَالَ تعالى: {يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ} وَقَالَ تعالى: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ واشكروا لله إن كنتم إياه تعبدون} الآية قَالَ: ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ: يَا رَب يَا رَبِّ وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَغُذِّيَ بِالْحَرَامِ فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟!»

llaahay wuxuu yiri: dadaw sidaad udhantihiin ilaahay waa wanaagsan Yahay mana aqbalo wax aan wanaagsaneyn, Ilaahayna wuxuu faray mu'mininta, wixii uu faray Rususha allana wuxuuyiri: "Rusuleey cuna raashinka kiisa xalaasha ah ee fiican, camal fiicanna fala waxaad samaynaysaan waan ogsoonahay", ilaahay wuxuu yiri: "Mu'miniineey Cuna midka fiican ee aan idinku arsaaqnay kuna shukriya ilaahay hadii aad tihiin kuwa caabuda asaga." Markaasuu xusay nin meel dheer u socdaalaya oo tima basaasan, boorleh, oo gacmaha kor u taagaya, isagoo llaahay baryaaya oo leh: Rabbigeeyow, Rabbigeeyow, isla markaana cuntadiisa, cabiddiisa, dharkiisa xaaraan yahay, xaaraan la soo quudiyay sidee looga aqbalayaa ducadiisa? saxiix Muslim 1015 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ۚ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ}

(Waxaadna Dhahdaa yaa Reebay Quruxdii Eebe u soo Bixiyey Addoomadiisa, iyo Wanaagga Rizqiga ag, waxaad Dhahdaa waxaa iska leh kuwa Rumeeyey Nolosha Adduunyo Dhexdeeda, Gaarna u tahay Maalinta Qiyaame, saasaana ugu Caddaynay Aayaadkanaga Ciddii wax Og). suurada al-acraaf 32

wuxuna amray islaamku in ladaahiriyo qalbiga, jirka, guriga sidaasi daraadeed alle wuxuu baneeyay guurka sida oow ufaray anbiyada iyo rususha wuu amray waxayna dadka farayaan wax walba oo wanaagsan ilaahay wuxuu yiri:

{وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ}

(Eebe wuxuu idinka yeelay naftiinna azwaaj wuxuuna idinka yeelay Haweenkiinna caruur iyo farac idinkuna arsaaqay wanaag ma baadhilbay rumayn oy Nicmada Eebay ka Gaaloobi). suurada al-naxli 72

Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ (4) وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ (5) }

(Dharkaagana daahiri).

(Xumuuntana ka hijroo (iyo Sanamyada). suurada al-mudathir 4-5 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

(لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ. قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً قَالَ: إِنَّ اللهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ الْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ)

magalo janada qof qalbigiisa uu kujiro wax kibir ah oo lamid quraanjo oo kale nin baa yiri: ninku wuxuu jecelyahay ino khamiiskiisa iyo kabihiisa ay ahaadaan kuwo wanaagsan oo qurux badan? wuxuu yiri nabigu scw: ilaahay wuu quruxsanyahay wuuna jecelyahay quruxda, kibirku waa in ladiido xaqa dadkana laxaqiro. saxiixu muslim 91

34- islaamku wuxuu xarimay muxaramaatka kuwa ugu waa wayn sida shirkiga, gaalnimada, caabudida asnaamta, iyo kubeen abuurka ilaahay cilmi la'aan, dilka caruurta, nafta dadka, fasaadka dhulka, sixirka, faaxishada,zinada, khaniisnimada, wuu xarimay ribada, cunida baqtiga, wixii asnaamta loo gooracay, hilibka doofaarka, wixii najaas iyo qurun ah, cunida maalka agoonka, miizaanka oo ladhimo,qaraabada oo lagooyo, anbiyaduna way

kamidaysanyihiin waxyaabahaa xaaraanimadooda.

slaamku wuxuu xarimay muxaramaatka kuwa ugu waa wayn sida shirkiga, gaalnimada, caabudida asnaamta, iyo kubeen abuurka ilaahay cilmi la'aan, dilka caruurta ilaahay wuxuu yiri:

{ قُلْ تَعَالَوْاْ أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْۖ أَلَّا تُشْرِكُواْ بِهِۦ شَيْـٔٗاۖ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنٗاۖ وَلَا تَقْتُلُوٓاْ أَوْلَٰدَكُم مِّنْ إِمْلَٰقٖ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْۖ وَلَا تَقْرَبُواْ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَۖ وَلَا تَقْتُلُواْ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ وَلَا تَقْرَبُواْ مَالَ ٱلْيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُۥۚ وَأَوْفُواْ ٱلْكَيْلَ وَٱلْمِيزَانَ بِٱلْقِسْطِۖ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَاۖ وَإِذَا قُلْتُمْ فَٱعْدِلُواْ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰۖ وَبِعَهْدِ ٱللَّهِ أَوْفُواْۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ}

(Waxaad Dhahdaa Kaalaya aan idiin Akhriyo waxa Eebe idinka reebaye, waa inaydaan wax la Wadaajin, Labada waalidna waa inaad u samo Fashaan (Oydaan Caasiyin) oydaan laynna Caruurtiinna Saboolnimo (Baahi) Anagaa idinka iyo Iyagaba Arzaaqi, hana u Dhawaanina Xumaanta teeda muuqata iyo Teeda Qarsoonba, hana dilina Naftii Eebe Reebay in Xaq darro lagu Dilo, saasuuna Eebe idin fari inaad wax kastaan).

(hana u Dhawaanina Xoolaha Agoonta si Fiican mooyee intay ka Gaadhaan Xoogooda, Dhammaystirana Miisidda iyo Miisaanka, si Caddaalada, laguma kalifo Nafi waxayna karin haddaad hadlaysaanna Caddaalad fala, Qaraababa ha

ahaadee, oofiyana Ballanka Eebe, Sidaasaana Eebe idin faray inaad waantoowdaan). suurada al-ancaam 151-152 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَن تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ}

(Waxaad dhahdaa wuxuu uun Xarrimay Eebahay wax Xun kan Muuqda iyo ka Qarsoonba, iyo Dambiga, iyo Xad Gudub Xaq darro iyo inaad la wadaajisaan Eebe wuxuusan Xujo u soo Dejinin, iyo inaad ku Sheegtaan Eebe waxaydaan Ogayn «Xaqnimadiisa»). suurada al-acraaf 33

islaamku wuxuu xarimay in ladilo naf aan waxgalabsan ilaahayna wuxuu yiri:

{ وَلَا تَقْتُلُواْ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلْطَٰنًا فَلَا يُسْرِف فِّي ٱلْقَتْلِ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورًا}

(Hana dilina Nafta Eebe xarrimay Xaq Mooyee, Ruuxii lagu dilo Gardarro waxaan u yeellay waligiisa Xujo ee yuusan ku xad gudbin Dilka waa loo Gargaaraye). suurada al-israa 33 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ يَلْقَ أَثَامًا }

(Ee ah kuwaan Caabudayn Eebe La Jirkiisa Ilaah kale, oona Dilayn Naftuu Eebe Xarrimay Dilkeeda Xaq Mooyee oon Zinaysanayn, Ciddii Saas fashana waxay la Kulmi Dambi). suurada al-furqaan 68

islaamku wuxuu xarimay in lafasahaadiyo dhulka ilaahayna wuxuu yiri:

{وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا}

(Hana fasaadinina Dhulka inta la Wanaajiyey ka dib, Baryana Eebe Cabsi iyo Doonidba Naxariista Eebana waxay u Dhawdahay kuwa Samaha Fala). suurada al-acraaf 56

وقال الله تعالى مخبراً عن النبي شعيب عليه السلام أن قال لقومه: {يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ ۖ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ}

ilaahay ayaa inoo sheegay inuu nabi shucayb ku yiri qoomkiisa:

(Madyanna waxaan u Diray Walaalkood Nabi Shucayb wuxuuna yidhi Qoomkayow Caabuda Eebe idiinma sugna Eebe ka soo hadhaye, waxaa idiinka Timid Xagga Eebe Xujee Dhammaystirana Miisidda iyo Miisaanka, hana ka Nusqaaminina Dadka waxooda, hana Fasaadinina Dhulka wanaajin kadib, saasaa idiin khayr roon haddaad Mu'miniin tihii). suurada al-acraaf 85

islaamku wuxuu xarimay sixirka ilaahayna wuxuu yiri:

{ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوٓاْ ۖ إِنَّمَا صَنَعُواْ كَيْدُ سَٰحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ}

(Tuur waxa midigtaada ku jira ha gurato waxay sameeyeene, waxay uun sameeyeen Dhagar sixir,

mana Liibaano Sixirrow meejuu yimaaddo). suurada dhaaha 68 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«اجْتَنِبُوا السَّبْعَ المُوبِقَاتِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ؟ قَالَ: الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ اليَتِيمِ وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ المُحْصَنَاتِ المُؤْمِنَاتِ الغَافِلاَتِ»

wuxuu yiri nabigu kafugaada Todobada lagu halaagsamo sida: Shirkiga (ilaahay oo cid kale lala wadaajiyo). Sixirka. Nafta Ilaahay xarimay dilkeeda. Cunida Ribada. Cunida xoolaha Agoonta. in la cararo oo la cabsado maalinta iska hor yimaadaan Muslimiinta iyo gaaladu. Haweenka Muminaadkaa ee dhawrsan oo la dhaleeceeyo. saxiixulbukhaari 6857

islaamku wuxuu xarimay faaxishnimada teeda muuqata, qarsoon, zinada, iyo liwaadka aayadahaas way noosoo hormareen, sidoo kale wuxuu xarimay islaamku ribada ilaahayna wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ (278) فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ (279)}

(kuwa xaqa rumeeyow ka dhawrsada Eebe kana taga waxa hadhay oo Ribo ah haddaad Mu'mintihiin. (278)

(haddaydaan falin (sidaas) ogaada Dagaal Eebe iyo Rasuulkiisa, haddaad Toobad keentaanna waxaad leedihiin Raasamaalkii Xoolihiina, wax dulminmaysaan idiina laydin ma dulmayo. (279) suurada albaqara 278-279 cid uu ilaahay ugu goodiyay

dagaal adag majiro aan ka ahayn kan ribada cuno, waayo ribadu waxay baabi'isaa diimaha, wadamada, maalka, nafaha.

islaamku wuxuu xarimay cunida baqtiga, wixii asnaamta loo gooracay, hilibka doofaarka ilaahayna wuxuu yiri:

{حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۚ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ }

(Waxaa laydinka Xarrimay Bakhtiga iyo dhiigga iyo Hilibka Doofaarka iyo wixii lagu Xuso (Lagu Gawraco) waxaan magaca Eebe ahayn, iyo tii In Ceejiyo, iyo la Ganac gooyo, iyo lan meel ku dhacda, iyo Tii la Hardiyo, iyo Midduu Cunay bahal, wuxaud Gawracdaan mooyee (waxaa kaloo reeban) wixii lagu gawraco Sanam, iyo inaad ku Nasiib doontaan Faal, kaasi waa Fisqi, maantayna ka quusteen kuwii Gaaloobay Diintiinna, Ee ha ka Cabsanina ee iga Cabsada, Maantaan idiin kaamilay (Dhameeyey) Diintiinna waxaana idiin Taamyeelay Korkiinna Nicmadayda waxaana idiinka Raalli noqday Islaamka Diin ahaan, Ciddii loo Dhibaateeyo Baahi inay cunaan wixii laga xaaraameeyey oon Falayn Dambi Eebc waa dambi dhaafe Naxariista). (Suurada Al-maaidah , aayada 3).

islaamku wuxuu xarimay cabitaanka khamriga, waxyaabaha najaasta ah iyo wixii xunxun ilaahayna wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (90) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ (91)}

(Kuwa Xaqa Rumeeyow Khamrada, qamaarka, Sanamyada «Taagan», iyo Faalku waa uun Xuman (Wasakh) oo Camal Shaydaana ee ka Foogaada inaad Liibaantaan).

(Wuxuu uun Dooni Shaydaanku inuu Idinku Dhextuuro Colnimo iyo isnac Khamrada iyo Qamaarka idinkana Celiyo Xusidda Eebe iyo salaadda ee ma ka Joogaysaan (ka Jooga). suurada al-maaa-idah 90-91 waxaa kusoo qaadanay faqrada 31 in ilaahay uu kusheegay sifaatka nabi muxamed scw ee kitaabka towreed uu sheegayay inuu xarimayo wixii xun oo dhan ilaahayna wuxuu yiri:

{ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ}

(ee ah kuwa Raaca Rasuulka Nabiga ah ec Umiga ah ee ah kay ka heleyeen Isagoo ku qoran agtooda Tawreed iyo Injiil Farana wanaagga kana reeba Xumaanta una Baneeya Wanaagga (Xalaasha) kana Xarrima Xumaanta (Xaaraanta) kana dejiya Culayskii iyo Xadhkihii korkooda ahaa, kuwa Rumeeyey Nabigaas oo Qaddariyey oo u Gargaaray oo Raacay

Nuurka lagu soo Dejiyey kuwaasu waa uun kuwa Liibaanay). suurada al-acraaf 157

islaamku wuxuu xarimay in lacuno maalka agoonta ilaahayna wuxuu yiri:

{وَآتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ ۖ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ ۖ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ ۚ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا}

(Siiya Agoonta xoolahooda hana ku Badalina Xumaan Wanaag, hana Cunina xoolahooda La jirka Xoolihiinna Taasina waa Dambi weyn). suurada al-nisaa 2 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا ۖ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا}

(Kuwa u Cunaya Xoolaha Agoonla Dulmi (Xaq darro) waxay uun ku Cunayaan Calooshooda Naar waxayna Gali Saciiro). suurada al-nisaa 10

islaamku wuxuu xarimay in lanuqsaaniyo wax beega iyo miizaanka ilaahayna wuxuu yiri:

{وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ (1) الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (2) وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ (3) أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُم مَّبْعُوثُونَ (4)}

(Wuxuu Halaag u sugnaaday kuwa xaqa nusqaamiya).

(Waa kuwa markay miisina oofsada (dhammaystirta).

(Markay u miisi ama u miisaamina ka nusqaamiya).

(Miyayna u malaynaynin kuwaasi in loo soo bixin). suurada al-mudhafifiin 1-4

islaamku wuxuu xarimay qaraaba goonta, waxaana lagu soo sheegay faqrada 31 aayaatkii iyo axaadiistii tusinaysay arinkaas, anbiyad iyo rususha dhamaantood way is ku waafaqsanyihiin muxaramaadkaan xaaraanimadooda.

35- islaamku wuxuu mancinayaa akhlaaqda xun sida beenta, dhagarta, khiyaanada, xasadka, tuuganimada, xadgudubka, dulmiga, wuxuuna reebay dhamaan akhlaaqda xun.

wuxuuna reebay akhlaaqda xun guud ahaan ilaahayna wuxuu yiri:

{ وَلَا تُصَعِّرۡ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمۡشِ فِي ٱلۡأَرۡضِ مَرَحًاۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٖ}

(hana ka jeedin Wajiga dadka hana ugu socon dhulka kibir, Eebana ma jeela mid kastoo isla weyn oo faanbadane). suurada luqmaan 18 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

« إنَّ من أحبّكم إليَّ وأقربكم منّي مجلسًا يومَ القيامةِ أحاسنَكُم أخلاقًا وإنَّ أبغضَكم إليَّ وأبعدَكم منّي مجلسًا يومَ القيامةِ الثَّرثارونَ والمتشدِّقونَ والمتفيهقون قالوا يا رسولَ اللَّهِ قد علِمنا الثَّرثارونَ والمتشدِّقونَ فما المتفَيهقونَ قالَ المتكبِّرونَ »

kaan ugu jeclahay dadka iina dhaw maalinta qiyaame waa kan idinku akhlaaq wanaagsan, kan aan ugu necebahay dadka igana fog fadhi ahaan maalinta

qiyaame waa kan hadalka badan, aftahanimada iska doon doon, iyo iskibriye. silsila assaxiixah 791

wuxuuna islaamka reebay beenta ilaahay wuxuu yiri:

{ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ مُسۡرِفٞ كَذَّابٞ}

(Wuxuu yidhi nin Mu'min ah oo ka mid ah dadka Fircoon oo qarinaayay limaankiisa, ma waxaad udilaysaan in uu yidhi Eebahay waa Alle, isagoo idiinkala yimid xijooyin xagga Eebihiin hadduu beenaale yahayna isagay dhibi beentiisu, hadduu runle yahayna waxaa idin ku dhici wuxuu idiin ku yaboohay qaarkiis, Eebana ma hanuuniyo danbi badane been badan). suurada gaafir 28. Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yiri:

«وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللهِ كَذَّابًا»

beenta iska ilaaliya waayo waxay gaarsiisaa faajirnimo faajirnimaduna waxay gaarsiisaa naarta ninku kama suulayo beenta iyo ku dadaalideeda ilaalooga qoro ilaahay agtiisa biinbadane. saxiixu muslim 2607 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«آيَةُ المُنَافِقِ ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ»

calaamadaha lugu garto munaafiqa waa sadex: been buu kusheekeeyaa, balantana wuu kabaxaa, amaanadana wuu khiyaanaa. saxiixulbukhaari 6095

islaamku wuxuu reebay gishiga waana khiyaanada iibsiga kusaabsan

وجاء في الحديث أن رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى صُبْرَةِ طَعَامٍ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا فَقَالَ: «مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟» قَالَ أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ كَيْ يَرَاهُ النَّاسُ مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي»

xadiis waxaa ku yimid in nabigu uu soomaray raashin meel tuursan, gacantuu galiyay farihiisii qoyaan bay taabteen, wuxuuna yiri: waa maxaay waxaan ninraashinkaan iskalahaw wuxuu yiri: roob baa kuda'ay rasuulka allow wuxuu yiri: maad kayeeshid qeebta sare siday dadka u arkaan, ninkii umada khiyaana wadadayda mahaysto. saxiixu muslim 102

islaamku wuu reebay khiyaanada iyo dhagarta ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ }

(Kuwa (Xaqa) Rumeeyow ha Khayaamina Eebe iyo Rasuulka iyo Ammaanadiinna idinkoo Og). suurada al-anfaal 27 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ ٱلَّذِينَ يُوفُونَ بِعَهۡدِ ٱللَّهِ وَلَا يَنقُضُونَ ٱلۡمِيثَٰقَ}

(ee ah kuwa Oofiya ballanka Eebe oon burininna ballanka adag). suurada al-racad 20 rasuulku wuxuu ku oranjiray ciidankiisa markay baxayaan:

«اغْزُوا وَلَا تَغُلُّوا وَلَا تَغْدِرُوا وَلَا تَمْثُلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا»

jihaada waxna ha xadina, hana khiyamina, ha suurad xumaynina, ilma yarna hadilina. saxiixu muslim 1731 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا: إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ»

afar ninkii laga helo waa munaafiq buuxa qofkii laga helo mid kamida waxaa kusugan qeeb nifaaqa kamida ilaa uu iska daayo: hadii amaano loodhiibto wuu khiyaanaa, hadii balangalo wuu kabaxaa, haduu doodayana wuu faajirnimo falaa. saxiixulbukhaari 34

wuxuuna islaamka reebayaa xaasidnimada ilaahay wuxuu yiri:

{أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا}

(Mise waxay ku Xasdi Dadka waxa Eebe Siiyey oo Fadli ah, waxaan Siinay Ehelkii Ibraahiim Kitaabka iyo Xigmad, waxaana siinay Xukun Wayn). suuradaal-nisaa 54 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنفُسِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۖ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ}

(waxay jeelyihiin in badan oo ehelu Kitaab ah (Yuhuud iyo Nasaara) inay idiin celiyaan iimaankiina ka dib Gaalo, Xasad naftooda ka yimid dartiis, intuu xaqu u caddaaday ka dib, ee iska cafiya iskana saamaxa inta Eebe ka keeni amarkiisa (Ia dagallankooda ama islaamkooda) Eebana waxkastuu doono wuu karaa. (109) suurada albaqara 109 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«دَبَّ إِلَيْكُمْ دَاءُ الأُمَمِ قَبْلَكُمْ: الحَسَدُ وَالبَغْضَاءُ هِيَ الحَالِقَةُ لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعَرَ وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا أَفَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِمَا يُثَبِّتُ ذَلِكَ لَكُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ»

waxaa dhexdiina kufaafay cuduradii dadkii hore: xasad, xanaaq, waana mida wax xiirta, oranmaayo timaha bay xiiraysaa, laakiin waxay xiiri diinta, waxaan kudhaaran ilaahayga naftayda gacantiisa ay kujirto janada gali maysaan ilaad aad rumaysaan mana rumaynaysaan ilaa aad isjeclaataan, maidiin sheegaa arinkaa wuxuu kusugnaanayo? salaanta ku faafiya dhexdiina. sunan altirmidi 2510

wuxuu islaamka reebayaa dhagarta xun ilaahayna wuxuu yiri:

{وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا ۖ وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ}

(Saasaan ugu Yeellay Magaalo kasto Dambilayaal waawayn, inay wax ku Dhagraan Dhexdeeda, waxaan Naftooda ahayna ma Dhagrayaan masc oge). suurada al-ancaam 123 ilaahay wuxuu sheegay in yuhuudu ay iskudayeen dilka nabi ciise ayna dhagar layimaadeen laakiin ilaahay uu baabi'iyay dhagartoodi, wuuna alle sheegay in dhagarta xumi inaynan haleelayn cidkale mid kii sameeyay ahalkiisii mooyee ilaahayna wuuu yiri:

{فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ ۖ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (52) رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ (53) وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ (54) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ

إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۖ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ (55) {

(Markuu ka kasay Ciise Xaggooda Gaalnimo yuu yidhi yaa iigu gargaari Eebe, waxayna dhaheen Xawaariyiintii (gargaarayaashii) anagaa ah gargaaraha Eebe (Diintiisa) waxaan rumeynay Eebe ee marag ka noqo inaan Muslimiin nahay. (52)

(Eebow waan rumeynay waxaad soo dejisay waxaana raacnay Rasuulka ee nagu qor (nagadhig) la jirka markhaatiyada. (Umadda Nabi Muxamad). (53)

(Way xeeladaysteen, Eebana xeelad ayuu dhigay, Eebana u wanaagsan kuwa xeelada dhiga. (54)

(Xusuuso markuu ku yidhi Eebe Ciisow waan ku oofsan(aan dhimasho ahayn) waana ku koryeeli, waana kaa dahirin kuwii gaaloobay, waxaana yeeli kuwa ku raaca korka kuwa Gaaloobay tan iyo Qiyaamada, markaasna xaggaygaa laydiin soo celin waana idin kala Xukumi dhexdiina waxaad isku khilaaf sanaydeen. (55) suurada aali-cimraan 52-55 ilaahay wuxuu sheegay in qoomkii nabi saalax ay iskudayeen dilka nabi saalax ayna dhagar layimaadeen laakiin ilaahay uu baabi'iyay ayaga iyo dhagartoodi, ilaahayna wuxuu yiri:

{قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (49) وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (50) فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ (51) }

(Waxayna Dheheen isku Dhaarta Eebe inaan mirro isaga iyo Ehelkiisaba Markaas aan ku Dhahno

Qaraabadiisa Maanaan Joogin Meeshu ku Halaagmay Ehelkiisu waxaana Sheegaynaa Run).

(Way Dhagreen Dhagar Anana waan Abaal marinay Iyagoon Ogayn).

(ee Day Siday Noqotay Cidhibtii Dhagartooda Anagaa Halaagnay Iyagii iyo Qoomkoodiiba Dhammaan). suurada al-namli 49-51

islaamku wuxuu reebayaa tuugnimada rasuulku scw wuxuu yiri:

«لاَ يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلاَ يَسْرِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلاَ يَشْرَبُ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَالتَّوْبَةُ مَعْرُوضَةٌ بَعْدُ»

ma zinaysto zaaniga, tuugana masameeyom waxna maxado , khamrigana macabo iyagoo iimaan kaamil haysta, tawbaduna way ufududahay. saxiixulbukhaari 6810

wuxuuna islaamka reebayaa xadgudubka gardarada ilaahayna wuxuu yiri:

{إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ }

(Eebe wuxuu Fari Caddaalad iyo Samafal iyo Wax siinta qaraabada Wuxuuna reebi Xumaan iyo Munkar iyo Gardarro, Wuuna idin Waanin inaad wax Xasuusataan). suurada al-naxli 90 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«إنَّ الله أوحى إليَّ أن تَواضَعُوا حتى لا يَبغِي أحدٌ على أحدٍ ولا يفخَرَ أحدٌ على أحدٍ»

ilaahay wuxuu ii waxyooday inaanaan iskibrin si yuusan ugu xadgudbin ugunaan faanin qofna qof kale. saxiixu abii daawuud 4895

wuxuuna islaamka reebay dulmiga ilaahayna wuxuu yiri:

{ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ}

(kuwa (Xaqa) rumeeyeyse oo camal fiican falay wuxuu u oofin (dhammayn Eebe) ajirkooda, Eebana majecla daalimiinta. (57) Suurada Al-cimraan aayada 57 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ}

(Wax ka Dulmi Badanna ma jirto cid ku Abuuray Eebe Been ama beeniyey Aayaadkiisa mana Liibaanto Daalimiintu). suurada al-ancaam 21 Ilaahay kor ahaaye wuxuu yiri:

{ وَٱلظَّٰلِمِينَ أَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا}

(Wuxuu galiyaa naxariistiisa ruuxuu doono, daalimiintana wuxuu u darbay cadaab daran). suurada al-insaan 31 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَالصَّائِمُ حَتَّى يُفْطِرَ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ تُحْمَلُ عَلَى الْغَمَامِ وَتُفْتَحُ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاوَاتِ وَيَقُولُ الرَّبُّ عَزَّ وَجَلَّ: وَعِزَّتِي لَأَنْصُرَنَّكَ وَلَوْ بَعْدَ حِينٍ»

sadex ducadooda lama celiyo: imaamka caadilka ah, qofka sooman inta uu ka afurayo, qofka ladulmiyay ducadiisa waxaa lagu qaadaa daruur waxaana loo furaa albaaha samada rabi baa ku oran waxaan kudhaartay

sharaftayda ee waan kuu hiilin haba ahaato muda ka dib. waxaa wariyay muslim 2749 xadiiska oo gaaban, oraahyo kala duwan, oo yar timidina sidookale lam.2526, axmed 8043 lafdigaasna asagaa ayaa wariyay. markuu nabi muxamed uu udiray mucaad yaman wuxuu ku yiri waxaa kamid ahaa:

«وَاتَّقِ دَعْوَةَ المَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ»

iska ilaali qofka ladulmiyay ashtakadiisa, waayo wax xibaab ah uma dhexayso isaga iyo ilaahay. saxiixulbukhaari 1496 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«أَلَا مَن ظَلَم مُعاهِداً أو انتَقصَهُ أو كَلَّفَهُ فوقَ طاقَتِه أو أَخَذ منهُ شيئاً بِغيرِ طِيبِ نَفسٍ فأنا حَجِيجُهُ يوم القيامةِ»

qofkii dulmiya gaal balan amaan ah lasiiyay ama xaqira ama ku kalifa wuxuu awoodin ama kaqaata shay uusan raali ka ahayn aniga nabi muxamed ah ayaa maalinta qiyaame u doodaya. Sunan Abii Dauud 3052 islaamku sidaad aragtay wuxuu reebay akhlaaq xun oo kasta ama mucaamalda dulmi wadata, ama jawrfalka ah

36- islaamku wuxuu xarimay in la adeegsado maalka ribada ah ama uu dhib kujiro ama dulmi, ama khiyaano ama keenaysa khasaaro ama dhib guud oo

gaara mujtamacaadka iyo shucuubta iyo qof qofba.

36- islaamku wuxuu xarimay in la adeegsado maalka ribada ah ama uu dhib kujiro ama dulmi, ama khiyaano ama keenaysa khasaaro ama dhib guud oo gaara mujtamacaadka iyo shucuubta iyo qof qofba. waxaa noogu soo hormartay faqradaan awalkeedii aayadaha iyo axaadiista xarimaysa ribada , dulmiga, khiyaanada, fasaadka dhulka, ilaahayna wuxuu yiri:

{وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا}

(Kuwa ku dhiba Mu'miniita Rag iyo Haweenba waxayan kasbanin waxay xambaarteen Been abuurasho iyo Dambi cad). suurada al-axzaab 58

Allaha koreeya waxa uu yiri:

{مَّنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ}

Ruuxi camalfiican fala wuxuu u falay Naftiisa, Ruuxii xumaan falana wuxuu dhibay Naftiisa, allena ma aha dulmiyaha Addoomada. suurada fusilat 46

وجاء في السنة: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَضَى أَنْ لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ»

xadiis waxaa kuyimid:inuu rasuulka uu xukumay in aan dhib lasameen naftaada iyo midkaleba. Sunan Abii Dauud Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

« مَن كانَ يُؤْمِنُ باللَّهِ والْيَومِ الآخِرِ فلا يُؤْذِي جارَهُ، ومَن كانَ يُؤْمِنُ باللَّهِ والْيَومِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، ومَن كانَ يُؤْمِنُ باللَّهِ والْيَومِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا، أوْ لِيَسْكُتْ. وفي روايةٍ: فَلْيُحْسِنْ إلى جارِهِ. »

qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro yuusan dhibin dariskiisa, qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro hakaraameeyo martidiisa, qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro khayr haku hadlo ama haiska aamuso, riwayad kale waxay eheyd: ha uwanaag falo dariskiisa. saxiixu muslim 47 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«عُذِّبَتِ امْرَأَةٌ فِي هِرَّةٍ سَجَنَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ فَدَخَلَتْ فِيهَا النَّارَ لَا هِيَ أَطْعَمَتْهَا وَسَقَتْهَا إِذْ هِيَ حَبَسَتْهَا وَلَا هِيَ تَرَكَتْهَا تَأْكُلُ مِنْ خَشَاشِ الْأَرْضِ»

qof dumar ah ayaa cadibtay bisad way xabistay ilaa ay dhimatay ka dibna naar bay gashay qoftii mana quudin mana waraabin mana siidaynin siyay u cunto waxa dhulka kasoobaxa. saxiixulbukhaari 3482 kani waa qofkii dhiba bisad ee saw noqonayaa arinkaa qofkii banii aadam dhiba ibnu cumar waxaa laga wariyay inuu yiri: rasuulka scw fuulay minbarka cod dheer buu kuyiri:

(يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفْضِ الإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ لاَ تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلاَ تُعَيِّرُوهُمْ وَلاَ تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ فَإِنَّهُ مَنْ تَتَبَّعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ وَمَنْ تَتَبَّعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ قَالَ: وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْبَيْتِ أَوْ إِلَى الكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكِ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكِ وَالمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللهِ مِنْكِ)

dadka afka karumeeyow uusan iimankuna udhaadhicin qalbigiisa, hadhibina muslimiinta, hanaceebeenina, ceebtoodana haraacraacina waayo qofkii saa sameeya ilaahay baa raacraaca ceebtiisa, ka

dibna wuu fadeexeeyaa, haba kudhexjiree gurigiisa.ibnu cumar ayaa fiiriyay maalin kacbada oona yiri: maxaa kaasharaf badan oo kaa xurmad badan laakiin mu'minkaasa kaasii sharaf wayn. waxaa wariyay tirmidi 2032, ibnu xibaan 5763 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

(مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلاَ يُؤْذِ جَارَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)

qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro yuusan dhibin dariskiisa, qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro hakaraameeyo martidiisa, qofkii ilaahay rumeeyay iyo aakhro khayr haku hadlo ama haiska aamuso. saxiixulbukhaari 6018

وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: " هَلْ تَدْرُونَ مَنِ الْمُفْلِسُ؟ " قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. قَالَ: " إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصِيَامٍ وَصَلَاةٍ وَزَكَاةٍ وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ عِرْضَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا وَأَكَلَ مَالَ هَذَا فَيَقْعُدُ فَيَقْتَصُّ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يَقْضِيَ مَا عَلَيْهِ مِنَ الْخَطَايَا أُخِذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ)

abu hurayra waxaa laga wariyay inuu nabiga kawariyay inuu yiri: magaranaysaan qofka mufliska ah? waxay yiraahdeen waa qofka aan lacag iyo alaab haysan. wuxuu yiri: waa mid kamid ah umadayda wuxuuna la iman aakhiro soon, salaad, zako, wuuna iman isagoo qof caayay, duray midkale, maal qof kale cunay waa lafariisin xanaadkiisa baa looga jarayaa kan kana sidookale xasanaadkiisiibaa looga jarayaa markay dhamaato xasanaadkiisi intaan ladhamayn

waxa denbiga ah ee dushiisa ah waxaa lasooqaadi denbiyadooodii waxaana lasaari dushooda ka dibna lugu tuuri naarta. waxaa wariyay muslim 2582, tirmidi 2418, axmed 8029 oraahdaana axmed baa wariyay.

Rasuulku Ilaahay wuxu yiri:

(كَانَ عَلَى الطَّرِيقِ غُصْنُ شَجَرَةٍ يُؤْذِي النَّاسَ فَأَمَاطَهَا رَجُلٌ فَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ)

waxaa kusugnaa wado laan geed dadka dhibi jirtay ninbaa kaqaaday markaasuu janada ku galay. waxaa wariyay muslim bukhaari 652 macnihiisa, muslim 1914 mid lamid ah, ibnu maajah 3682, axmed 10432 oraahdaana axmed iyo ibnu maajah baa wariyay. hadii janada luggu galayo dhib laga qaaday wadada, kawarama qofka dhibaya dadka noloshoodana fasaadinaya?

37- islaamku waxuu layimid in laxafido caqliga iyo inuu xarimay waxkasta oo fasaadinaya sida cabitaanka khamriga wuxuu caqliga kadhigay meesha wax laga wado cibaadada wuxuuna ka badbaadiyay khuraafaatka iyo asnaam caabudida, islaamku wuxuu kugaaryeelay koox kaliya majiro sharaaicdiisa oo dhan waa mid

waafaqsan caqliga saxiixa ah waana sida cadaalada iyo xikmada ay kujirto.

islaamku wuxuu xafiday caqliga arinkiisana korbuu oqaaday ilaahay wuxuu yiri:

{إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا }

(hana dhihin (Raacraacin) Waxaadan u Cilmi lahayn, Illeen Maqalka, Araga iyo Qalbigaba waa lays warsane). suurada al-israa 36 waxaa waajib ku ah insaanka inuu ilaaliyo caqligiisa sidaa darteed islaamku wuxuu xarimay khamriga iyo mukhadaraatka waxaana kusoo sheegnay faqrada 34 aayada badana waxay ku khatintay oraahda ilaahay

{لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ}

(saasuuna Eebe idiinku caddayn aayaadkiisa inaad kastaan darteed. (242) suurada albaqara 242 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ۖ وَلَلدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ }

(Nolosha Adduunyana ma aha waxaan Ciyaar iyo Madadaalo ahayn Guriga Aakharaana u Khayr roon kuwa Dhawrsan ee Miyeyydaan wax kasayn). suurada al-ancaam 32 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ إِنَّا أَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ }

(Annagaana soo dejinay isagoo Quraan Carabi ah inaad kastaan). suurada yuusuf 2 ilaahay wuxuu cadeeyay in hanuunka iyo xikmada aysan

kafaaiidaysan cid kale dadka caqliga fiicanleh mooye oo caqliyada usaaxiibka ah ilaahay wuxuu yiri:

{يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ }

(wuxuu siiyaa xigmo cidduu doono, ruuxii la siiyo xigmona waxaa la siiyey khayr Badan, wax waantoobo oon kuwa Caqliga leh ahayna majiro. (269) suurada albaqara 269

sidaasi daraadeed islaamku wuxuu kadhigay caqliga meesha kaliya takliifka qofka laga saaro rasuulku scw wuxuu yiri:

«رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ»

sadex qof wax looma qabto: kan hurda ilaa uu tooso, kan yar ilaa uu kaqaangaaro, kan waalan ilaa uu kamiirsado. bukhaari mucalaq oo jazmi ah waxaana kahoreeyay xadiiska 5269, abuu daawuud ayaa xariiriyay xadiiskaas 4402 waana lafdigiisa, tirmidi 1423 nasaa'i kitaabka sunan alkubraa 7346, axmed 956 waxyar bay kula badaln yihiin, ibnu maajah 2042 isagoo gaaban. islaamka wuxuu ka xoreeyay muslimka khuraafatka, asnaam caabudida ilaahay wuxuu yiri isagoo kasheekeeyay xaaladihii umadihii hore say ugu dheganaayeen khuraafaatka, wuuna uceliyay xaqii oo kayimid ilaahay agtiisa:

{وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ}

(Waa saasoo kale umaanaandirin Magaalo hortaa u dige haddii kale waxa dhihi Jireen kuwa raaxaystay anagu waxaan hellay Aabayoowganoo jid ku sugan anaguna raadkooda yaan ku dayanaynaa). suurada al-zukhruf 23 ilaahay ayaa inoo sheegay inuu nabi Nuux yiri:

{مَا هَٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ (52) قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ (53) }

(Markuu ku Yidhi Aabihiis iyo Qoomkiisii waa maxay Sawiradan aad ku kor Negidihiin (Caabudaysaan).

(waxay Dheheen waxaan Hellay Aabayaalkanno oo Caabudi). suurada al-anbiyaa 52-53 islaamkii baa yimid dadkana wuxuu amray in laga tago caabudida asnaamta, iyo khuraafaatka ay kadhaxleen aabayaashood, awoowayaashood, waana inay raacaan wadooyinkii rususha alle n.n.c.

islaamku malaha waxyaaba qarsoon ama axkaam ugaar ah koox gooni ah koox kale kasoko.

سُئل علي بن أبي طالب رضي الله عنه وهو ابن عم رسول الله صلى الله عليه وسلم وزوج ابنته: أَخَصَّكُمْ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ؟ فَقَالَ: «مَا خَصَّنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ لَمْ يَعُمَّ بِهِ النَّاسَ كَافَّةً إِلَّا مَا كَانَ فِي قِرَابِ سَيْفِي هَذَا قَالَ: فَأَخْرَجَ صَحِيفَةً مَكْتُوبٌ فِيهَا: لَعَنَ اللهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ وَلَعَنَ اللهُ مَنْ سَرَقَ مَنَارَ الْأَرْضِ وَلَعَنَ اللهُ مَنْ لَعَنَ وَالِدَهُ وَلَعَنَ اللهُ مَنْ آوَى مُحْدِثًا»

cali bin abii dhaalib-Allaha ka raalli noqdee- ayaa lawaydiiyay oo ahaa Nabi muxamed-sallallaahu calayhi waslam- inaadeerkii, gabadhiisana qabay: majiraan wax nabiga idinku gaar yeelay? wuxuu yiri:

(maya waxba naguma gaar yeellin, waxaan ahayn warqada kujirta seeftyadan galkeeda, wuxuuna kasoo bixiyay warqad ay ku qoran tahay: Ilaahay wuu lacnadday ruuxa u gawraca ilaahay waxaan ahayn, ilaahay wuu lacnadday ruuxii ku xadgudba calaamada dhulka, ilaahay wuu lacnaday ruuxa naclada waalidkiis, ilaahay wuu lacnadday cida soo xaro galiyaruux bidcoole ah, saxiixu muslim 1978 Axkaamta islaamka oo dhan waa mid waafaqsan caqliyada saxiixa ah waana sida cadaalada iyo xikmada ay keeneyso.

38- diimaha baadilka ah haday dadkeeda aysan fahmin waxyaabaha isburinaya iyo arimaha caqliyadu ay diidayso, islaamku wuxuu aaminsanyahay in ay diintu tahay nuur u ifinaya caqliga wadada saxda ah, amaa diimaha kale ee baadilka kuwa usaaxiibka ah waxay karabaan qofka inuu caqligiisa tuuro oo iyaga raaca, islaamkana wuxuu dooni inuu caqligiisa hurdada katoosiyo siyuu u garto xaqiiqada arimaha wax walba dhabnimadiisa.

38- diimaha baadilka ah haday dadkeeda aysan fahmin waxyaabaha isburinaya iyo arimaha caqliyadu ay diidayso, islaamku wuxuu aaminsanyahay in ay

diintu tahay nuur u ifinaya caqliga wadada saxda ah, amaa diimaha kale ee baadilka kuwa usaaxiibka ah waxay karabaan qofka inuu caqligiisa tuuro oo iyaga raaca, islaamkana wuxuu dooni inuu caqligiisa hurdada katoosiyo siyuu u garto xaqiiqada arimaha wax walba dhabnimadiisa. ilaahay wuxuu yiri:

{وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا ۚ مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا ۚ وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ }

(Saasaannu kuugu waxyoonay nolol amarkanaga ah (Quraanka) maadan aqoonin Kitaab wuxuu yahay iyo Iimaan midna, laakiin waxaan ka yeellay Nuur aannu ku hanuunino ciddaan doono oo addoomadanada ka mid ah, adiguna Nabiyow waxaad ku hanuunin jidka toosan). suurada al-shuuraa 52 waxyiga ilaahay wuxuu xambaarsanyahay xujooyin ku hanuuninaya caqliyada fayaaw xaqiiqooyin gaarsiinaya waxgarashadeeda iyo rumeentiida ilaahay wuxuu yiri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُم بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا}

(Dadow waxaa idiin yimid Xujo Xagga Eebe ah waxaanan idiin soo Dejinay Nuur Cad). suurada al-nisaa 174 ilaahay wuxuu karabaa insaanka inuu kunoolaado nuurka hanuunk, cilmiga, xaqiiqda, shayaadiintuna waxay aldoonayaan insaanka inuu ahaado mugdiyada kufrigamjahliga,baadinimada, ilaahay wuxuu yiri:

{اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ}

(Eeba waa u gargaaraha kuwa rumeeyay, wuxuuna ka bixiyaa mugdiga (Gaalnimada) una bixiyaa Nuurka (iimaanka), kuwa Gaaloobayna gargaarahoodu waa Dhaaquut (Xumaan fare) wuxuuna ka bixiyaa Nuurka una bixiyaa Mugdiga (Gaalnimada) kuwaasina waa ehelka Naarta wayna ku waari dhexdeeda. (257) suurada albaqara 257

39- islaamku wuxuu waynaynayaa cilmiga saxda ah wuxuuna kuboorin baaris cilmiyeed oon hawa lahayn, wuxuuna uguyeerayaa dadka feero, iyo fakiraad nafsadeena iyo koonka, baaris cilmiyeed kaas oon kahor imaanayn islaamka saxda ah.

wuxuuna islaamku wanaynayaa cilmiga saxda ah ilaahay wuxuu yiri:

{يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ }

(Kuwa xaqa rumeeyayow haddii la idin dhaho isu waasiciya fadhiga; isuwaasiciya Ilaahay wanaagga ha idiin waasiciyee, marka la idin yiraahdo Jihaadka iyo Khayrka u degdegana; u degdega Ilaahay wuu koryeelayaa kuwa xaqa rumeeya kuwa cilmiga lehna darajooyin yuu koryeelayaa Eebana waxa la camal fali

waa ogyahay). (Al mujaadalah aayada 11) ilaahay wuxuu laxiriiriyay marqaatida culimada tiisa iyo tan malaa'igta waana mida ugu wayn marqaatida ilaahay wuxuu yiri:

{شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ ۚ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ }

(Eebe wuxuu Qirayaa inaan Eebe mooyee Ilaah kale jirin(oo xaq lagu caabudo), Malaa'igtuna (way qiri) iyo kuwa Cilmiga leh, U qumana Cadaalad, Eebe kale ma jiro(oo xaq lagu caabudo) isaga mooyee waana adkaade Falsan. (18) suurada aali-cimraan 18 kani waxuu cadaynayaa makaanada ehlu cilmiga ee kuleeyihiin islaamka ilaahayna nabiga muusan amrin in wax looziyaadiyo aan ka ahayn cilmiga ilaahay wuxuu yiri;

{وَقُل رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا }

(waxaa sarreeya Eebaha xaakimka xaqa ah, hana ku degdein quraanka ka hor dhamayn waxyigiisa xaggaaga, waxaadna dhahdaa Eebow ii kordhi Cilmi). suurada dhaaha 114 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ الْعِلْمِ وَإِنَّ طَالِبَ الْعِلْمِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ حَتَّى الْحِيتَانِ فِي الْمَاءِ وَإِنَّ فَضْلَ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوَرِّثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا إِنَّمَا وَرَّثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ»

qofkii qaada wada uu ku dalbayo cilmi ilaahay baa usahla wadada janada,malaa'igtu waxay u dhigataa kan

raadinaya cilmiga garbaheeda iyadoo raali ka ah, daalibu cilmiga waxaa danbi dhaaf u waydiiyo cidkasta oo kusugan samada iyo dhulka xataa kaluun bada, fadliga kan cilmiga leh uu kabadan yahay kan cibaadaysta waa uun sida aw ugu fadliga badan yahay dayaxu xidagaha, culimadu waxay dhaxleen aanbiyada, kamana dahxlin wax lacag ah laakiin waa cilmi qofkii qaata cilmigaasna wuxuu qaatay nasiib dhamaystiran. abuu daawuud 3641, tirmidi 2682, ibnu maajah 223 lafdigana isaagaa wariyay,axmed 21715.

39- islaamku wuxuuna kuboorin baaris cilmiyeed oon hawa lahayn, wuxuuna ugu yeerayaa fiiro iyo fakiraad nafeed iyo koonka, baaris cilmiyeed oon kahor imaanayn islaamka ilaahay wuxuu yiri:

{سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ ۗ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ}

Waxaanu ku tusin aayaadkanaga jahooyinka iyo Naftooda intey uga caddaato inuu Quraanku xaq yahay, miyuuna ku fillneyn rabigaa inuu waxkaste mid xaadir u ah. suurada fusilat 53 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

(Miyeyna Dayin Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, iyo waxa Eebe abuuray oo wax ah, iyo inay Mudantahay inay Dhawdahay Ajashoodu, Hadalkayse

Quraanka ka dib Rumayn). suurada al-acraaf 185 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ ۖ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ}

(meyeyna ku soconin Dhulka oy eegan siday ahaatay cidhibtii kuwii ka horreeyey (Gaaladii Makaad) waxay ahaayeen kuwo ka daran iyaga kana xoog badan, Dhulkana waybeerteen wayna Dhiseen Dhulka intay dhiseen wax ka badan. waxayna ula timid Rasuulladoodii Xujooyin, Eebana ma aha mid wax dulmiya, laakiin iyagaa naftooda dulmiyey). suurada al-ruum 9

natiijooyinkii cilmiga saxda ah kama horimanayo islaamka, hadaan hal tusaale kabixino quraanka wuxuu sheegay 1400 sano kahor arimo daqiiq ah uu kusaabsan ilmaha yar ee kujira uurka ooyadiis, hadayna cilmi cusub ku ogaadeen arinkaa waana iswaafaqeen quraanka, ilaahay wuxuu yiri:

{ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ (12) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ (13) ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (14)}

(Wuxuuna Dhihi Eebe imisa Sanaad ku Nagaateen Dhulka).

(Waxayna Odhan waxaan ku Nagaanay Maalin ama Maalin Qaarkeed, warsada kuwa wax tiriya «Malaa'gta»).

(Wuxuu Yidhi Maydaan Nagaanin wax Yar Mooyee Haddaad wax Ogtihiin). suurada al-mu'minuun 12-14

40- ilaahay ma aqbalo camal ajarna aakhiro ma helo qof ruumeeyay ilaahay iyo rasuulkiisa iyo anbiyada mooye, cibaadana alle kama aqbalo wuxu jideeyay mooyee, sidee udhacdaa inuu qof gaaloobo kadibna ajar helo,qofna iimaankiisa alle ma aqbalo inuu rumeeyo anbiyada oo dhan iyo risaalada nabi muxamed mooyee s.c.w.

laahay ma aqbalo camal ajarna aakhiro ma helo qof ruumeeyay ilaahay iyo rasuulkiisa iyo anbiyada mooye ilaahay wuxuu yiri:

{مَّن كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَن نُّرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا (18) وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا (19) }

(Ruuxi dooni Adduunyo waan ugu soo dedejinaa dhexdeeda waxaan Doonno Ciddaan doonno, markaasaan kayeellaa Jahannamo mid gala isagoo Caayan oo Dullaysan).

(Ciddiise Doonta Aakhiro oo u fala camalkeedii isagoo Mu'mina kuwaas Camalkoodu wuxuu Noqon

mid la Mahdiyo). suurada al-israa 18-19 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ فَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ}

(Ruuxii Fala Wanaag isagoo Mu'min ah lagama Qariyo Camalkiisa Anguna waan u Qoraynaa). suurada al-anbiyaa 94 cibaadooyinka alle kama aqbalo cidna inay waafaqsantahay sharciga mooye ilaahay wuxuu yiri:

{ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا }

(waxaad dhadha waxaan uun ahay anigu bashar (dad) idinkoo kale ah, waxaa laywaxyooday in uun yahay ilaahiin ilaah kaliya, ruuxiise dooni la kulanka Eebihiis ha falo camal fiican, yuuna la wadaajinna cibaadada Eebihiis cidna). suurada al-kahaf 110 wuxuu cadeeyay camalka inuusan ahaanaynin mid wanaagsan inuu yahay mid alle jideeyay mooyee unakhaalisyeelaya allah camalkiisa asagoo ilaahay rumeeyay iyo anbiyadiisa, rusushiisa midka aanan camalkiisa ahayn sidaas ilaahay wuxuu kayiri:

{وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنثُورًا }

(Waannu u soo Hormarinay waxay Faleen oo Camal ah Waxaana ka yeelay Dhalanteed la Firdhiyey). suurada al-furqaan aayada 23 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ (2) عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ (3) تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً (4) }

(Wajiyaal Maalintaas way dullaysnaan).

(Waxayna qaban Shaqo dhib ah).

Waxana lagu soli(gali) Naar kulul. suurada al-Qaashiyah, aayadda 2-4 wejiyaddaas waa kuwo khushuucsan oo kudaalay camal/fal, laakiin hanuun aan ku taagnayn,oo naar baa u abaal ah, mar hadday tahay cibbaado iyo camal baadil ah oo aan waafaqsanayn sharciga ilaahay. Cammalka/falka la aqbalo ilaahay agtiisa waa midka waafaqsan wixii uu la yimmidday Rasuulku-sallallaahu calayhi wasalm- , waase yaabe sidee ayuu qofku ugu kufrin rabbigii una rajeyn in wanaag lagu abaalmariyo?

qofna camal lagama aqbalo jeeeroo uu ilaahay ka rumeeyo iyo nabiyadiisa dhamaan ooo kow ka yahay Nabi muxamed-sallallaahu calayhi wasalam-. Waxaana inoo soo hormaray daliiladda/caddaymahooda qaarkood faqraduu 20aad, ilaahayna wuxuu yiri:

{آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ}

(wuu rumeeyey Rasuulku wixii looga soo dajiyey Xaga Eebihiis, Mu'miniintuna (way rumeeyeen) dhamaana waxay rumeeyeen Eebe, Malaa'igtiisa iyo kulubtiisa iyo Rasuuladiisa, mana kala geynayno mid ka mid ah Rasuuladiisa dhexdooda, waxayna dhaheen waan maqalnay oon adeecnay, dhaafidaada. Eebahanow xaggaagaana loo ahaan. (285) suurada albaqara, aayada 285 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنزَلَ مِن قَبْلُ ۚ وَمَن يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا}

(kuwa (Xaqa) rumeeyow rumeeya Eebe (si dhabah) iyo Rasuulkiisa iyo Kitaabka uu ku dejiyey Rasuulkiisa iyo Kitaabkuu u dejiyey horay, ruuxiise ka gaalooba Eebe, malaa'igtiisa, kutubtiisa, rasuuladiisa iyo maalinta dambe (Qiyaamada) wuu dhumay dhumid fog). suurada al-nisaa aayada 136 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُم مِّن كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنصُرُنَّهُ ۚ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي ۖ قَالُوا أَقْرَرْنَا ۚ قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُم مِّنَ الشَّاهِدِينَ }

((Xusuuso) markuu ka qaaday Eebe Ballan adag Nabiyada waxaan idinsiiyo oo Kitaab iyo Xigmo ah markaas idiin yimaado Rasuul rumeyn waxaad haysatan waa inaad rumeysaan una gargaartaan, kuna yidhi (Eebe) Ma qirteen oo ma qaadeen Arrintaas Ballankeyga ah oo dheheen waan qirnay (ogolaanay) markaas ku yidhi Marag ka noqda Anna la jirkiina yaan ka mid noqon kuwa marag kici. (81) Suurada Al-cimraan aayada 81

41- Ujeedadda ama hadafka Fariimaha/risaaladaha oo dhan waa in aadamuhu qabsado diinta xaqa ah, adoon dhab ahna u noqdo Ilaahay, kana xoroobo adoonimada ruux kale ama khuraafaat

kaleba. Sida muuqatana Islaamku kama wayneeyo aadamaha maqaamka uu leeyahay meel ka wayn, oo gaadhsiisan Ilaahnimo.

41- Ujeedada fariimaha/risaalooyinki xaga ilaahay ka yimidday oo dhan xanbaarsan yihiin waa: in aadamuhu ku kala fadli badan yahay inta uu qabsado diinta, noqdana adoon ilaahay kaligii ah, Islaamkuna wuxuu ka xoraynayaa aadamahaas inuu adoon u noqdo cid kale, ama aamino khuraafaad/kutiri-kuteen, Rasuulku isagoo arintaas caddaynaya wuxuu yiri:

«تَعِسَ عَبْدُ الدِّينَارِ وَالدِّرْهَمِ وَالقَطِيفَةِ وَالخَمِيصَةِ إِنْ أُعْطِيَ رَضِيَ وَإِنْ لَمْ يُعْطَ لَمْ يَرْضَ»

(waxaa hoogay adoonka shilinka caabuda, iyo dharka-xariirta, hadii wax lasiiyo raalli noqda hadii aan la siina aan raalli noqon), ujeedada xadiiska oo ah aduun jacaylka iyo dhibkiisa, saxiixulbukhaari 6435 Aadamaha toosani waa kan ilaahay isku dhiiba, oo uma noqdo adoon: Maal, Darajo, Sumcad-raadin, Qabiil, intaas xor buu ka yahay. Qisaddan soo socota ayaa waxay ina tusaysaa xaaladda ay ku sugnaayeen dadku intii ayana risaaladu/fariintu u iman iyo siday noqdeen dabadeed?,

markay muslimiitii ugu horeeyay markay u hijroodeen dhanka xabasha wuxuu waydiiyay boqorkii wakhtigaas ee Al-najaashi: Waa maxay diintan aad

kaga tagteen qoomkiini, oo aydaan usoo galin diintayadanna, ama diimaha kale ee umadaha kale? Jacfar bin abii Daalib oo hogaaminayay saxaabadaas hijrootay ayaa ku yiri: boqorow waxaan ahayn qoom ku sugnaa Jaahilnimi,oo asnaamta ayaan caabuddaynay bakhtiga ayaan cunaynay faaxishadana waan sameynaynay riximkana waan gooynay, dariskana waan xumeeynay midkagaya xooga badan wuxuu cuni jiray kan tamarta daran. Waxaase noo yimidday rasuul anaga ah aan garanayno cidiisa, runtiisa, amaanadiisa, dhowrsanaantiisa,oo noogu baaqay xaga ilaahay, kaligiina aan caabudno kana tagno waxay caabudaan aabayaasheen ee dhagax iyo sanamyo ah, wuxuu na faray inaan la nimaadno runta, amaano gudashada, xidhiidhinta raximkana, wanaajinta dariska, wuxuu naga reebbay xumaanta iyo odhaahda beenta ah, cunida xoolaha agoonta, qadfida(ceebaynta) gabdhaha dhowrsoon. Waxa kale oo uu noogu baaqay in ilaahay kaligii caabudno, cidna la wadaajin cibaaddadiisa, waliba aan gudano Salaada,sakadda, soonka, iwm. markaasaan rumeenay oon raacnay wuxii uu layimidday, oo ilaahay kaliya ayaan caabudnay, xaaraantii uu naga reebayna waan ka dhawrsanay, wixii uu noo xalaaleeyayna waan

xalaalaysanay. Xadiisan waxaa soo saaray Axmed 1740, iyo Abuu nucaym kitaabka xilyatul awliyaa 1/ 115 isoo intan ka gaaban. islaamka ruuxna kama saro marinayo meeqaamka ay mudan yihiin, mana gaadhsiiyo meel lagu sheegto ilaahnimo. Allaha koreeya waxa uu yidhi:

{قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَىٰ كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ}

(Waxaad dhahdaa Nabiyow Ehelu Kitaabow u kaalaya kalimo (odhaah) aan u simanahay aniga iyo adinkaba oo ah inaynaan caabudin Eebe mooyee, (wax kale) oynaan lana wadaajin waxba kana yeelan qaarkeen qaar Eebayaal, Hadday jeedsadaanna waxaad dhahdaa marag noqda inaan Muslimiin nahay. (64) Suurada Aal-cimraan aayada 64 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۗ أَيَأْمُرُكُم بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ}

(Idinmana farayo Eebe inaad ka yeelataan Malaa'igta iyo Nabiyada Eebayaal, ma wuxuu idin fari Gaalnimo intaad Muslim noqoteen ka dib. (80) Suurada Aal-cimraan, aayada 80 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«لاَ تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتْ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ فَقُولُوا عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ»

(ha igu xadgudbina sidii ay ugu xadgudub tay nasaaradu Ciise ibnu Maryam, anigu waxaan ahay uun adoon ilaahay iyo rasuulkiisiiye). saxiix Albukhaari 3445.

42- ilaahay wuxuu inoo jideeyay oo sharciyeeyay Towbadda o ah: in aadamuhu ilaahay u laabto danbigana ka go'o, Islaamku wuu baabi iyaa gaalnimadii ka horeeysay, towbaduna sidoo kale waxay tirtirtaa wixii ka horeeyay ee denbiyo ah, Sidoo kale waxaa muhiim ah in lagu baraarugsanaado inayna toobadda ka mid ahayn in aadamuhu ka hor qiran dabiyadiisa aadame kale, ee ay tahay mid u dhexaysa isaga iyo Rabbigii.

ilaahay wuxuu inoo sharciyeeyay Towbadda islaamka dhaxdiisa waana: in aadamuhu ilaahay ulaabto danbigana ka tago, isagoo midaas boorinaya ilaahay wuxuu yiri:

{وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ}

(U Tawbad keena Ilaahay dhamaantiinba, Mu'miniineey, waad liibaanaysaane) (Suurada Al-nuur aayada 31) Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ }

(Miyayna Ogayn in Eebe ka aqbalo Toobadda Addoomadiisa Kana qaado Sadaqada (Aqbalo) iyo in Eebe yahay kan toobad aqbalka Badan ee Naxariista) suurada al-towbah, aayada 104 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ }

(Eebana waa kan aqbala toobada addoomadiisa, kana dhaafa xumaanta ogna Waxaad falaysaan). suurada al-shuuraa, aayada 25 Rasuulku Naxariis iyo nabad galyo korkiisa ha ahaatee waxa uu yidhi:

«لَلَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِّيَّةٍ مَهْلِكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ فَطَلَبَهَا حَتَّى أَدْرَكَهُ الْعَطَشُ ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعُ إِلَى مَكَانِيَ الَّذِي كُنْتُ فِيهِ فَأَنَامُ حَتَّى أَمُوتَ فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ لِيَمُوتَ فَاسْتَيْقَظَ وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ وَعَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَاللهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بِرَاحِلَتِهِ وَزَادِهِ»

ilaahay ayaa ku farxid badan adoonkiisa towbadkeenkiisa si kadaran faraxa nin kusugnaa dhul bahgooya watana gaadiid waxaana unasaaranyahay cunadiisii iyo cabitaankiisii oo seexday ka dibna soo toosay iyadoo raaxiladii aysan joogin oo raadiyay ilaa uu ka hanraaday markaas uu yiri: waxaan ku laaban halkaygi waana seexan ilaa aan kadhinto, wuxuu barkaday cududiisa ama gacantiisa wuu sookacay ayadoo aktiisa ayjoogo faraskii oo u soolaabtay cunadii iyo cabitaankii sidii ay u saaranyihiin, ilaahay ayaa kagafarxad badan tawbada adoonkiisa kan siduu

ugu farxay faraskiisii iyo sahaydiisii. saxiixu muslim 2744

islaamku wuu dumiyaa danbiyadii ka horeeyay, towbaduna waa sidoo kale oo wixii denbi ah ee kahoreeyay way baabi,isaa ilaahay wuxuu yiri:

{ قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَنتَهُوا يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ وَإِن يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ }

(Ku Dheh kuwii Gaaloobay hadday ka Reebtoomaan (Gaalnimada) waxaa loo Dhaafi wixii hor maray, haddayse Daa'imaan (Gaalnimada) waxaa tagtay «horraysay» jidkii kuwii hore). suurada al-anfaal 38 ilaahay ayaa nasaarada ugu yeeray inay towbadkeenaan wuxuuna yiri:

{ أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ }

(Miyeyna u Toobad keenayn Eebe oyna Dambi Dhaaf warsanayn, Eebaana Dambi Dhaafe Naxariista ah). suurada al-maa'idah 74 ilaahay baa jecelsiiyay dhamaan dadka macaasida kudhacay towbata ilaahay wuxuu yiri:

{ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ }

(Waxaad dhahdaa Nabiyow addoomadayda ku xad gudbay Naftoodow ha ka quusanina naxariista Eebe, Eeba dhaafa danbiyada dhamaantoode, waana dambi dhaafbadane naxariis badane). suurada al-zumur 53 markuu go,aansaday camar ibnulcaas inuu islaamo

wuxuu kacabsaday inaan laga cafinayn dunuubtii hore wuxuuna yiri isagoo mooqifkaa cabirayo:

(لَمَّا أَلْقَى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي قَلْبِي الْإِسْلَامَ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِيُبَايِعَنِي فَبَسَطَ يَدَهُ إِلَيَّ فَقُلْتُ: لَا أُبَايِعُكَ يَا رَسُولَ اللهِ حَتَّى تَغْفِرَ لِي مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِي قَالَ: فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْهِجْرَةَ تَجُبُّ مَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ يَا عَمْرُو أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الذُّنُوبِ)

markii ilaahay uu kutuuray qalbigeyga islaamka ayaan u imid rasuulka si uu iila mubaayacoodo gacantuuna ii soofidiyay, waxaana ku iri: makula mubaayacoonmaayo ilaa danbigii hore layaga dhaafo rasuulka ayaa igu yiri: camarow miyaadan ogeen hijrada iyo islaamku inay masaxaan danbiyadii hore. muslim 121 isoo intaa kadheer, axmed 17827 lafdigaa axmed baa leh.

43- islaamku wuxuu kadhigay calaaqada udhaxaysa insaanka iyo ilaahay si toos ah uma baahna qofkale inuu waasida unoqdo, islaamku wuxuu diiday inaan kadhigano basharka ilaahyo ama lawadaaga ilaahay rubuubiyadiisa iyo ilaahnimada.

islaamku uma baahna inuu kaqiro insaanku bini aadam hortiis qefafkiisa ama danbiyadiisa, islaamku wuxuu kadhigay calaaqada udhaxaysa insaanka iyo ilaahay si toos ah uma baahna qofkale inuu waasida unoqdo sidaasaan kusheegnay faqrada 36 in uu ilaahay

amray dadka towbadkeen iyo unoqosho sidaas oo kale wuxuu kareebay inay kadhigtaan anbiyada iyo malaa'igta kuwa udhaxeeya isaga iyo adoomadiisa ilaahay wuxuu yiri:

{ وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا ۗ أَيَأْمُرُكُم بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ }

(Idinmana farayo Eebe inaad ka yeelataan Malaa'igta iyo Nabiyada Eebayaal, ma wuxuu idin fari Gaalnimo intaad Muslim noqoteen ka dib. (80) suurada aali-cimraan 80 islaamku saad arkayso wuxuu diiday inaan kadhigano basharka ilaahayo ama kuwa lawadaaga rubuubiyada iyo uluuhiyada ilaahay wuxuu kasheegay nasaarada:

{اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ لَّا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ }

(waxay ka yeesheen culimadoodii iyo suufiyadoodii Eebayaal ilaahay ka sokow iyo ciise ibnu maryama waxaan cibaadada ilaahay kali ah ahaynna lama farin. Eebe mooyee ilaah kalana ma jiro waana ka nasanyahay waxay la wadaajin). suurada al-towbah 31 ilaahay baa ku inkiray kuwii gaalada ahaa inay kayeesheen kuwo ushafaacaqaada iyaga iyo ilaahay dhexdooda ilaahay wuxuu yiri:

{أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ}

(Diinta khaaliska ahna waxay u sugnaatey Eebe, kuwa ka yeesha Eebe ka sokow awliyo waxay odhan uma caabudno inay Eebe noo dhaweeyaan mooyee dhawaansho, Eebaana kala xukumi dadka dhexdooda waxay isku diidaan, Eebana ma hanuuniyo Been badane gaalnimobadan). suurada al-zumur 3 ilaahay wuxuu cadeeyay inay mushrikiintii ehlu jaahiliga ahaa inay ahaayeen kuwa kayeesha dhax dhaxaadiyaal ilaahay iyaga dexdooda waxayna yiraahdeen: waxay inoo dhaweenayaan ilaahay.

ilaahay mar haduu kareebay in dhaxdhaxaadiyaal lagadhigto nabiyada iyo malaa'igta iskadaa wixii kasooharaye, bal anbiyadu iyo rusushu waxay ahaayeen kuwa udagdaga inay ilaahay udhawaadaan, ilaahay baa yiri isagoo kawaramaya xaalkooda:

{إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ }

(Waana Ajiibnay waxaana Siinay Yaxye waxaana u Hagaajinay Haweennaydiisii, waxayna ahaayeen kuwo u Deg dega Khayaadka oo Na barya iyagoo Rajayn oo Cabsan waxayna ahaayeen kuwa Noo Khusuuca). suurada al-anbiyaa 90 Allaha koreeya waxa uu yiri:

{أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ ۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا}

(kuwaas ay caabudina iyagaaba ka dooni xagga Eebe u dhawaansho iyo kusii dhawaansho waxayna

Rajayn Naxariistiisa, wayna ka cabsan cadaabkiisa, cadaabka Eebana waa wax laga digtoonaado). suurada al-israa 57 kuwa aad caabudaysaan ilaahay sokadii sida nabiyada iyo kuwii suubanaa iyagaaba ka dooni xagga alle u dhawaansho waxayna Rajayn Naxariistiisa, wayna ka baqaan cadaabkiisa, sidaybay u baryayaan ilaahay waxaan ahayn?

44- dhamaadkii kitaabkan waxaan is xasuusin in ay dadku ay kusuganyihiin kaladuwanaan xaga zamanka, qoom ahaan, baladka dadka way iskhilaafsanyihiin xaga fikirka iyo maqsadkooda waxayna ubaahanyihiin qof kuhanuuniyo ama nidaam aruuriyo iyo xaakim ilaaliya, rususha ayaa arintaa maamulayay waxyiga ilaahayna ay kumaamulayeen waxayna ku hanuuniyeen dadka khayrka shariicadana way ku kulmeen xaqna way ku xakumeen umuurtoodana way toostay markay ajiibeen rushushooda iyo dhawaanshaha casriga risaalada,ilaahayna waxuu ku khatimay risaalooyinka risaalada nabi muxamed wayna baaqi noqotay wuxuuna

kadhigay mid hanuun u ah dadka iyo naxariis, nuur iyo hanuun geeya wadada ilaahay.

44- dhamaadkii kitaabkan waxaan is xasuusin in ay dadku ay kusuganyihiin kaladuwanaan xaga zamanka, qoom ahaan, baladka dadka way iskhilaafsanyihiin xaga fikirka iyo maqsadkooda waxayna ubaahanyihiin qof kuhanuuniyo ama nidaam aruuriyo iyo xaakim ilaaliya, rusushu ayaa arintaa maamulayay waxyiga ilaahayna ay kumaamulaan waxayna ku hanuuniyaan dadka khayrka shariicadana way kulmayn xaqna way ku xumaan xaq umuurtoodana way toostay markay ajiibeen rushushooda iyo dhawaanshaha casriga risaalada,ilaahayna waxuu ku kahatimay risaalooyinka risaalada nabi muxamed wuxuuna lasoodiray hanuun iyo diin xaq ah si uu dadka uga saaro mugdiga gaalnimada iyo jahliga ilaa iimaanka iyo hanuunka.

45- sidaa darteed waxaan ku yeerayaa insaankow inaad u istaagtid istaag run ah oo kafog caadaadka ogowna in marka aad dhimato aad u laabanaysid ilaahay waana inaad dib u eegtaa nafsadaada iyo koonka agtaada ah islaamka qaado waad

liibaanaysaa dunidaada iyo diintaada, hadaad doontid inaad islaamtid dushaada waxkale ma aha inaad qirtid ilaah xaq lugu caabudo inuusan jirin ilaaha xaqa ah mooyee, nabi muxamedna uu yahay rasuul ilaahay waana inaad ka bari noqotid wax kasta oo lacaabudo alle sokodii waana inaan rumeeno in ilaahay uu ka soo saarayo dadka qubuuraha kujira, xisaabta iyo abaalmarintu waa xaq, markii aad qirtid arimahaa waxaad noqotay muslim markaa ka dib waa inaad ilaahay ku caabudid wuxuu sahrciyeeyay oo ah salaad, zaka, soon, xaj hadaad awoodid,

sidaa darteed waxaan kuugu yeerayaa insaankow inaad u istaagtid istaag run ah oo kafog caadaadka sida uu ilaahayba uu kuugu yeerayo hadalkiisa:

{قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُم بِوَاحِدَةٍ ۖ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا ۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ}

(Waxaad dhahdaa Nabiyow mid kaliya yaan idinku waanin inaad u jahaysataan Eebe laba labo iyo mid mid markaasna aad fikirtaan inaan saaxiibkiin «Nabiga Muxamed ah» uusan waallayn, uu digihiinna cadaab daran hortiisna uu yahay). suurada saba 46 waana

inaad ogaatid markaa dhimato in aad unoqonaysid rabigaa ilaahay wuxuu yiri:

{وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ (39) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ (40) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَىٰ (41) وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ (42) }

(Ruuxna wuxuusan camalfalin heleeynin).

(Camalkiisana la arki doono).

(Ka dibna looga abaalmarin doono si buuxda).

(Eebaa xaggiisana loo ahaan). suurada al-najmi 39-42 waana inaad fiirisaa nafsadaada, koongaan kuguxeeranah ilaahay wuxuu yiri:

{ أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ}

(Miyeyna Dayin Xukunka Samooyinka iyo Dhulka, iyo waxa Eebe abuuray oo wax ah, iyo inay Mudantahay inay Dhawdahay Ajashoodu, Hadalkayse Quraanka ka dib Rumayn). suurada al-acraaf 185

slaamka qaado waad liibaanaysaa dunidaada iyo aakhiradaada, hadaad doontid inaad islaamtid dushaada wax kale ma aha inaad qirtid ilaah xaq lugu caabudo inuusan jirin ilaaha xaqa ah mooyee, nabi muxamedna uu yahay rasuul ilaahay markuu nabi muxamed u udiray mucaad yaman si uu ugu yeero islaamka wuxuu ku yiri:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ»

waxaad u taggi qoom ehlu kitaab ahe ugu baaq: inay qiraan inuusan jirin ilaahay kaliye mooyee mid kale, anniguna aan ahay Rasuulkii ilaahay, hadday midaas kaa ogolaadaan, usheeg in ilaahay ku waajibibyay shan salaadood, maalintii iyo habeenkii, hadday midaas kaa ogolaadaan, u sheeg in ilaahay ku waajibbiyay Sako laga qaadayo intooda laddan, dibna loo siinayo intooda baahan, hadday midaas kaa ogolaadaan, iska jir iyagga iyo maalkooda inta ugu wanaagsanba). (oo ha ku xad gudbin) saxiixu muslim 19 waana inaad ka bari noqotid(fogaatid) wax walba oo la caabaabuddo Alle ka sokow, waana sidaas macnaha odhaahda Xanafiyah, waana Milladii(diintii) nabi Ibraahiim, ilaahay isaga oo midaas qeexaya wuxuu yiri:

{ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ }

(Waxaa iddiinku sugan kuddayasho iyo tusaale - kuwa xaqa rumeeyow- Nabi Ibraahim iyo kuwii la jirayba, oo qoomkoodu ku dhahay: annagu bari ayaan iddinka nahay idinka iyo waxaad caabuddaysaan ba ilaahay kasoo hadhay, oo waan iddin diidnay, waxaana soo if baxday dhexdeena caddaawad, iyo is nacayb waligeedba, jeer ood ka rumaysaan Ilaahay kaligii). suurada al-mumtaxanah 4 waana inaan rumeyso in ilaahay uu ka soo saarayo dadka qubuuraha kujira ilaahay wuxuu yiri:

{ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَأَنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (6) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَن فِي الْقُبُورِ (7) }

(Tassna waxaa ugu Wacan in Eebe uun Xaq yahay uuna Nooleeyo waxa Dhintay iyo inuu wax walba Karo).

(Iyo in Saacadda Qiyaame iman Shaki la'aan, Eebana wuxuu soo Bixin waxa Qubuuraha ku Sugan). suurada al-xaj 6-7 xisaabta iyo abaalmarintu waa xaq ilaahay wuxuu yiri:

{وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ }

(Eebaa u abuuray samooyinka iyo Dhulka, xaq iyo in laga abaalmariyo Naf walba waxay kasbatay, lamana dulmiyo) suurada al-jaasiyah, aayadda 22

markii aad qirtid arimahaa waxaad noqotay muslim markaa ka dib waa inaad ilaahay ku caabudid wuxuu sharciyeeyay ee Salaad ah, Sakadda, Soon, Xaj hadaad awoodid iyo wixii kale ee shariciga ku yimiday ba.

waxaa laqoray 19/11/1441 hijradda.

Waxaa qoray Dr Muxamed bini Cabdillaahi Al-Suxeeym.

Waa bare hore cilmiga caqiidadda ka ahaa qaybta diraasaatka islaamig.

kuliyada tarbiyada ee jaamacada malik sucuud

Riyaad Boqortooyada Sucuudi Carabiya

Tusmada

ISLAAMKA.....2

ODHAAH KOOBAN OO UGA HADLAYSA ISLAAMKA, SIDA QUR'AANKA KARIIMKA IYO SUNADDA NABIGU-SALLALLAAHU CALAYHI WASALAM- UGA WARAMEEN. 2

1- ISLAAMKU WAA RISAALADA(FARIIN) ILAAHAY, EE KU SOCOTAY AADAMAHA DHAMAANTOOD, WAA FARIIN ILAAHI AH EE WAARAYSA, LAGUNA SOO GABOBABEEYAY RISAALADII KA HOREEYAY:.....2

Islaamka ma ahan diin u gaar ah koox ama cid kaliya, hase yeeshee waa diintii Ilaahay, Aadamaha dhamaantiina loogu baaqayo.....4

3- iSLAAMKU WAA RISAALADDII(FARIINTII) ILAAHAY EE DHAMAYSTIRKA U AHAYD RISAALOOYINKII AMA FARIINTII, RUSUSHII IYO NABIYADII HORE -CALAYHI SALAATU WASALAAM. 5

4-NABIYADA -CALAYHIMU SALAAM- DIINTOODU WAA HAL MID, SHAREECADOODUSE WAA KALA GADISAN TAHAY. 7

5-U BAAQA DIINTA ISLAAMKA: WAA BAAQA AY NABIYADA DHAMAANTOOD SIDA: NUUX, IBRAAHIM, MUUSE, SULEYMAAN, DAA'UUD, CIISE, UGU BAAQAYEEN: IN LA RUMEEYO IN RABBI YAHAY ALLAAH ,ABUURE, QUUDIYE, NOOLEEYE, OOFASDDE, LEH MULKIGA/MAAMULKA, MAAREEYA UMMUURAHA, WAA ALLE TURE AH, OO NAXARIIS LEH: 8

Illaahay keliya ayaa ah abuurre, mutaystana in la caabuddo, oon cid kele lala caabuddin. 15

7- ilaahay waa kan abuuray waxa uunka ku sugan een inoo muuqda iyo kan aanan muuqanba, wixii isaga kasoo harayna waa

wax la abuuray, oo ilaahay lix maalin ayuu ku abuurray samooyinka iyo dhulka.....23
6- ALLAAH AYAA -XUMAAN OO DHAN KA NASAHAN- MANA JIRTO CID LA WADAAGTA MAAMULKIISA, ABUURISTIISA, IYO HAGIDDA UMUURAHA: 25
ilaahay wax ma dhalin, isna lama dhalin.Wax u dhigma ama la mid ahna ma jiro.....29
ilaahay -nasahnaaye- meelna ma dhex dago jasad(jir) kale oo inta uu abuuray ka mid ah, cidna iskuma eekaysiiyo. 30
ilaahay waa mid uturid badan unaxariista adoomadiisa wuxuuna usoodiray adoomadiisa Rusul kutubna waa usoo dejiyay 33
Ilaahay isaga ayaa ah Rabbiga Naxariista leh, kellidii ayaa ah xisaabiyaha uunkiisa(inta uu abuuray) maalinta qiyaame, aminta laga soo saaro qabuurahooda, ruux walba waxaa laga abaalmarin wuxuu fallay khayr ama shar, ruuxa camal wanaagsan fallay isagoo Mu'min ah, wuxuu leeyahay nimcooyin joogta ah, ruuxiise gaalooba, oo camal xun sameeya, wuxuu leeyahay cadaab daran aakhiro.....34
13- ilaahay wuxuu aadam ka abuuray ciid caruurtiisana wuxuu kayeelay inay bataan kadaashii dadku dhamaan asal ahaan waysimanyihiin cidna cid kama fadlibadna ilaah kacabsi mooyaane. 38
Ruux walba wuxuu kudhashaa fitradda wanaagsan. 39
Mana jiro ruux aadamiga kamid ah oo gef lagu dhalo (isagoo danbiila ah) ama kadhaxlay danbiga cid kalle. 41
ujeedka dadka loo abuuray waa caabuditaanka ilaah keliya:.....44
Islaamku wuu sharfay bini Aadamka dhidig iyo labba, xaqooda oo dhamaystirana wuu siiyay, wuxuuna ka yeelay inuu mas' uul ka yahay, oo ay gacantiisa ku jirto waxa u falayo iyo waxa uu samaynayaba, ama ha ku dhibaateeyo naftiisa ama cid kalee. ..44
18- islaamku wuxuu kadhigay raga iyo dumarka kuwa usiman xaga camalka iyo masuuliyada iyo abaalmarinta acmaashooda 50

19- islaamku wuu sharfay dumarka wuxuuna dumarka kadhigay inay yihiin kuwa ladhashay ragga nafaqadoodana ragaa lugu waajibay sida aabaha waa inuu nafaqeeyaa gabadhiisa wiilkuna hooyadiisa haduu yahay qaangaar awoodna uleh ninkana waa inuu nafaqeeyaa xaaskiisa 51

20- dhimashada ma ahan dhimasha waligeed ah, laakiin waxaa weeye in laga tago daarta camalka loona gudbo meesha abaalmarinta, dhimashadu waxay ahaan jirka iyo ruuxda, ruuxdana haday baxdo way soolaaban soosaarista ka dib mana aado qof kale marka uu dhinto jirkalena lama midooawdo. 55

21- islaamku wuxuu ugu yeeri dadka rumaynta usuusha iimaanka ee waa wayn waana umeeynta ilaahay, malaaigtiisa iyo rumayta kutubtiisa sida towreet, injiil, zabuur intaan labadalin, rumeenta anbiyada oo dhan iyo nabi muxamed scw iyo rumaynta maalita danbe iyo inaan ogaano nolasha aduunyo haday ahaan laheyd mida dhamaadka ah waxuu arinka ahaan lahaa ciyaar, iyo rumeenta xukunka qadarta alle. 57

Nabiyaddana waa laga ilaaliyay xumaanta iyo wax kasta oo caqliga ka hor imanaya ama dabeecada wanaagsan, oo waxaa loo diray inay gaadhsiinayaan amarka ilaahay adoomaddiisa, mana laha tilmaamaha ilaahay ee abuur iyo ilaahnimo ah midna, waana Aadame, la mida aadamaha kale, kaliya ilaahay baa u waxyooda risaaladiisa. 73

23- islaamku wuxuu ugu yeeri cibaadada ilaahay kaliya usuusha waa wayn waana salaada oo leh istaagid,rukuuc, sujuud, dikri, amaan, duco, maalintii shan mar ayuu tukan umadana wax farqi umadhaxeeyo, saf kaliya ayay kuwajiraan qanigii, daqiirki, madaxdii, kuwii madaxda loo ahaa. zakadu waa miqdaar oo yar oomaalka kamida oo lagaqaado qaniga lana siiyo faqiirka hal mar sanadkii. soonkuna waa in laga istaago cunida maalinkii ilaa qorax dhaca oo baraya qofka sabarka. xajkuna waa in maka looqasdo sanadkiiba halmar qofii awooda. xajku waa simayaa dadkoo dhan rabigoodana way ujeean wax farqi ah umadhaxeeyo. 80

24- Cibaadaadka Islaamku waxay gaar la tahay: in habka loo samaynayo iyo waqti yadeeda iyo shuruudeeda tahay mid ilaahay sharciyeeyay, rasuulkana uu soo gaarsiiyay, aadamuhuna kuma laha wax talo ah, oo uu wax ku kordhinayo ama kaga dhimayo, Nabiyaduna waxay ka sinaayeen ku baaqida cibaadaadka waawayn. 86

25- rasuulka islaamka waa muxamed bini cabdilaahi wuxuuna kasoojeeda nabi ismaaciil wuxuu kudhashay makah sanadka miilaadi 571 waana lagasoosaaray ka dibna wuxuu uhijrooday madiinah sanamna wiligii macaabudin akhlaaqdiisana aad bay uwanaagsaneed amiin bay kumagacaabeen afartan markuu gaaray ayuu nabi noqday mucjizaat waa wayna waa luguxoojiyay quraankaana ugu wayn waana baaqi ilaa maanta markuu gaarsiiyay diinta ayaa la oofsaday cumrigiisana 63 buu ahaa madiina ayaa lugu aasay waana nabigii lugu khatimay anbiyada iyo rususha hanuun baa lalasoodiray dadka siduu uga saaro mugdiyada una saaro nuurka iyo towxiidka ilaahayna wuu kamarqaati yahay inuu soo diray. 89

26-shariicada uu nabi muxamed layimid waa midii ugu danbeesay kutubta waana kaamil waxaana kusugan wanaajinta diinta dadka, aduunkooda, waxayna ilaalisaan sigaar ah dadka diimohoodam, dhiigooda, maalkooda, caqligooda, caruurtooda, wayna nasakhday dhamaan diimihii hore. 94

ilaahay ma aqbalahayo diin aan ahayn mida islaamka uu nabi muxamed layimid mooyee ruxii doona Diin aan Islaamka ahayn laga aqbali maayo 97

Quraanku waa kitaabkii loo waxyooday Nabi Muxamed waana hadalkii Rabbi jini iyo insina makeeni karaan mid la mida waligood, waana xujo taagan, quraanku wuxuu kajawaabayaa suaalo badan oo muhiim ah ay ku wareereen dad fara badan wuxuuna ku qoran yahay afka carabiga, Ilaahay ayaa ilaaliyay inta maalinta qiyaame laga gaadhayo, oo lagama dhimmin waxba, waana kitaab mucjiz ah oo ay mudan tahay in la aqriyo, macnihiisa la barto. Sidaas oo kale Sunada Nabi Maxammed-

sallallaahu calayi wasalm- ayaa loo xafiday looguna soo guuriyay silsilad(ruwaat) war-guuriyayaal lugu kal soon yahay, oo ku qoran afka Carabiga ee Rasuulka Maxammed -sallallaahu calayhi wasalam- ku hadlayay. sidoo kale waxaa lagu turjumay Quraanka iyo Sunadda ba afaf kale. Waxaan shaki ku jirin in Quraanka iyo Sunaddu yihiin Labada Ilood ee laga qaadanayo Axkaamta shareecadda islaamka. Islaamku na sharci uma noqdo dhaqanka dadku ay sammaynayaan, ee waxaa sharci u ah wixii ku yimidday waxyiga, Quraan ama Sunada ah.....98

29- islaamku wuxuu amrayaa in labada waalid loo ixsaan sameeyo haba ahaadeen kuwaan muslim ahayn waxaana lafaray waalidiinta inay udardaarmaan caruurtooda. 105

islaamku wuxuu amrayaa in cadaalad loosameeyo hadalka iyo camalka xataa kuwa colka la, ah 111

31- islaamku wuxuu amrayaa in ixsaan loo sameeyo dadkoo dhan dhan wuuna uguyeerayaa akhlaaqda iyo acmaasha wanaagsan 115

32- islaamku wuxuu farayaa dabeecada la mahdiyo sida runta, amaanada oo laguto, dhowrsanaan,xishood, geesinimo, deeqsinimo. qofka ubaahan kaalmo oo lakaalmeeyo, qof gaajo hayso oo laquudiyo, daris wanaagnimo, qaraabada oo lixiiriyo, xawayaanka oo loo naxariisto. 117

33- Islaamku wuxuu xalaaleeyay waxyaabaha wanaagsan oo ah wax lacuno ama lacabo, wuxuna amray in ladaahiriyo qalbiga, jirka, guriga sidaas darteedna wuxuu baneeyay guurka sida uu ufaray anbiyada arinkaas waxayna ayana dadka farayaan wax walba oo wanaagsan. 124

34- islaamku wuxuu xarimay muxaramaatka kuwa ugu waa wayn sida shirkiga, gaalnimada, caabudida asnaamta, iyo kubeen abuurka ilaahay cilmi la'aan, dilka caruurta, nafta dadka, fasaadka dhulka, sixirka, faaxishada,zinada, khaniisnimada, wuu xarimay ribada, cunida baqtiga, wixii asnaamta loo gooracay, hilibka doofaarka, wixii najaas iyo qurun ah, cunida maalka agoonka,

miizaanka oo ladhimo,qaraabada oo lagooyo, anbiyaduna way kamidaysanyihiin waxyaabahaa xaaraanimadooda. 127
35- islaamku wuxuu mancinayaa akhlaaqda xun sida beenta, dhagarta, khiyaanada, xasadka, tuuganimada, xadgudubka, dulmiga, wuxuuna reebay dhamaan akhlaaqda xun. 135
36- islaamku wuxuu xarimay in la adeegsado maalka ribada ah ama uu dhib kujiro ama dulmi, ama khiyaano ama keenaysa khasaaro ama dhib guud oo gaara mujtamacaadka iyo shucuubta iyo qof qofba. 143
37- islaamku waxuu layimid in laxafido caqliga iyo inuu xarimay waxkasta oo fasaadinaya sida cabitaanka khamriga wuxuu caqliga kadhigay meesha wax laga wado cibaadada wuxuuna ka badbaadiyay khuraafaatka iyo asnaam caabudida, islaamku wuxuu kugaaryeelay koox kaliya majiro sharaaicdiisa oo dhan waa mid waafaqsan caqliga saxiixa ah waana sida cadaalada iyo xikmada ay kujirto. 147
38- diimaha baadilka ah haday dadkeeda aysan fahmin waxyaabaha isburinaya iyo arimaha caqliyadu ay diidayso, islaamku wuxuu aaminsanyahay in ay diintu tahay nuur u ifinaya caqliga wadada saxda ah, amaa diimaha kale ee baadilka kuwa usaaxiibka ah waxay karabaan qofka inuu caqligiisa tuuro oo iyaga raaca, islaamkana wuxuu dooni inuu caqligiisa hurdada katoosiyo siyuu u garto xaqiiqada arimaha wax walba dhabnimadiisa. 151
39- islaamku wuxuu waynaynayaa cilmiga saxda ah wuxuuna kuboorin baaris cilmiyeed oon hawa lahayn, wuxuuna uguyeerayaa dadka feero, iyo fakiraad nafsadeena iyo koonka, baaris cilmiyeed kaas oon kahor imaanayn islaamka saxda ah. 153
40- ilaahay ma aqbalo camal ajarna aakhiro ma helo qof ruumeeyay ilaahay iyo rasuulkiisa iyo anbiyada mooye, cibaadana alle kama aqbalo wuxu jideeyay mooyee, sidee udhacdaa inuu qof gaaloobo kadibna ajar helo,qofna iimaankiisa

alle ma aqbalo inuu rumeeyo anbiyada oo dhan iyo risaalada nabi muxamed mooyee s.c.w. 157
41- Ujeedadda ama hadafka Fariimaha/risaaladaha oo dhan waa in aadamuhu qabsado diinta xaqa ah, adoon dhab ahna u noqdo Ilaahay, kana xoroobo adoonimada ruux kale ama khuraafaat kaleba. Sida muuqatana Islaamku kama wayneeyo aadamaha maqaamka uu leeyahay meel ka wayn, oo gaadhsiisan Ilaahnimo. 160
42- ilaahay wuxuu inoo jideeyay oo sharciyeeyay Towbadda o ah: in aadamuhu ilaahay u laabto danbigana ka go'o, Islaamku wuu baabi iyaa gaalnimadii ka horeeysay, towbaduna sidoo kale waxay tirtirtaa wixii ka horeeyay ee denbiyo ah, Sidoo kale waxaa muhiim ah in lagu baraarugsanaado inayna toobadda ka mid ahayn in aadamuhu ka hor qiran dabiyadiisa aadame kale, ee ay tahay mid u dhexaysa isaga iyo Rabbigii. 164
43- islaamku wuxuu kadhigay calaaqada udhaxaysa insaanka iyo ilaahay si toos ah uma baahna qofkale inuu waasida unoqdo, islaamku wuxuu diiday inaan kadhigano basharka ilaahyo ama lawadaaga ilaahay rubuubiyadiisa iyo ilaahnimada.....167
44- dhamaadkii kitaabkan waxaan is xasuusin in ay dadku ay kusuganyihiin kaladuwanaan xaga zamanka, qoom ahaan, baladka dadka way iskhilaafsanyihiin xaga fikirka iyo maqsadkooda waxayna ubaahanyihiin qof kuhanuuniyo ama nidaam aruuriyo iyo xaakim ilaaliya, rususha ayaa arintaa maamulayay waxyiga ilaahayna ay kumaamulayeen waxayna ku hanuuniyeen dadka khayrka shariicadana way ku kulmeen xaqna way ku xakumeen umuurtoodana way toostay markay ajiibeen rushushooda iyo dhawaanshaha casriga risaalada,ilaahayna waxuu ku khatimay risaalooyinka risaalada nabi muxamed wayna baaqi noqotay wuxuuna kadhigay mid hanuun u ah dadka iyo naxariis, nuur iyo hanuun geeya wadada ilaahay. 170
45- sidaa darteed waxaan ku yeerayaa insaankow inaad u istaagtid istaag run ah oo kafog caadaadka ogowna in marka aad dhimato aad u laabanaysid ilaahay waana inaad dib u eegtaa nafsadaada

iyo koonka agtaada ah islaamka qaado waad liibaanaysaa dunidaada iyo diintaada, hadaad doontid inaad islaamtid dushaada waxkale ma aha inaad qirtid ilaah xaq lugu caabudo inuusan jirin ilaaha xaqa ah mooyee, nabi muxamedna uu yahay rasuul ilaahay waana inaad ka bari noqotid wax kasta oo lacaabudo alle sokodii waana inaan rumeeno in ilaahay uu ka soo saarayo dadka qubuuraha kujira, xisaabta iyo abaalmarintu waa xaq, markii aad qirtid arimahaa waxaad noqotay muslim markaa ka dib waa inaad ilaahay ku caabudid wuxuu sahrciyeeyay oo ah salaad, zaka, soon, xaj hadaad awoodid, ...171